

371.201/
ศ 2572
ร. 2

รายงานวิจัย เรื่อง

ปัญหาและแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลาม (ปอเนาะ) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 7 ส.ย. 2526

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร. 3921575, 3915058

ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์

ภาควิชาบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก

สมาคมสังคมนักการศึกษาแห่งประเทศไทย

คำนำ

การศึกษาที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับปวงชน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ การศึกษาที่พึงปรารถนา สามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านสติปัญญาและคุณธรรม โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งพัฒนามาจากสถานศึกษาเดิมที่เรียกว่า ปอเนาะ โรงเรียนประเภทนี้สอนทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นโรงเรียนราษฎร์ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากโรงเรียนราษฎร์ชนิดอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ปอเนาะเป็นสถานศึกษาที่พัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่บุคคลหลายคน เป็นสถานที่ ๆ พัฒนาชนบทให้เป็นชุมชนที่เจริญ เพราะระบบการจัดการศึกษาในปอเนาะ และเพราะมีการเมืองในบางรูปแบบไปแทรกแซงในปอเนาะ จึงทำให้รัฐบาลพยายามช่วยเหลือและพัฒนาปอเนาะ เปลี่ยนสภาพปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม การเปลี่ยนสภาพดังกล่าวกระทำด้วยความไม่พร้อมทั้งในด้านการบริหารโรงเรียนและการจัดดำเนินการสอนวิชาสามัญหรือวิชาชีพ จากการเริ่มพัฒนาปอเนาะตั้งแต่ พ.ศ. 2503 จนถึงปัจจุบัน ปรากฏชัดเจนว่ายังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ ด้วยเหตุนี้ปัญหาแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม (ปอเนาะ) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นจุดสนใจของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยในสองลักษณะ ลักษณะแรกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร รายงาน ข้อมูลสถิติและอื่น ๆ ลักษณะที่สอง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยเสนอรายงานวิจัยโดยให้การวิจัยทั้งสองลักษณะผสมกลมกลืนและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เนื่องจากขีดจำกัดในระดับการศึกษาวิชาสามัญของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม และเพื่อเป็นสื่อในความเข้าใจและเพื่อคุณภาพของข้อมูล ผู้วิจัยต้องใช้แบบสอบถามทั้งฉบับภาษาไทย และฉบับแปลเป็นภาษาฮาวี

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณแจ้ง สุขเกื้อ ศึกษาธิการเขต 2 ที่กรุณาให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ขอขอบคุณ คุณอารมณี มามะ หัวหน้าฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ประจำเขตการศึกษา 2 ที่ช่วยเหลือในการรวบรวมข้อมูลอย่างดียิ่ง ขอขอบคุณ อาจารย์สมาน ใจปรานี ผู้อำนวยการกองทะเบียนและสถิติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ที่กรุณาให้แนวคิดบางประการเกี่ยวกับโรงเรียน

ราษฎรสอนศาสนาอิสลาม ขอขอบคุณอาจารย์รัตติยา สาและ และอาจารย์อัปดุลรอสะ
เสาะเลาะ แผนกวิชาภาษามลายู ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ที่ช่วยเพิ่มเติมแบบสอบถามและแปลแบบสอบถาม
เป็นภาษายาวี ขอขอบคุณอาจารย์อัปดุลรอสะ เสาะเลาะ และนิสิตชมรมมุสลิมมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ปีการศึกษา 2523 ที่ให้ความพยายามอย่างมากในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยเดินทางไปติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลจากแต่ละโรงเรียนโดยตรง
ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์เดือน สันธุพันธุ์ประทุม ที่ช่วยคำนวณข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์

สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของการวิจัยนี้ และ
ได้อนุมัติเงินทุนสนับสนุนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
เป็นอย่างสูง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้คงจะมีส่วนช่วยในการสร้างความเข้าใจอันดี และ
สามารถใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์
(ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

มศว สงขลา
กรกฎาคม 2524

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	12
การดำเนินการวิจัย	13
ข้อจำกัดของการศึกษาค้นคว้า	15
สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	15
นิยามศัพท์เฉพาะ	16
การเสนอรายงานวิจัย	17
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
ภูมิหลังทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้	18
ความรู้พื้นฐานบางประการเกี่ยวกับศาสนาอิสลามโดยย่อ	27
ป้อนะและการพัฒนาเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม	30
การอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม	50
งานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม	63
บทที่ 3 แบบแผนของการวิจัย	66
ประชากร	66
กลุ่มตัวอย่าง	67
ข้อมูลและแหล่งของข้อมูล	68
การรวบรวมข้อมูลและจัดกระทำกับข้อมูล	68
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	70
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	
สภาพทั่วไปของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม	71
ปัญหาพื้นฐานบางประการ	98
เปรียบเทียบการบริหารและสภาพโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในปัจจุบันกับเมื่อห้าปีก่อน	125
ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม	129

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	140
ปัญหา	140
วัตถุประสงค์	143
กระบวนการวิจัย	143
ผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูล	144
การทดสอบสมมุติฐาน	155
ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงาน	156
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	160
บรรณานุกรม	161
ภาคผนวก	167
แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียว	
แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ	

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหา

สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล เป็นจังหวัดที่มีปัญหาหลายประการ ปัญหาเหล่านั้นเป็นปัญหาเฉพาะที่แตกต่างไปจากจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศ เช่น ปัญหาทางด้านภาษาซึ่งจะเห็นได้จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชในการเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดยะลา ณ ศูนย์มมนาการ ภาคศึกษา 2 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2502 ความว่า

"การศึกษาที่สำคัญมาก ให้พยายามจัดให้ดี ให้พลเมืองสามารถพูดภาษาไทยได้ แม้จะพูดได้ไม่มากนัก เพียงแต่พอรู้เรื่องกันก็ยังดี เพราะเท่าที่ผ่านมาราวนี้ มีผู้ไม่รู้ภาษาไทยต้องโซลามาแปล ควรให้พูดเข้าใจกันได้ เพื่อสะดวกในการติดต่อซึ่งกันและกัน" ¹

¹ สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 พิธีพระราชทานรางวัลแก่โรงเรียน
ราษฎรสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 20 กันยายน 2521 หน้าพิเศษ

ผู้บริหารระดับสูงของประเทศเช่น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายบุญยัติ บรรทัดฐาน) ได้รับเชิญจากสโมสรอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้วิเคราะห์สถานการณ์ภาคใต้ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยยอมรับว่าปัญหาจังหวัดภาคใต้เป็นปัญหาเรื้อรัง แต่ปัญหาของภาคใต้ก็เหมือนกับปัญหาในชนบทอื่น ๆ ของประเทศ เช่น ปัญหาความยากจน ประชาชนไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาความไม่เป็นธรรมที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจังของบ้านเมืองเป็นต้น ปัญหาภาคใต้ถึงแม้จะมีพื้นฐานของปัญหาเช่นเดียวกับชนบทภาคอื่น ๆ แต่มีความร้ายแรงมากกว่าเพราะมีตัวแปรที่เป็นปัจจัยเร่งให้สถานการณ์รุนแรงขึ้น ตัวแปรสำคัญ 4 ประการได้แก่²

1. สภาพทางสังคม จังหวัดภาคใต้มีสภาพทางสังคมแตกต่างจากจังหวัดอื่นด้วยเหตุที่มีภูมิประเทศติดกับมาเลเซียทำให้เกิดความคิดในแง่ของชนชาติ ศาสนา และภาษา ประชาชนใน 3 จังหวัดภาคใต้คือ ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส ร้อยละ 80 เป็นอย่างน้อยไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมหลายฉบับโดยเฉพาในส่วนที่เกี่ยวกับแผนการศึกษาไม่ได้ผล นอกจากนั้น การไม่รู้แก่นแท้ของศาสนาอิสลามอย่างถูกต้อง เป็นผลทำให้เกิดปัญหา

2. สภาพทางเศรษฐกิจ รายได้หลักของคนส่วนใหญ่ในภาคใต้มีรายได้จากการทำสวนยาง แต่คนกลุ่มน้อยเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในสวนยางพารา แม้ว่ารัฐบาลจะช่วยให้ยางพารามีราคาสูงแต่คนส่วนใหญ่ก็ได้รับรายได้เพียงในฐานะเป็นลูกจ้างเท่านั้น

² "รมช. มหาดไทย วิเคราะห์สถานการณ์ภาคใต้" ปฏิญญา

3. สภาพทางการเมือง เหตุการณ์ในอดีตส่งผลถึงปัญหาในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะแต่เดิมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสภาพเป็นเมืองปัตตานีมีเจ้าผู้ครองนครต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 ได้แยกออกเป็น 7 หัวเมืองมีเจ้าผู้ครองนครในฐานะประเทศราชจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ลดฐานะเจ้าเมืองลงเป็นเพียงตัวแทนของรัฐบาลกลาง เจ้าเมืองจะต้องส่งรายได้ให้รัฐบาลกลางแทนที่จะเป็นผลประโยชน์อย่างเจ้าเมืองในสมัยก่อน ๆ ประกอบกับเหตุทางการเมืองอื่น ๆ ทำให้เกิดมีขบวนการแบ่งแยกดินแดนและโจรก่อการร้าย

4. การแทรกแซงจากต่างประเทศ มีการกระทำที่เป็นการแทรกแซงทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ มีการยืนยันว่ามีนักการเมืองต่างประเทศให้การสนับสนุนขบวนการแบ่งแยกดินแดน

หนังสือพิมพ์ให้โอกาสผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็น เช่น ผู้อ่านที่ใช้นามว่า "คนใต้ 100 %" อ้างว่าตนเองเกิดและอยู่ในสี่จังหวัดภาคใต้ ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของสี่จังหวัดภาคใต้ในสองลักษณะคือ ปัญหาใหญ่กับปัญหาย่อย ปัญหาใหญ่ที่เห็นชัดเจนได้แก่³

1. เชื้อชาติและภาษา
2. ศาสนาและวัฒนธรรม
3. ประวัติศาสตร์

³ คนใต้ 100 % "การแก้ปัญหาที่สวนทางกับปัญหาสี่จังหวัดภาคใต้"
ตะวันใหม่ 132 : 4 - 5 29 กันยายน 2523

สำหรับปัญหาที่ย่อยที่มองเห็นไม่ชัดเจนได้แก่

1. การสอนศีลธรรมในโรงเรียนประชาบาล โดยที่หลักสูตรระดับประถมศึกษามิได้ให้อำนาจให้มีการสอนวิชาศีลธรรมอิสลามเลย ทั้งที่ศาสนาอิสลามกำหนดให้มุสลิมต้องเรียนรู้หลักการเบื้องต้นของศาสนา

2. วันหยุดราชการไม่ให้อำนาจให้ไปร่วมประกอบพิธีทางศาสนา

3. การปิดภาคเรียน ไม่ตรงกับเดือนถือศีลอด

4. ถูกขนานนามว่า "ไอแซก"

5. การติดตามคอยจับผิดจากหน่วยงาน กอ.รมน.

ผู้พิมพ์ ไพรัชการ ไชยอุดมและแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาสี่จังหวัดภาคใต้ว่าเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจาก ⁴

1. ประวัติศาสตร์ ดินแดนจังหวัดภาคใต้เป็นของมาเลเซียมาก่อนและถูกไทยช่วงชิงไปตั้งแต่ พ.ศ. 2375

2. ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็น "ถูกปกครอง" โดยรัฐบาลไทย

3. บังคับชาวมุสลิมให้ปฏิบัติตามธรรมเนียมอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

4. คนไทยบางส่วนคิดว่ามาเลเซียให้การหนุนหลังขบวนการแบ่งแยกดินแดน

5. มีความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมนิยมประเพณี

คอนแม็ค จึงให้เห็นว่าปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความแตกต่างนี้มีรากฐานมาจากความแตกต่างในด้านการแต่งกาย การรับประทานอาหาร การปฏิบัติศาสนกิจ ความแตกต่างทางภาษา สิ่งเหล่านี้ทำให้ขาดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ไม่สามารถจะสื่อความเข้าใจได้ ทำให้เกิดความระแวงไม่เชื่อใจกัน รู้สึกไม่ปลอดภัย ก่อให้เกิดพฤติกรรมไม่จริงใจต่อกัน นอกจากนั้นการสืบราชการลับจากบุคคลที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรมเปลี่ยนข้อมูลผิดทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อบุคคล นโยบายที่ไม่แน่นอนและไม่ต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนคิดว่ารัฐบาลไม่จริงใจ ⁵

ศูนย์วางแผนพัฒนาภาคใต้ ได้แสดงให้เห็นปัญหาสำคัญขั้นพื้นฐานของจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4 ประการ คือ ⁶

1. ปัญหาค่านิยมจิตวิทยา เนื่องมาจากการดำเนินการด้านการศึกษายังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของชาติ นั่นคือยังมีได้ดำเนินการอย่างจริงจังในการให้ประชาชนในท้องถิ่นใ้รู้ภาษาไทยอย่างทั่วถึง และยังมีได้มีการสอนศาสนาอิสลามอันเป็นความต้องการของประชาชนในโรงเรียนของรัฐบาล
2. ปัญหาค่านิยมเศรษฐกิจ ได้แก่ความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่
3. ปัญหาค่านิยมประสิทธิภาพของข้าราชการ
4. ปัญหาจากกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองและโจรก่อการร้าย

⁵ คอนแม็ค ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้จะแก้ได้อย่างไร ?

หน้า 8 - 9

⁶ ศูนย์วางแผนพัฒนาภาคใต้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2525 - 2529 หน้า 5

จากประเด็นปัญหาสำคัญของสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้เท่าที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าปัญหาที่กล่าวบางปัญหาเป็นปัญหาเฉพาะที่มีความแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ แต่มีปัญหานึงที่เป็นปัญหาร่วมกันของหลายแนวคิดนี้คือ ปัญหาด้านสังคม จิตวิทยาและวัฒนธรรม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการศึกษาและศาสนา ตามหลักธรรมของ ศาสนาอิสลามนั้นการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามหรือมุสลิม ดังจะเห็นได้จากคำสอนของศาสนานบีมุฮัมมัดแห่งศาสนาอิสลาม กล่าวว่า

“การศึกษาหาความรู้เป็นหน้าที่จำเป็นบนหนือมุสลิม
ทุกคน ทั้งชายหญิง” ⁷

ยิ่งไปกว่านั้นคิเรก กุลสิริสวัสดิ์ (อับรอฮีม กุเรชี) ได้อธิบาย คำสอนของศาสนานบีมุฮัมมัดเพิ่มเติมว่าท่านได้ส่งเสริมการศึกษา ให้แสวงหาความรู้ อย่างมากมายและกว้างขวาง ท่านศาสนานบีมุฮัมมัดได้กล่าวว่า

“ความรู้นั้นมิใช่การเรียนรู้เรื่องศาสนาเท่านั้น แต่เป็น
การเรียนรู้วิทยาการทั้งหลาย เพราะท่านเปรียบว่า ความรู้
เหมือนขุมทรัพย์ ใครค้นได้ ก็เป็นสิทธิ์ของผู้นั้น” ⁸

ศาสนาอิสลามสอนให้เรียนทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อใช้ประโยชน์
ในการดำรงชีวิตของบุคคล ดังจะเห็นได้จากคำสอนของท่านนบีมุฮัมมัดที่ว่า

⁷ อ.การิม อัลกุลเลาะฮ์ คู่มือมุสลิมเบื้องต้น หน้า ง.

⁸ คิเรก กุลสิริสวัสดิ์ อิสลามกับการเดินทางในอวกาศ หน้า 9

"จงประกอบภารกิจแห่งโลกนี้ประหนึ่งว่าท่าน
จะดำรงชีวิตอยู่ตลอดไป และจงประกอบภารกิจของโลกหน้า
ประหนึ่งว่าท่านจะตายในวันพรุ่งนี้" 9

สิ่งที่โคกถาวมาจะเห็นได้ว่าศาสนาอิสลามสอนให้เห็นถึงความจำเป็น
ในการศึกษาและแสวงหาความรู้ ยิ่งไปกว่านั้นงานวิจัยที่สนับสนุนการศึกษาของผู้ที่
นับถือศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดภาคใต้ยังยืนยันว่า

"... ชาวไทยมุสลิมนั้นยังมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา
ทั้งเป็นการศึกษาของตนเองและการศึกษาของบุตรหลาน...
ประชาชนไม่เพียงแต่มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน แต่ยังมีทัศนคติ
ที่ดีต่อการจัดบริการการศึกษาค้นอื่น ๆ เช่น การเปิดสอน
วิชาความรู้ขึ้นในหมู่บ้านทั้งด้านสามัญและอาชีวศึกษา..." 10

สถานศึกษาที่น่าสนใจในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประเภทหนึ่งที่สอนทั้ง
ทางโลกและทางธรรมได้แก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่พัฒนามาจากปอเนาะ
จึงเป็นสิ่งที่น่าจะทำการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย

การพยายามที่จะแก้ปัญหาทางสังคมจิตวิทยานั้น ได้มีพระราชกฤษฎีกา
ว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2488 ได้ระบุว่า

9 ป.อามินเซ็น "ความสำคัญของการประกอบอาชีพตามบรรทัดฐานของ
อิสลาม" โคโรसार 17 : 71 กันยายน 2512

10 สำนักงานภาคศึกษา 2 แนะนำรายงานวิจัย ฉบับที่ 3 เรื่อง
การสำรวจความต้องการและทัศนคติต่อการศึกษาประชาชนในภาคศึกษา 2 หน้า 3

"มาตรา 5 รัฐบาลอาจจัดให้มีคณะกรรมการขึ้น
คณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย"
มีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือแก่กระทรวงมหาดไทย
และกระทรวงศึกษาธิการในกิจการเกี่ยวแกศาสนาอิสลาม

ฯลฯ

มาตรา 7 จังหวัดใดมีประชาชนผู้นับถือศาสนา
อิสลามจำนวนมากพอสมควร กระทรวงมหาดไทยอาจจัด
ให้มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มีหน้าที่ให้คำ
ปรึกษาหารือแก่คณะกรรมการจังหวัดในกิจการที่เกี่ยวข้อง
ศาสนาอิสลามในจังหวัดนั้น"¹¹

จากพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลทำให้เกิดคณะกรรมการกลางอิสลาม
แห่งประเทศไทย ซึ่งจะให้คำปรึกษาแก่กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการ
และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งมีครบทุกจังหวัดในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ซึ่งจะให้คำปรึกษาแก่จังหวัดในกิจการที่เกี่ยวข้องแกศาสนาอิสลาม ถ้าหากรัฐบาลและ
คณะกรรมการตามพระราชกฤษฎีกานี้ได้ร่วมมือกันในการที่จะแก้ปัญหาในสี่จังหวัดชาย
แดนภาคใต้ น่าจะทำให้ปัญหาทั้งหลายลดลงได้มาก แต่ในขณะนี้ยังไม่สามารถหา
หลักฐานและรายงานได้ว่ารัฐบาลได้ขอคำปรึกษาอะไรจากคณะกรรมการเหล่านี้บ้าง
หรือคณะกรรมการเหล่านี้ได้เสนอแนะอะไรบ้างในการที่จะช่วยแก้ไขปัญหานั้น

¹¹ "พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช
2488" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 62 ตอนที่ 26 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2488

๒๒
ผู้รู้ทางศาสนาอิสลามบางท่านเช่น นายบรรจง ศรีจรูญ ในการ
อภิปรายเรื่อง "จุฬาราชมนตรี บทบาทต่อสังคมมุสลิมไทย" ที่โรงแรมนิวมรินทร์
กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2524 เวลา 16.00 น. จัดโดย
ชมรมมุสลิมสยาม โคшіให้เห็นว่าพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม
นั้น "กระทำขึ้นเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ซึ่งเครียดทางภาคใต้ ซึ่งจอมพล ป.
พิบูลสงคราม สร้างไว้" 12 ดังจะเห็นได้จากพระราชกฤษฎีกาฉบับ พ.ศ. 2488
มาตรา 3 ระบุว่า

"มาตรา 3 ให้จุฬาราชมนตรี มีหน้าที่ปฏิบัติ
ราชการส่วนพระองค์เกี่ยวแก่การที่จะทรงอุปถัมภ์ศาสนา
อิสลาม" 13

ต่อมาได้แก้ไขพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม
พุทธศักราช 2488 โดยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม (ฉบับ
ที่ 2) พุทธศักราช 2491 โดยที่การแก้ไขนี้แก้ไขเฉพาะมาตรา 3 เพียงมาตรา
เดียว โดยที่มาตรา 3 ในกฤษฎีกาฉบับที่ 2 ระบุว่า

12 "อภิปรายบทบาทจุฬาราชมนตรี จัดระบบบริหารฝ่ายอิสลามใหม่"
สัญญาลักษณ์ 10 พฤษภาคม 2524 หน้า 1, 14

13 "พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช
2488" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 62 ตอนที่ 26 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2488

“มาตรา 3 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรี เพื่อให้คำปรึกษาแก่กรมศาสนาในกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวแก่การศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลามและให้เงินอุดหนุนฐานะจุฬาราชมนตรีตามสมควร” 14

โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของจังหวัดภาคใต้ ซึ่งโรงเรียนราษฎร์ชนิดนี้พัฒนามาจากสถานศึกษาที่เรียกว่าปอเนาะ เป็นโรงเรียนราษฎร์ประเภทหนึ่งใน 7 ประเภทของโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ตามมาตรา 20(3) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 15 โรงเรียนชนิดนี้มีลักษณะและความเป็นมาแตกต่างจากโรงเรียนราษฎร์ชนิดอื่น ๆ นอกจากจะสอนศาสนาแล้วยังสอนวิชาสามัญและวิชาชีพด้วย

ในจังหวัดภาคใต้มีปอเนาะเก่าแก่ที่สุดเปิดตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2442 อบรมสั่งสอนเฉพาะศาสนาเท่านั้น ผู้ทำหน้าที่สอนเรียกว่า “โต๊ะครู” มีนักเรียนอายุระหว่าง 15 - 40 ปี ทั้งชายและหญิงโดยแยกกันเรียน นักเรียนจะต้องสร้างกระทอม (ปอเนาะ) เป็นที่อยู่อาศัยภายในโรงเรียน ต้องหุงหาอาหารรับประทานเอง นักเรียนจะต้องไปเรียนในสำนักของโต๊ะครู โต๊ะครูส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเหมือนประชาชนอื่น ๆ นอกจากการสอนแล้ว การสอนในรูปเดิมไม่มีหลักสูตร ไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน การสอนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อโต๊ะครูว่าง จากรายงานบางฉบับแสดงว่าการสอนนั้นมักมีการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้อง มิใช่เป็นเรื่องของการเมือง

14 “พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2491” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 65 ตอนที่ 77 ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2491

15 “พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 14 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2497

โดยตรงแต่เป็นเพราะบุคคลใช้ปอเนาะเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการเมือง โดยเอาศาสนาเป็นเครื่องบังหน้า¹⁶

รัฐบาลให้หาทางพัฒนาโรงเรียนปอเนาะ โดยกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย จัดให้มีการประชุมสัมมนาเพื่อปรับปรุงปอเนาะในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นระหว่างวันที่ 12 - 17 พฤศจิกายน 2503 ขึ้นที่สำนักงานภาคศึกษา 2 จากการประชุมนี้เป็นผลให้กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้ "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในภาคศึกษา 2 พ.ศ. 2504"¹⁷ จากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการฉบับนี้ทำให้โต๊ะครูนอกจากจะทำหน้าที่สอนแล้วยังเป็นเจ้าของ ผู้จัดการและครูใหญ่ด้วย จึงเห็นได้ว่าโต๊ะครูทำหน้าที่ "เบ็ดเสร็จ" จึงเป็นเรื่องที่น่าจะศึกษาถึงแนวคิดของผู้บริหารเหล่านี้

โรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เปิดทำการสอนในปีการศึกษา 2523 จำนวน 211 โรงเรียน นักเรียน 31,004 คน ครู 1,471 คน รัฐบาลให้เงินสนับสนุนแก่โรงเรียน 3,725,060 บาท เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมตอนปลายถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สอนการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 ถึงระดับ 5 สอนวิชาศาสนาอิสลามตั้งแต่ระดับต้น (อับศิคาอ์) ถึงระดับสูง (อาลี) โรงเรียนมีนักเรียนน้อยกว่า 50 คน จนถึงมีมากกว่า 1,000 คน¹⁸

¹⁶ สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 บทบรรยายสรุปเรื่อง โรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 หน้า 1 - 2

¹⁷ ค. หน้า 6

¹⁸ ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2523 หน้า 42 - 79

จากที่ได้กล่าวมาประกอบกับการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ทำให้เห็นว่า โรงเรียนราษฎร์ที่สอนศาสนาอิสลามมีปัญหา อาจมีการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้อง ความร่วมมือของโต๊ะครูกับราชการ ครูที่รัฐบาลส่งไปช่วยสอนมีวุฒิคำ (มศ.3) อาจสร้างปัญหาในการสอนวิชาสามัญ โรงเรียนอยู่กระจัดกระจาย หลายแห่งอยู่ใน เขตถูกออกราย ยากแก่การนิเทศและติดตามผล คำราเรียนพิมพ์จากต่างประเทศ อาจไม่เหมาะกับประเทศไทย นักเรียนซึ่งอยู่ในวัยที่จะเป็นหน่วยผลิต (Productive unit) ของระบบเศรษฐกิจแตกสลายอยู่ในระดับการศึกษาพื้นฐาน การที่ รัฐบาลพยายามหาทางช่วยเหลือก็ไม่ทราบว่าตรงกับความต้องการที่แท้จริงของโต๊ะครู หรือไม่ ปอเนาะยังเป็นแหล่งที่สามารถหาผลประโยชน์ทางการเมืองอยู่

โดยสรุปแล้วไม่ว่าจะมองปอเนาะทางการศึกษา การเมือง การ เศรษฐกิจหรือสังคม จะเห็นว่าทุกอย่างมีปัญหามาก ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นเรื่องที่ต้อง จะศึกษาและหาทางช่วยเหลือ ประกอบกับการวิจัยในคานนี้มีน้อยมาก ผู้วิจัยจึงเห็น ควรที่ศึกษาถึงปัญหาและแนวคิดของผู้บริหารก่อน ซึ่งจะส่งผลและเป็นเครื่องชี้แนะใน การวิจัยด้านอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อวิเคราะห์หาปัญหาและอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อทราบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันกับการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเมื่อห้าปีก่อน

4. เพื่อวิเคราะห์สิ่งที่รัฐบาลช่วยเหลือและจัดหาให้ว่าสอดคล้องกับความต้องการจริง ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากน้อยเพียงใด

5. เพื่อหาวิธีทางที่จะปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ดียิ่งขึ้น

การดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการศึกษานี้คือผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล จากโรงเรียนที่เปิดดำเนินการสอน 211 โรงเรียนในปีการศึกษา 2523 โดยแยกเป็นโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียว 90 โรงเรียน และโรงเรียนที่สอนวิชาศาสนาควบกับวิชาสามัญอีก 121 โรงเรียน

ข้อมูลและแหล่งของข้อมูล

ข้อมูลในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็นสองประเภท ประเภทแรกเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพข้อเท็จจริงของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ข้อมูลที่สำคัญ ๆ ได้แก่ จำนวนโรงเรียน ครู นักเรียน การอุดหนุนของรัฐบาล เป็นต้น ประเภทที่สองเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

แหล่งของข้อมูลที่สำคัญในการวิจัยนี้ได้แก่

1. สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ยะลา
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวง

ศึกษาธิการ

3. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและอำเภอในจังหวัดปัตตานี

นราธิวาส ยะลา และสตูล

4. แหล่งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในกลุ่มตัวอย่าง

การรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลนั้นได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
ของและจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์ โดยที่ผู้เก็บข้อมูลได้ติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลโดยตรง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยนี้เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มากกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ดังนั้นสถิติที่ใช้จึงเป็นสถิติเบื้องต้น เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และไคสแควร์ (chi-square) เป็นต้น

ข้อจำกัดของการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยนี้มีข้อจำกัด (delimitations) บางประการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นทัศนคติและแนวคิดของผู้บริหารไม่สามารถกระทำไ้ทั่วถึงเพราะมีอุปสรรคเกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้เก็บข้อมูลทั้ง ๆ ที่แบบสอบถามได้แปลเป็นภาษาไทยและใช้บุคคลในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล
2. ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาจไม่สอดคล้องกันบ้าง ผู้วิจัยได้ใช้เอกสารทางราชการที่จัดทำโดยผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจความถูกต้องของข้อมูล

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยนี้มีสมมุติฐานบางประการดังนี้

1. ปัญหาของการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเกิดจากทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล
2. ผู้บริหารเห็นว่าการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันไม่แตกต่างไปจากการบริหารโรงเรียนเมื่อห้าปีก่อน
3. ผู้บริหารเห็นว่าโดยทั่ว ๆ ไปแล้วโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันไม่แตกต่างไปจากโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเมื่อห้าปีก่อน
4. สิ่งที่รัฐบาลช่วยเหลือและจัดหาให้สอดคล้องกับความต้องการจริง ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศัพท์เฉพาะบางคำที่ใช้ในงานวิจัยนี้มีดังนี้

1. จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึงเพียงสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่ปัตตานี นราธิวาส ยะลาและสตูล จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการวิจัยนี้มิได้รวมจังหวัดสงขลาด้วย
2. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึงผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งอย่าง
3. โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม หมายถึงโรงเรียนราษฎร์ที่พัฒนามาจากสถานศึกษาเดิมที่เรียกว่าปอเนาะ และได้จดทะเบียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในภาคศึกษา 2 พ.ศ. 2504 และได้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ตามมาตรา 20(3) ของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497
4. ปอเนาะ หมายถึง สถานศึกษาศาสนาอิสลามที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการสอนศาสนาอิสลาม มีโต๊ะครูเป็นเจ้าของและครูสอนศาสนา นักเรียนปลูกกระท่อมอยู่อาศัยในบริเวณสถานศึกษาและหุงหาอาหารรับประทานเอง
5. ครูสอนศาสนา หมายถึง บุคคลที่โต๊ะครูหรือเจ้าของโรงเรียนให้สอนวิชาศาสนาอิสลาม
6. ครูสอนวิชาสามัญ หมายถึง ข้าราชการสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและถูกส่งไปสอนวิชาสามัญในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามตามหลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และการศึกษานอกระบบ ระดับ 3 ถึง 5 แล้วแต่กรณี

7. เงินอุดหนุน หมายถึง งบประมาณของรัฐบาลที่จัดให้คณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้แก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ตามโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2520 - 2524

การเสนอรายงานวิจัย

บทที่ 1 เป็นบทนำ ในบทนี้ได้เสนอปัญหาที่นำไปสู่การวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทที่ 2 เป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภูมิหลังทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคมของสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความรู้พื้นฐานบางประการเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ปอเนาะและการพัฒนาเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม การอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม งานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

บทที่ 3 เป็นแบบแผนของการวิจัย ประกอบด้วยประชากร กลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลและแหล่งของข้อมูล การรวบรวมและจัดกระทำกับข้อมูล

บทที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้แก่สภาพทั่วไปของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ปัญหาพื้นฐาน เปรียบเทียบการบริหารในปัจจุบันกับเมื่อห้าปีก่อน ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน

บทที่ 5 ซึ่งเป็นบทสุดท้าย เป็นการสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภูมิหลังทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคมของสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สภาพทางภูมิศาสตร์และประชากร

ที่ตั้งของสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกคือจังหวัดสตูลอยู่บนฝั่งทะเลด้านตะวันตกของแหลมมลายูติดต่อกับมหาสมุทรอินเดีย ส่วนที่สองคือจังหวัดปัตตานี นราธิวาสและยะลา ตั้งอยู่บนฝั่งทะเลด้านตะวันออกของแหลมมลายู พื้นที่ของส่วนแรกและส่วนที่สองมีจังหวัดสงขลาตั้งอยู่ตอนกลาง จังหวัดชายแดนภาคใต้เกือบทุกจังหวัดยกเว้นจังหวัดปัตตานีมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกันดังนี้ จังหวัดสตูลมีพื้นที่อำเภอเมืองติดต่อกับรัฐเปอร์ลิส¹ จังหวัดยะลามีอยู่ 3 อำเภอที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซียคืออำเภอยะหาและอำเภอบันนังสตา ติดกับรัฐเคดาห์ อำเภอเบตงติดกับรัฐเปรัก² จังหวัดนราธิวาสมี 3 อำเภอคืออำเภอตากใบ อำเภอสุไหงโกลต และอำเภอแว้งติดกับรัฐกลันตัน³

¹ จังหวัดสตูล บรรยายสรุปขอราชการจังหวัดสตูล หน้า 2

² จังหวัดยะลา เอกสารบรรยายสรุปของจังหวัดยะลา หน้า 2

³ จังหวัดนราธิวาส เอกสารประกอบการบรรยายสรุปจังหวัดนราธิวาส

สภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเขตแบ่งแดนของสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับประเทศมาเลเซียเป็นพื้นที่ป่าหรือมีแม่น้ำสู่โกลกซึ่งเป็นแม่น้ำเล็ก ๆ สภาพเหล่านี้มิได้เป็นอุปสรรคทำให้ชนในชาติทั้งสองประเทศติดต่อกันลำบากตามสภาพความเป็นจริงแล้วทางสัญจรไปมาระหว่างชนทั้งสองชาติเป็นไปได้ด้วยความสะดวก

สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 13,732.26 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ในเขตเทศบาลเพียง 35.45 ตารางกิโลเมตร มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,309,150 คน (สำรวจเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2522) หรือมีประชากรเป็นร้อยละ 23 ของประชากรในภาคใต้⁴ อัตราการเพิ่มของประชากรในปี 2522 เป็นดังนี้ จังหวัดปัตตานีเพิ่มร้อยละ 4.0 จังหวัดยะลาเพิ่มร้อยละ 2.8 จังหวัดสตูลเพิ่มร้อยละ 1.9 และจังหวัดนราธิวาสมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 1.8⁵

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพสำคัญของประชาชนในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แก่การกสิกรรม ซึ่งมีพืชหลักได้แก่ยางพารา ข้าว มะพร้าว และสวนผลไม้ ตาราง 2.1 แสดงพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดและเปรียบเทียบเป็นร้อยละของภาคใต้

⁴ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ หน้า 9 - 10

⁵ ศูนย์วางแผนพัฒนาภาคใต้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2525 - 2529 ภาคผนวก ตาราง 4

ตาราง 2.1 พื้นที่เพาะปลูกของสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปี 2522

หน่วย : ไร่

	พื้นที่เพาะปลูก	เป็นร้อยละของภาคใต้
ยางพารา	2,132,428	24.63
ข้าว	602,626	15.22
มะพร้าว	166,767	13.29
ปาล์มน้ำมัน	23,852	14.40
กาแฟ	8,168	7.64
ทุเรียน	35,381	23.16
เงาะ	43,516	17.43
ส้ม	13,015	18.73
สับปะรด	19,426	22.64
กล้วย	81,867	26.58
มังคุด	3,531	6.22
ลำไย	13,144	16.74
ลองกอง	8,508	92.10

ที่มา : กองนโยบายการพาณิชย์ กระทรวงธุรกิจและสังคมในภาคใต้ของ
ประเทศไทย หน้า 16, 18, 19, 21, 22, 24.

นอกจากการกลั่นกรองแล้วก็มีประมง ในปี 2521 สี่จังหวัด
ชายแดนภาคใต้มีปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้ 664 ตัน หรือร้อยละ 3.33 ของสัตว์
น้ำจืดที่จับได้ในภาคใต้ ปริมาณสัตว์น้ำเค็มที่จับได้ 169,209 ตัน หรือร้อยละ

19.60 ของสัตว์น้ำเค็มที่จับได้ในภาคใต้⁶ อาชีพที่สำคัญในสี่จังหวัดภาคใต้นอกจากการกสิกรรมและการประมงแล้วยังมีการปศุสัตว์และการค้า

รายได้ต่อหัวของประชาชนในภาคใต้ในปี 2522 ปรากฏดังตาราง 2.2

ตาราง 2.2 รายได้ต่อหัวของประชาชนในภาคใต้ ปี 2522

อันดับ	จังหวัด	รายได้ต่อหัวเป็นบาท
1	พังงา	51,558
2	ภูเก็ต	39,470
3	ระนอง	37,897
4	ชุมพร	13,539
5	สุราษฎร์ธานี	13,539
6	สงขลา	12,160
7	กระบี่	11,667
8	ตรัง	11,505
9	ยะลา	11,370
10	สตูล	11,081
11	นราธิวาส	9,493
12	นครศรีธรรมราช	8,445
13	ปัตตานี	6,795
14	พัทลุง	6,781

ที่มา : กองนโยบายการพาณิชย์ ภาวะเศรษฐกิจและสังคมในภาคใต้ของประเทศไทย หน้า 10

⁶ กองนโยบายการพาณิชย์ ภาวะเศรษฐกิจและสังคมในภาคใต้ของประเทศไทย หน้า 26 - 27

จากตาราง 2.2 จะเห็นได้ว่ารายได้ของประชาชนในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ค่อนข้างต่ำ ในปี 2522 นี้ รายได้เฉลี่ยต่อหัวของทั่วประเทศเท่ากับ 12,067 บาทต่อปี รายได้เฉลี่ยต่อหัวของภาคใต้เท่ากับ 12,683 บาท⁷ จึงเห็นได้ว่ารายได้เฉลี่ยของประชาชนในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของทั้งประเทศและของภาคใต้

ขณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีได้เสนอรายงาน "นโยบายในการพัฒนาชนบท" ต่อนายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีได้เห็นชอบกับนโยบายและสั่งการให้เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรับผิดชอบดำเนินการ คณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีได้กำหนดพื้นที่ชนบทยากจนเพื่อที่จำเป็นต้องเร่งรัดพัฒนาใน 37 จังหวัด ประกอบด้วยพื้นที่ในเขต 216 อำเภอและ 30 กิ่งอำเภอ สำหรับจังหวัดภาคใต้มี 5 จังหวัด มีพื้นที่ 22 อำเภอกับ 5 กิ่งอำเภอ จากเขตพื้นที่ชนบทยากจนในภาคใต้นี้เป็นพื้นที่ในจังหวัดปัตตานี จำนวน 9 อำเภอ และในจังหวัดสตูลหนึ่งอำเภอ⁸ จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีพื้นที่ชนบทยากจนเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่ชนบทยากจนในภาคใต้

✓ สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชาชนส่วนใหญ่ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับถือศาสนาอิสลามจากการสำรวจสำมะโนประชากรในปี พ.ศ. 2523 ปรากฏว่าในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประชาชนนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 73.06 โดยที่มีจำนวนประชาชน

⁷ ค. หน้า 9

⁸ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
วางแผนปฏิบัติการพัฒนาชนบท 2525 - 2529 หน้า 24 - 25

นับถือศาสนาอิสลามดังนี้ จังหวัดนราธิวาสร้อยละ 77.97 ปัตตานีร้อยละ 77.34 สตูลร้อยละ 69.26 และยะลาร้อยละ 60.23⁹ ในปี พ.ศ. 2513 ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประชากรจำนวน 972,986 คน เพิ่มขึ้นเป็น 1,309,150 คนในปี พ.ศ. 2522 และมีผู้นับถือศาสนาอิสลามเพิ่มเป็นร้อยละ 74.65¹⁰

✓ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือศาสนาอิสลามและ "ศาสนาอิสลามมีลักษณะแตกต่างจากศาสนาอื่นหลายประการ ประการที่สำคัญคือเป็นศาสนาที่มีบทกำหนดความเชื่อและการปฏิบัติเกือบทุกแง่มุม มีคำสอนเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ จริยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ฯลฯ มีคำสอนทั้งในระดับนโยบายทั่ว ๆ ไปและในระดับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีคำสอนเกี่ยวกับโลกหน้าและโลกนี้อย่างสมบูรณ์ สรุปแล้วแทบจะเรียกได้ว่าไม่มีพฤติกรรมใดหรือแนวคิดใดของมนุษย์ที่จะพ้นจากขอบข่ายของศาสนาอิสลาม"¹¹ เกล็ดฉันทน์ที่สำคัญของศาสนาอิสลามอีกประการหนึ่งก็คือ "ศาสนาอิสลามส่งเสริมในการศึกษา คนควาในด้านการศึกษาร ใ้หาความเจริญงอกงามในทางวิชาการ แต่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการวิชาการจะต้องไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมคำสอนของศาสนา ความเจริญจะต้อง

⁹ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513
หน้า 19 และ 21 - 23

¹⁰ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมไทย
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หน้า 8

¹¹ อารง สุทธศาสตร์ "พื้นภูมิหลังของสี่จังหวัดภาคใต้" เอเชีย
ปริทัศน์ 1 : 16 ตุลาคม - ธันวาคม 2523

ไม่นำความเสียหาย ความเคืองร่อนมาสู่สังคมส่วนรวม"¹²

ศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของคนไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างมาก ควบคู่ที่วัฒนธรรมนั้นเป็นวัฒนธรรมอิสลาม ซึ่งหมายถึงวิธีการดำเนินชีวิตหรือรูปแบบของพฤติกรรมตลอดจนสิ่งสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่นำมาจากหรืออยู่ในขอบข่ายของคัมภีร์อัลกุรอานและคำสั่งสอนของท่านศาสดานบีมุฮัมมัดแห่งศาสนาอิสลาม¹³ ดังนั้นวัฒนธรรมของคนไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของคนไทยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ อยู่บ้าง นอกจากนั้น "ศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อวิถีทางการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมเป็นอันมาก แทบจะกล่าวได้ว่า ศาสนาอิสลามกำหนดวิถีปฏิบัติของชาวมุสลิมไว้ตั้งแต่เกิดจนตายที่เกี่ยวขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมนี้เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสังคม และมีอิทธิพลเหนือการกระทำใด ๆ ของบุคคลในสังคมนั้น"¹⁴ องค์ประกอบอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของคนไทยอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือการมีภูมิประเทศที่ใกล้เคียงกับประเทศมาเลเซีย จึงมีผลทำให้ "ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศมาเลเซียมากที่สุดเพราะนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน รวมทั้งมีภาษา

¹² ทวน สุวรรณศาสน์ "ศาสน์ของจุฬาราชมนตรี เนื่องในโอกาสขึ้นศตวรรษที่ 15 แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช 9 พฤศจิกายน 2523" งานเมอลิกกลาง ฮ.ศ. 1401 และงานต้อนรับศตวรรษที่ 15 แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช แห่งประเทศไทย หน้าพิเศษ

¹³ เสาวนีย์ จิตต์หมวด วัฒนธรรมอิสลาม หน้า 23

¹⁴ ขจักษ์ บุรุษพัฒน์ บัญชาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย หน้า 244

เดียวกัน อาณาเขตติดต่อกันและมีความเกี่ยวพันทางประวัติศาสตร์ร่วมกันมาเป็นเวลานานด้วยแล้ว ยิ่งทำให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น”¹⁵

แม้ว่าชนบทรอบเนินมประเพณีและวัฒนธรรมของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีส่วนคล้ายกับของประเทศมาเลเซียตอนเหนือ สิ่งนี้มิได้ก่อให้เกิดปัญหา จากงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อของคนไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีกลุ่มประชากรคือประชาชน นักเรียนชั้นประถม มัธยมและในระดับวิทยาลัย พบว่ามากกว่าร้อยละ 83 ของกลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วยกับสิ่งต่อไปนี้

- ก. มุสลิมจะต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ไม่ว่าจะเป็นใครก็ตามหากเขาปกครองด้วยความเป็นธรรม
- ข. มุสลิมเกิดในดินแดนใดย่อมเป็นคนสัญชาตินั้น เช่นเกิดในประเทศไทยก็เป็นคนไทย
- ค. คนในชาติเดียวกันเรา จะนับถือศาสนาใดย่อมเป็นพี่น้องกับเรา จึงต้องรักใคร่เขา
- ง. การเรียนภาษาไทยจะได้ความรู้¹⁶

ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีน่าจะเกิดจากศาสนา แต่คงจะมีปัญหามาจากสาเหตุอื่น “ประเทศไทยไม่มีปัญหาความขัดแย้งโดยศาสนาเป็นเหตุระหว่างชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยผู้นับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่นใด ปัญหาชาว

¹⁵ วินัย ครุวรรณพัฒน์ ทัศนคติของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อประเทศสหพันธมาเลเซีย หน้า 67

¹⁶ วิทยุ ต้นพิทยคุปต์และคณะ ความเชื่อในศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้ หน้า 164 - 172

ไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น มีปัญหาอันสืบเนื่องมาจากปัจจัยอื่น เช่น ปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา เป็นต้น¹⁷ ยิ่งไปกว่านั้น "ความจริงศาสนา ขนบธรรมเนียมไม่ใช่ปัญหาและไม่ใชสาเหตุของปัญหา ศาสนา และขนบธรรมเนียมคือสภาพที่เป็นจริง ในโลกเอเชียอาคเนย์ ซึ่งมีประเทศไทย พม่า ลาว เขมร เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน สิงคโปร์ อินโดนีเซียนั้น ไม่มีประเทศใดที่จะมีประชากรนับถือศาสนาเดียวกันหมด แต่จะมีผู้นับถือศาสนา อิสลาม ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์และอื่น ๆ อยู่ร่วมกันในทุกประเทศ และอยู่ ได้เรียบร้อยเว้นบางประเทศเท่านั้น ศาสนาเป็นสิ่งที่มนุษย์รักและอาจรักยิ่งชีวิต ปัญหาคือความไม่เข้าใจกัน"¹⁸ จึงพอจะเห็นได้ว่าปัญหาขัดแย้งในจังหวัดชายแดน ภาคใต้มิได้มีสาเหตุจากศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี แต่มีรากฐานมาจากความ ไม่เข้าใจกันอย่างถ่องแท้ของบุคคล ปัญหาจากการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและ การศึกษาต่างหาก

¹⁷ อุทัย หิรัญโต มุสลิมในประเทศไทย หน้า 145.

¹⁸ คร.โมหัมมัด อับดุลกาเคร์ "คนใต้แลปัญหา" เอเชียปริทัศน์

ความรู้พื้นฐานบางประการเกี่ยวกับศาสนาอิสลามโดยย่อ¹⁹

อิสลามเป็นชื่อของศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งของโลกที่มีผู้นับถือไม่น้อยกว่า 900 ล้านคน ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีพระเจ้าองค์เดียว พระเจ้าในศาสนาอิสลามมีพระนามว่าอัลเลาะห์ ศาสนาอิสลามนี้มีศาสดา(นบี) ที่ชื่อว่ามุฮัมมัด เป็นศาสนทูต (รอซูล) นำโอองการจากพระผู้เป็นเจ้ามาเผยแพร่นุญญาติสาวกของศาสดามุฮัมมัดได้รวบรวมโอองการของพระองค์อัลเลาะห์ซึ่งประทานแก่ชาวโลกรวมไว้เป็นเล่มเรียกว่า คัมกีร์อัลกุรอ่าน ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นที่นครมักกะฮ์ ในคาบสมุทรอาราเบีย ซึ่งในปัจจุบันคือประเทศซาอุดีอาราเบีย

คำว่า "อิสลาม" เป็นภาษาอาหรับแปลว่า "การมอบกายและจิตใจให้แก่พระผู้เป็นเจ้า (อัลเลาะห์)" ตามความหมายนี้อิสลามคือศาสนาที่ผู้นับถือนิยมนมอบกายและจิตใจให้แก่พระผู้เป็นเจ้า คำว่า "อิสลาม" มีความหมายอีกอย่างหนึ่งซึ่งมาจากคำว่า "ชะละมะ" แปลว่า "เข้าไปในสันติ" คำนี้เป็นคำกริยาของคำ "ชะลาม" ซึ่งเป็นคำนามแปลว่าสันติ คำว่า "ชะลาม" นี้รู้จักกันมากเพราะเป็นคำที่ชาวไทยทักทายกันในระหว่างคนมุสลิม โดยคนมุสลิมจะกล่าวเมื่อพบปะกันว่า "อัสสะลามุอะลัยกุม" ซึ่งแปลว่า "ขอความสันติสุขจงประสบแก่ท่าน" ตามความหมายนี้อิสลามคือศาสนาแห่งความสันติ

¹⁹ ข้อความตอนนี้เป็นความรู้ของผู้วิจัยในฐานะที่เป็นมุสลิม และมีเอกสารอื่นประกอบเช่น บุคอรี บินรามีญ คำบรรยายกระบวนการวิชากฏหมายอิสลาม และ เสาวนีย์ จิตต์หมวดค วัฒนธรรมอิสลาม เป็นต้น

ทั้งนี้กล่าวได้ว่าศาสนาอิสลามมีพระเจ้าเพียงองค์เดียวคือ อัลเลาะห์ พระเจ้าในศาสนาอิสลามไม่มีต้นกำเนิดคือมีมาแต่ดั้งเดิมและไม่มีวสานคือไม่ตาย ทรงอยู่ในนคร ตามหลักศาสนาอิสลามเมื่อเขียนหรือเอ่ยพระนามของอัลเลาะห์มักจะเขียนหรือกล่าวคำตามหลังคำอัลเลาะห์ด้วยคำว่า "ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา" ซึ่งแปลว่า "ผู้มหาวริทธิ์และสูงส่ง"

คนที่นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่า "มุสลิม" ดังนั้นมุสลิมจึงมิได้เป็นคำเฉพาะของชาติใดชาติหนึ่งแต่เป็นของมนุษยชาติ จึงเห็นได้ว่าในปัจจุบันจึงมีจีนมุสลิม ไทยมุสลิม อาหรับมุสลิม ญี่ปุ่นมุสลิม อังกฤษมุสลิม เป็นต้น

ศาสดามุฮัมมัดเป็นชาวอาหรับ เกิดที่นครมักกะฮ์ เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม ค.ศ. 570 (พ.ศ. 1113) บิดาชื่อ अबดุลเลาะห์ มารดาชื่อฮามีนัต ศาสดามุฮัมมัดมิได้เป็นโอรสของพระเจ้า มิได้เป็นผู้สร้างศาสนาอิสลาม แต่เป็นผู้ที่พระองค์อัลเลาะห์ทรงเลือกให้เป็นศาสนทูต (รอซูล) นำโองการของพระองค์มาเผยแพรแก่มนุษยชาติ ตามหลักศาสนาอิสลามเมื่อเขียนหรือเอ่ยชื่อศาสดา มุฮัมมัด มักจะเขียนหรือกล่าวตามด้วยคำว่า "ซอลลัลลอฮุอะลัยฮะวะซัลลัม" ซึ่งแปลว่า "ขออัลเลาะห์ทรงโปรดประทานความเจริญและสันติสุขต่อท่านด้วย"

คัมภีร์อัลกุรอานเป็นคัมภีร์ของศาสนาอิสลาม เป็นโองการที่พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าประทานให้แก่ศาสดามุฮัมมัดเป็นครั้งคราวแล้วแต่เหตุการณ์ รวมเวลายาวนานถึง 23 ปี เมื่อศาสดามุฮัมมัดได้รับโองการจากพระเจ้าแต่ละครั้งก็ได้มีบุคคลที่ใกล้ชิดบันทึกหรือจดจำไว้ หลังจากศาสดามุฮัมมัดได้สิ้นชีวิตไปได้ 6 เดือน จึงได้มีการรวบรวมคัมภีร์อัลกุรอานเป็นรูปเล่มเป็นครั้งแรก คัมภีร์อัลกุรอานแบ่งเป็น 30 ภาคหรือซูรอ หากแบ่งเป็นบทหรือซูเราะห์จะได้ 114 บท หากแบ่งเป็นวรรคหรือโองการหรืออายะห์ จะได้ประมาณ 6,200 โองการ โดยที่แต่ละโองการนั้นไม่มีข้อความใดขัดแย้งกันเองเลย คัมภีร์อัลกุรอานเป็นคำสอนแห่งศีลธรรมและจริยธรรม การปกครอง การดำรงชีวิต พร่ำพรอมด้วยสรรพศาสตร์และวิทยาการที่ประสาทความรู้และเพิ่มพูน

บัญชา คัมภีร์อัลกุรอานไม่ใช่วรรณกรรมหรือกวีนิพนธ์ เพราะไม่มีมนุษย์คนใดประพันธ์อัลกุรอาน

ศาสนสถานที่มุสลิมไปชุมนุมกันเพื่อปฏิบัติศาสนกิจ (ละหมาด) เรียกว่า มัสยิด หรือมัสญิด ซึ่งมาจากคำภาษาอาหรับว่า "มะญะตะ" ซึ่งแปลว่า กราบไหว้ ในประเทศไทยนั้นนอกจากจะเรียกมัสยิดหรือมัสญิดแล้วยังเรียกว่า "สุเหร่า" อีกด้วย คำนี้สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า "ซาร่า" ในภาษาเปอร์เซีย ซึ่งแปลว่าที่ชุมนุมหรือที่พัก แท้จริงแล้วการปฏิบัติศาสนกิจ (ละหมาด) ของมุสลิมมีจำเป็นต้องกระทำที่มัสยิดหรือสุเหร่า แต่สามารถกระทำไ้ที่บ้าน ห้องนอน หรือสนามกีฬา ถ้าที่นั้นมีความสะอาดและเหมาะสมพอ ดังนั้นมัสยิดหรือสุเหร่าในศาสนาอิสลาม อาจเทียบได้กับวัดในพุทธศาสนาหรือโบสถ์ในคริสต์ศาสนา

ในศาสนาอิสลามไม่มีพระคัมภีร์เช่นในพุทธศาสนา ไม่มีบาทหลวงคัมภีร์เช่นในคริสต์ศาสนา ในการประกอบศาสนกิจรวมกันของมุสลิมไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือมัสยิด จะมี "อิมาม" ทำหน้าที่เป็นผู้นำพิธีการ อิมามไม่ใช่พระ เป็นบุคคลธรรมดาสามัญที่มีความรู้พิเศษเกี่ยวกับพิธีการของศาสนกิจในศาสนาอิสลาม ดังนั้นเมื่ออิมามหมดหน้าที่ในมัสยิดแล้วเขาก็กลับไปประกอบกิจการในอาชีพตามปกติของเขาต่อไป

คนไทยมุสลิมเมื่อเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ตามหลักของศาสนาอิสลาม ที่นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบียแล้วจะถูกเรียกว่า ฮัจยี เช่น นายสมานเมื่อไปประกอบพิธีฮัจญ์กลับมาแล้วจะถูกเรียกว่า ฮัจยีสมาน เป็นต้น ดังนั้นฮัจยีในศาสนาอิสลามจึงไม่ใช่พระหรือนักบวช*

* การเขียนภาษาอาหรับด้วยภาษาไทย เป็นการเขียนโดยการเลียนเสียง ดังนั้นในภาษาไทยอาจเขียนต่างกันตามความถนัดในการเขียน เช่นชื่อของศาสดา อาจเขียนว่า มุฮัมมัด มุหัมมัด มุฮัมมัด หรือพระนามของพระเจ้าอาจพบว่ามีผู้เขียนว่า อัลเลาะห์ อัลเลาะห์ อัลลอฮ์ เป็นต้น

ปอเนาะและการพัฒนาเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

เชื่อกันว่าปอเนาะเกิดขึ้นก่อนในประเทศอียิปต์ ได้แพร่หลายเข้ามาสู่เอเชียโดยเข้ามาในประเทศมาเลเซีย²⁰ ต่อมาได้แพร่เข้ามาทางตอนใต้ของประเทศไทย เชื่อกันว่าปอเนาะในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเริ่มที่ปัตตานีเป็นแห่งแรกแล้วขยายไปสู่ท้องถิ่นที่มีชาวไทยมุสลิมอยู่ทั้งในภาคใต้และภาคกลาง เป็นที่ยอมรับของผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนาอิสลามว่าในจังหวัดปัตตานีนี้มีความรู้ทางศาสนาเป็นอย่างดีจึงจัดตั้งปอเนาะ ดังนั้นชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ เช่น สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา และจากภาคกลาง เช่น กรุงเทพฯ อยุธยา สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา นนทบุรี ปทุมธานี ไปศึกษาวิชาศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี²¹

ปอเนาะเป็นศัพท์ที่พัฒนามาจากคำว่า ปนโด๊ะ (Pondok) ซึ่งแปลว่ากระท่อม ปอเนาะในความหมายของคนทั่วไปหมายถึงสำนักศึกษาวิชาการศาสนาอิสลามตามความหมายเดิมว่ากระท่อมก็เพราะนักศึกษาส่วนมากไปปลูกที่พักอาศัยเป็นแบบกระท่อมเป็นจำนวนมากมายหลายหลังรวมกันในปอเนาะหนึ่ง ๆ ตามความเจริญของแต่ละปอเนาะ ถ้าปอเนาะใดมีความเจริญ มีชื่อเสียงมากก็จะมีจำนวนกระท่อมมาก นักศึกษาจะพักอาศัยในกระท่อมละ 2 - 3 คน ผู้จัดตั้งปอเนาะส่วนมากเป็นผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาอิสลามเป็นอย่างดีเรียกว่าตามภาษาอาหรับว่า อาเล็ม (Alim)

²⁰ ประกิจ ประจนปัจจนึก การปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม หน้า 61

²¹ มยุรี จารุปาณ การศึกษาในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส
หน้า 8

ผู้จัดตั้งปอเนาะเรียกว่าโต๊ะครู การจัดตั้งปอเนาะถือเป็นวิทยาทานดังนั้นจึงดำเนินการได้โดยอิสระ ไม่ต้องขออนุญาตผู้ใด โต๊ะครูส่วนใหญ่ศึกษาจากปอเนาะในประเทศไทยแล้วไปศึกษาต่อที่นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบียเป็นเวลาหลายปี ทั้งนี้เพื่อประกอบพิธีฮัจยี ณ นครนั้นด้วย โต๊ะครูนอกจากจะมีความรู้ทางศาสนาเป็นอย่างดีแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี มีศีลธรรมเคร่งครัดในการปฏิบัติศาสนกิจ เป็นที่นิยมยกย่องและศรัทธาของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย ปอเนาะที่จัดตั้งขึ้นโดยมากจะเรียกชื่อตามตำบลหรือหมู่บ้านที่ปอเนาะตั้งอยู่ เช่น ปอเนาะกาทอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา กาทองเป็นชื่อของหมู่บ้าน และเรียกตามชื่อโต๊ะครูก็มี เช่น ปอเนาะหะยีไกร์ ตำบลสเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นต้น สถานที่เพื่อการจัดตั้งปอเนาะนั้นอาจเป็นที่ดินของโต๊ะครูหรือที่ดินที่ประชาชนบริจาค การจัดตั้งปอเนาะอาจจะจัดตั้งโดยโต๊ะครูเองหรือประชาชนขอร้องให้โต๊ะครูจัดตั้ง เมื่อผู้ใดจะจัดตั้งปอเนาะ ณ ที่ใดแล้ว ก็จะประกาศให้ประชาชนในตำบลนั้น ๆ ทราบ ประชาชนจะช่วยกันถางป่าและปรับพื้นที่เพื่อปลูกสร้างสำนักศึกษาและบ้านพักโต๊ะครู วัสดุก่อสร้างอาจเป็นของโต๊ะครูหรือประชาชนบริจาค สำนักศึกษานี้นอกจากจะใช้เป็นที่สอนวิชาการศาสนาแล้วยังใช้เป็นพื้นที่นัสการต่อพระผู้เป็นเจ้าอีกด้วย ผู้ปกครองที่ศรัทธาในโต๊ะครูก็จะส่งบุตรหลานมาเรียนโดยมาสร้างกระทอมใกล้ ๆ สำนักศึกษา ปอเนาะอาจตั้งในหมู่บ้านหรือไกลหมู่บ้านก็ได้ ปอเนาะที่สร้างไกลหมู่บ้านได้พัฒนาเป็นชุมชนก็มีหลายแห่ง²²

²² โมหัมหมัด อับดุลกาเดร์และสมาน ใจปราณี ความรู้เกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลามและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยอิสลามใน 4 จังหวัดภาคใต้
หน้า 44 - 45.

นักศึกษาที่เรียนในปอเนาะจะต้องหุงหาอาหารรับประทานเองเช่นเดียวกับนักเรียนกินนอน โต๊ะครูมีรายได้จากการบริจาคของประชาชนซึ่งเรียกว่า การชอคากอฮ์ (Sedakah) การบริจาคทานชนิดนี้ศาสนาอิสลามมิได้บังคับ ผู้ใดจะบริจาคเท่าใดหรือไม่ก็ได้ นอกจากนั้นโต๊ะครูยังมีรายได้จากการบริจาคทานที่เรียกว่า ซากาต (Zakat) การบริจาคซากาตนี้ศาสนาอิสลามบังคับว่าจะต้องบริจาค เช่นถ้าทำนาได้ข้าว 100 ถัง จะต้องบริจาคซากาต 10 ถัง เป็นต้น โต๊ะครูส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป เช่น ทำสวนยาง ทำนา ทำสวนผลไม้ ทำสวนมะพร้าว เป็นต้น การให้ความรู้ทางศาสนาถือว่าเป็นวิทยาทานหรือเพื่อหวังผลในการเผยแพร่ศาสนาและอบรมชนบทรรมเนียมประเพณีสังคมให้แก่เยาวชนมุสลิม ดังนั้น โต๊ะครูจึงไม่เรียกเก็บค่าเล่าเรียนหรือค่าธรรมเนียมใด ๆ ในการสั่งสอน นอกจากนักศึกษาจะตอบแทนด้วยการบริจาคซากาตหรือตอบแทนด้วยแรงงานในการทำงานให้โต๊ะครู²³

นักศึกษาที่เรียนในปอเนาะมีทั้งหญิงและชายโดยแยกกันอยู่และแยกกันเรียน นักศึกษาส่วนใหญ่จะเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้ว การเรียนการสอนในปอเนาะไม่มีหลักสูตร ไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน โต๊ะครูว่างก็จะจัดให้มีการสอนตามความสะดวก เวลาอบรมสั่งสอนไม่กำหนดแน่นอนว่าเมื่อไรจึงจะสำเร็จการศึกษา นักศึกษาบางคนอาจเรียนนานถึงสิบปีหรือกว่านั้น ในปอเนาะนั้นโต๊ะครูทำหน้าที่ครูใหญ่ ผู้จัดการ เจ้าของและผู้สอน โต๊ะครูอาจสอนเองหรือเลือกักศึกษาชั้นสูงที่มีความรู้ดีและมีความประพฤติดีให้ช่วยสอนนักศึกษาในชั้นที่ต่ำกว่า วิชาที่สอนในปอเนาะเป็นวิชาที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม สอนเป็นภาษามลายูและอาหรับ มีการสอนภาคการศรัทธา

²³ สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 บทบรรยายสรุปเรื่องโรงเรียน
ราษฎรสอนศาสนาอิสลาม หน้า 1 - 2

(รูกนอีมาน) ภาคปฏิบัติ (รูกนอิสลาม) ภาคจริยธรรม (อัซลาค) ภาคประวัติ (ตาริฟ) ภาคมรดกและครอบครัว (ฟารออิฏ) และสอนคัมภีร์อัลกุรอานด้วย การปฏิบัติศาสนกิจได้จัดให้มีการอบรมมากเป็นพิเศษเพื่อให้นักศึกษาได้ปฏิบัติศาสนกิจได้ถูกต้องตามหลักธรรมของศาสนาและก่อให้เกิดนิสัยที่จะปฏิบัติโดยเคร่งครัด นักศึกษาบางคนอาจไม่เรียนทุกเวลาอาจเลือกเรียนเวลาหนึ่งเวลาใดหรือเลือกเรียนเฉพาะวิชาที่ตนเองสนใจเป็นพิเศษ ระยะเวลาของการเรียนอาจอยู่กับฐานะและสติปัญญา นักศึกษาที่ฐานะยากจนอาจเรียนเพียง 2 ปี เรียนเพื่อให้รู้จักวิธีปฏิบัติศาสนกิจให้ถูกต้องตามหน้าที่ของมุสลิม บางคนอาจเรียนนานถึง 15 ปี กระทั่งที่นักศึกษาลงทุนสร้างไว้แล้วเมื่อเรียนจบแล้วก็ยกให้แก่โต๊ะครู เพื่อที่จะมอบให้นักศึกษาที่มาใหม่ได้อาศัยต่อไปโดยไม่คิดมูลค่า นักศึกษาในปอเนาะนอกจากจะมาปฐกกระหม่อมอยู่แล้ว ยังมีนักเรียนประจำมาที่อยูบ้านของตน มาเรียนที่ปอเนาะก่อนหรือหลังจากเวลาที่ไม่เรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในแต่ละวัน นักเรียนประเภทนี้มักจะเรียนการอ่าน คัมภีร์อัลกุรอาน หรือเรียนวิธีปฏิบัติศาสนกิจเช่น การละหมาด เป็นต้น²⁴

เนื่องจากโต๊ะครูจำเป็นต้องประกอบอาชีพอื่นอีกเพื่อการยังชีพ ดังนั้นในบางปอเนาะจะมีนักศึกษาช่วยในการประกอบอาชีพของโต๊ะครู และโต๊ะครูจะแบ่งปันรายได้ให้การกระทำเช่นนี้นับเป็นการช่วยเหลือให้นักศึกษาให้มีงานทำ มีรายได้พอที่จะศึกษาต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการช่วยเหลือโต๊ะครูด้วยในฐานะที่โต๊ะครูไม่มีเงินเดือน แม้ว่าการจัดตั้งปอเนาะของโต๊ะครูจะเป็นเพื่อสั่งสอนหลักธรรมของศาสนา แต่ก็มักจะมีลัทธิการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องในปอเนาะด้วย แต่มิใช่เป็น

²⁴ โมห์หมัด อับดุลกาเคร์ และสมาน ใจปราณี ล.ค.

เรื่องของการเมืองโดยตรง หากแต่มีบุคคลบางกลุ่มใช้เกียรติภูมิของโต๊ะครูและ
ปอเนาะเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการเมืองโดยอาศัยศาสนาเป็นเครื่องบังหน้า
ทั้งนี้เพราะชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาเกี่ยวกับเชื้อชาติ ศาสนา
ภาษา ธรรมเนียมประเพณี ประกอบกับมีการศึกษาต่ำและเคร่งครัดในความเชื่อ
ทางศาสนาจึงทำให้ตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองใต้ได้ง่าย²⁵

เพื่อพิจารณาปอเนาะให้รอบคอบแล้ว จะเห็นได้ว่าโต๊ะครูทำหน้าที่
เป็นทั้งเจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่ และผู้สอน โต๊ะครูทำหน้าที่ "เบ็คเลร์จ" ใน
ปอเนาะ ประกอบกับโต๊ะครูมีลูกศิษย์มาก เป็นที่นับถือยกย่องของประชาชน โต๊ะครู
จึงเป็นผู้นำที่สำคัญยิ่งในสังคม เป็นผู้นำของชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนในชนบท
โต๊ะครูมีบทบาททั้งการปกครองและการศึกษา เป็นผู้ชี้แนวปฏิบัติให้แก่ประชาชน
สังคมมุสลิมยกย่องให้โต๊ะครูมีสถานะทางสังคมสูง ดังนั้นบทบาทของโต๊ะครูจึงมี
อิทธิพลต่อชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่นเป็นอันมาก

การเปลี่ยนสภาพจากปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

ในปี พ.ศ. 2501 กระทรวงศึกษาธิการโดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรี
ได้วางโครงการพัฒนาการศึกษาทั่วประเทศ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 12 ภาค
ภาคศึกษา 2 มี 4 จังหวัดประกอบด้วยจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล
ในภาคศึกษาแต่ละภาคมีคณะกรรมการสองคณะคือ คณะกรรมการดำเนินการพัฒนา

²⁵ พ.อ.ประสิทธิ์ เวชสวรรค์ การพัฒนาการศึกษาเพื่อบูรณภาพ
ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ หน้า 104

การศึกษาในส่วนภูมิภาคและคณะกรรมการที่ปรึกษาการพัฒนาการศึกษาในส่วน
ภูมิภาค²⁶

คณะกรรมการที่ปรึกษาการพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาคของภาค
ศึกษา 2 ได้พิจารณาเห็นว่าการศึกษาในรูปของปอเนาะเป็นการจัดการศึกษาที่ล้ำหลัง
เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของบ้านเมือง ควรให้ปอเนาะดำเนินการในรูปแบบของ
โรงเรียน เมื่อวันที่ 12 - 17 พฤศจิกายน 2503 กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับ
กระทรวงมหาดไทยได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาเพื่อปรับปรุงปอเนาะในภาคศึกษา 2
ขึ้นที่ทำการภาคศึกษา 2 จังหวัดยะลา ผู้เข้าประชุมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของ
กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย สำนักจุฬาราชมนตรี คณะยุติธรรม
ผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และโต๊ะครู รวมทั้งสิ้น
96 คน มติที่ประชุมครั้งนี้เสนอให้กระทรวงศึกษาธิการปรับปรุงปอเนาะ ต่อมา
กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับ
ปรุงส่งเสริมปอเนาะในภาคศึกษา 2 พ.ศ. 2504" สาระสำคัญของระเบียบนี้
ก็คือ

1. ปอเนาะใดที่มีความสนใจที่จะปรับปรุงกิจการของปอเนาะให้ขึ้น
เรื่องราวขอจดทะเบียนต่อทางราชการ
2. ปอเนาะใดที่จัดกิจการคืออยู่เสมอ จะได้รับการอุดหนุนจาก
กระทรวงศึกษาธิการ

ปรากฏว่าในปีแรกนี้มีปอเนาะที่ได้รับพระราชทานรางวัล 24 ปอเนาะ
เงินพระราชทานรางวัลมีดังนี้ อันดับพิเศษ 10,000 บาท อันดับที่หนึ่ง 5,000 บาท

อันดับที่สอง 3,000 บาท อันดับที่สาม 1,000 บาท²⁷ ในระเบียบกระทรวง
ศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในภาคศึกษา 2 พ.ศ. 2504 นี้
ให้ปอเนาะที่จดทะเบียนแล้วจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรทั้งวิชา
ศาสนา วิชาภาษาไทย และวิชาชีพ

ระหว่าง พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2507 ได้ดำเนินการปรับปรุง
ปอเนาะตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการโดยให้เป็นไปตามความสมัครใจของ
โต๊ะครูหรือเจ้าของปอเนาะ ไม่มีการบังคับให้มีการจดทะเบียนปอเนาะแต่อย่าง
ใด²⁸

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2507 มีปอเนาะที่ขอจดทะเบียน
และได้รับพระราชทานเงินรางวัลดังนี้

- พ.ศ. 2504 จดทะเบียน 122 ปอเนาะ
ได้รับพระราชทานเงินรางวัล 24 ปอเนาะ
- พ.ศ. 2505 จดทะเบียนเพิ่มอีก 17 ปอเนาะ
ได้รับพระราชทานเงินรางวัล 30 ปอเนาะ
- พ.ศ. 2506 จดทะเบียนเพิ่มอีก 22 ปอเนาะ
ได้รับพระราชทานเงินรางวัล 39 ปอเนาะ
- พ.ศ. 2507 จดทะเบียนเพิ่มอีก 10 ปอเนาะ
ได้รับพระราชทานเงินรางวัล 38 ปอเนาะ

²⁷ สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ด.ค. หน้า 6

²⁸ ก.

เงินรางวัลเป็นเงินงบประมาณแผ่นดิน กระทรวงศึกษาธิการจัดให้
โต๊ะครูเจ้าช่องปอเนาะเข้าเฝ้ารับพระราชทานรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวที่กรุงเทพฯ และในขณะเดียวกันก็จัดให้มีการสัมมนาเพื่อทราบนโยบายการ
ปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะ นำโต๊ะครูเข้าเยี่ยมบุคคลสำคัญและนำทัศนศึกษาด้วย²⁹

พ.ศ. 2508 รัฐบาลมีความเห็นว่า ควรส่งเสริมปอเนาะที่จก
ทะเบียนแล้วให้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม คณะกรรมการ
พัฒนาภาคใต้ได้ให้เงินแก่ภาคศึกษา 2 จำนวน 100,000 บาท เพื่อนำไปอุดหนุน
และส่งเสริมปอเนาะที่จกทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์³⁰

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้เสนอโครงการปรับปรุงปอเนาะให้เป็น
โรงเรียนราษฎร์สอนนายกรัฐมนตรี้ โครงการมีระยะดำเนินการ 5 ปี โดยขออนุมัติ
งบประมาณทั้งสิ้น 7,480,00 บาทต่อเนื่องจากการดำเนินงานในปี 2508 นายก
รัฐมนตรีนำเสนอกณะรัฐมนตรีพิจารณา คณะรัฐมนตรีลงมติอนุมัติโครงการที่เสนอ
แต่ให้ย่นระยะเวลาในโครงการลงเหลือ 3 ปี และให้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509³¹
ดังนั้นการอุดหนุนปอเนาะที่แปรสภาพมาเป็นโรงเรียนราษฎร์ ระหว่าง พ.ศ. 2509
ถึง พ.ศ. 2511 จึงได้รับการช่วยเหลือและอุดหนุนดังนี้

1. ให้เงิน 10,000 บาท ในปีแรกที่ขอจัดตั้ง
2. ให้ครูช่วยสอนวิชาสามัญ 1 คน
3. ให้เงินทุนปีละ 3,000 บาท ในปีถัด ๆ ไป

²⁹ มยุรี จารุปทุม ล.ก. หน้า 12

³⁰ สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ล.ก. หน้า 7

³¹ มยุรี จารุปทุม ล.ก. หน้า 13

4. ให้การผ่อนผันเรื่องคุณสมบัติบางประการของเจ้าของ ผู้จัดการ
ครูใหญ่ และครู โดยผ่อนผันไม่ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติ
โรงเรียนราษฎร์³²

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2509 ห้ามจัดตั้งปอเนาะ
ขึ้นใหม่ตามข้อเสนอของสภาความมั่นคงแห่งชาติ หากมีผู้ฝ่าฝืนจะถูกลงโทษ ปอเนาะ
ที่จัดตั้งอยู่แล้วให้มาจดทะเบียนให้ถูกต้องภายใน 6 เดือน คือภายในวันที่ 31 ธันวาคม
2509 และให้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามโดยดำเนินการเป็นขั้น ๆ
และให้เสร็จภายใน 3 - 5 ปี คือ ให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 15 มิถุนายน 2514 ส่วน
ปอเนาะที่มีได้ขอจัดตั้งเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภายในกำหนดให้ถือว่า
ปอเนาะนั้นเลิกลงไป หากโต๊ะครูคนใดประสงค์จะเปิดสถานศึกษาขึ้นใหม่ก็มีสิทธิยื่น
เรื่องราชขอจัดตั้งตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497³³

กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกันดำเนินการให้
ปอเนาะจดทะเบียนและแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ตามมติคณะรัฐมนตรี นอกจาก
จะมีปอเนาะในภาคศึกษา 2 แล้ว ยังมีปอเนาะในภาคศึกษา 3 และ 4 คือ มีใน
จังหวัดสงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช พังงา กระบี่ ตรัง ระนอง จึงได้กำหนดให้
ปอเนาะในทุกภาคศึกษาจดทะเบียนให้เสร็จภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2509 ผลปรากฏ
ว่าภายหลังวันที่ 31 ธันวาคม 2509 มีปอเนาะในภาคศึกษา 2 จดทะเบียน 197
ปอเนาะ ในภาคศึกษา 3 และ 4 จดทะเบียน 94 ปอเนาะ แต่ก็ยังปรากฏว่ายังมี

³² สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ล.ค. หน้า 7

³³ ฝ่ายแผนงาน กองสถานศึกษาเอกชน สภาพปัจจุบัน ปัญหา
นโยบายและแนวความคิดเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้
หน้า 12 - 13

ปอเนาะที่ยังไม่ได้จดทะเบียนอีก 131 ปอเนาะ³⁴ ต่อมาเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2510 ได้มีประชุมรวมระหว่างผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย เพื่อประเมินผลการดำเนินงานซึ่งได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2508 ที่ประชุมลงมติให้ดำเนินการกับปอเนาะดังนี้³⁵

1. ให้จังหวัดแจ้งแก่เจ้าของปอเนาะที่จดทะเบียนทั้งหมดให้มาขอจัดตั้งเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 15 มิถุนายน 2514 หากปอเนาะใดไม่ดำเนินการขอจัดตั้งเป็นโรงเรียนราษฎร์ภายในกำหนดแล้วให้ถือว่าปอเนาะนั้นเลิกกันไป

2. ปอเนาะที่เหลือจากการปรับปรุงตามโครงการเดิมให้ได้รับการอุดหนุนตามเกณฑ์และวิธีการของโครงการเดิม แต่จะต้องมีลักษณะครบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เกณฑ์ที่สำคัญบางประการ เช่น

- ก. เป็นปอเนาะที่จดทะเบียนตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว
- ข. เป็นปอเนาะที่คณะกรรมการจัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ
- ค. มีนักเรียนประจำไม่ต่ำกว่า 50 คน
- ง. มีบริเวณกว้างขวางเหมาะสมจะเป็นสถานศึกษา
- จ. มีอาคารเหมาะสมมั่นคงเป็นเอกเทศ
- ฉ. มีการวัดผลการศึกษาเป็นประจำและได้ผล เป็นต้น

³⁴ มยุรี จารุปาน ด.ค. หน้า 14

³⁵ สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ด.ค. หน้า 7 - 8

3. ปอเนาะที่มีลักษณะดังข้อ 2 จะได้รับการอุดหนุนก็ต่อเมื่อได้จัดตั้งภายในเดือนกันยายน 2512 และจะได้รับการอุดหนุนดังนี้

ก. ให้เงิน 10,000 บาท เมื่อแรกจัดตั้ง

ข. ให้ครูช่วยสอนวิชาสามัญ โดยใช้เกณฑ์มีนักเรียน

50 - 149 คนให้ครู 1 คน มีนักเรียน 150 - 299 คน

ให้ครู 2 คน และมีนักเรียน 300 - 449 คนให้ครู 3 คน

ค. ให้เงินเพื่อดำรงอยู่ของโรงเรียนปีละ 3,000 บาท เป็น

เวลา 2 ปี

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นว่าเมื่อได้เปลี่ยนแปลงสภาพปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์หมดแล้ว จึงควรปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพทางการศึกษา และเร่งรัดการเรียนภาษาไทยเพื่อให้ประชาชนสามารถพูดและใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี เพื่อแก้ไขทัศนคติที่ยังไม่ถูกต้องเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อชาติและการอยู่รวมกันอย่างปกติสุข คณะรัฐมนตรีจึงได้กำหนดนโยบายความมั่นคงปลอดภัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2512 มีสาระสำคัญดังนี้

"การศึกษาเพื่อให้ไทยมุสลิมเป็นไทย พูดและใช้ภาษาไทยทั่วไปนั้นควรจัดทำโครงการปรับปรุงการศึกษา เฉพาะ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการเร่งด่วน โดยให้กระทรวงศึกษาธิการ สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กองอำนวยการปราบปรามคอมมิวนิสต์ และคณะกรรมการพัฒนาภาคใต้พิจารณา นอกจากนี้มีเหตุผลสำคัญบางอย่างที่ทำให้ประชาชนส่วนมากในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่นิยมพูดหรือเรียนภาษานั้นก็ควรจะได้รับ การแก้ไขโดยด่วนด้วยเช่นเดียวกัน เช่น การแก้ไข

ทัศนคติที่ผิดพลาดในศาสนาอิสลามที่มีผู้บิดเบือนว่า
การเรียนและการพูดภาษาไทยนั้นเป็นความผิดทาง
ศาสนา การแก้ไขเรื่องการขาดแคลนโรงเรียน
การขาดแคลนครุในท้องถิ่นทางไกล การขาดการ
ส่งเสริมเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ อุปสรรคในการ
แปรสภาพปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์..."³⁶

ตั้งแต่ พ.ศ. 2508 ถึง พ.ศ. 2513 เป็นระยะที่รัฐบาลพยายาม
แปรสภาพของปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในช่วงเวลา
ดังกล่าวมีจำนวนปอเนาะที่ขอจดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
และจำนวนปอเนาะที่ได้รับพระราชทานรางวัลดังนี้

พ.ศ. 2508	จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์ ปอเนาะและโรงเรียนราษฎร์ได้รับ พระราชทานรางวัล	21 โรง 45 โรง
พ.ศ. 2509	จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์เพิ่มอีก ปอเนาะและโรงเรียนราษฎร์ได้รับ พระราชทานรางวัล	40 โรง 38 โรง
พ.ศ. 2510	จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์เพิ่มอีก ปอเนาะและโรงเรียนราษฎร์ได้รับ พระราชทานรางวัล	40 โรง 40 โรง
พ.ศ. 2511	จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์เพิ่มอีก ปอเนาะและโรงเรียนได้รับ พระราชทานรางวัล	40 โรง 26 โรง

³⁶ ก. หน้า 10 - 11.

พ.ศ. 2512 จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์เพิ่มอีก 40 โรง
โรงเรียนราษฎร์ได้รับพระราชทาน
รางวัล 19 โรง

พ.ศ. 2513 จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์เพิ่มอีก 40 โรง
โรงเรียนราษฎร์ได้รับพระราชทาน
รางวัล 27 โรง³⁷

ในการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามให้เป็นโรงเรียน
ชั้นดี กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้ง "คณะกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอน
ศาสนาอิสลามภาคใต้" ด้ยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการชุดนี้มี
หน้าที่พิจารณาเสนอแนะแก่กระทรวงศึกษาธิการในเรื่องที่เกี่ยวกับการปรับปรุง
โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ ในเดือนกันยายน 2513 กระทรวง
ศึกษาธิการประกาศใช้ "โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของ
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2513" โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมการเรียนการ
สอนวิชาสามัญและวิชาศาสนาให้ได้ดี เหมาะสมและสนองตามแผนการศึกษา
แห่งชาติและแผนพัฒนาภาคใต้ เพื่อส่งเสริมนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีของชาติและ
เพื่อสร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ตามโครงการอุดหนุน
โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2513 นี้ ปอนาะที่แปรสภาพเป็นโรง-
เรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามจะได้รับการอุดหนุนดังนี้

1. อุดหนุนด้วยการให้เงิน
2. อุดหนุนด้วยการส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญและวิชาชีพ

3. อุดหนุนด้วยการให้อุปกรณ์การสอน³⁸

โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2513 นี้ ได้เริ่มให้เงินอุดหนุนตั้งแต่ปีงบประมาณ 2514 ถึง 2516 โดยมีโรงเรียนได้รับเงินอุดหนุนจำนวน 65 โรงเรียน, 221 โรงเรียน และ 243 โรงเรียน ในปีงบประมาณ 2514, 2515 และ 2516 ตามลำดับ โครงการนี้ได้ใช้จนถึงปี พ.ศ. 2519³⁹

ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2509 ให้ดำเนินการแปรสภาพปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามให้หมดภายในเวลา 3 - 5 ปี เมื่อครบ 5 ปีในวันที่ 14 มิถุนายน 2514 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการดำเนินการ มีปอเนาะที่ขอลดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามจำนวน 426 โรงเรียน ปอเนาะที่เหลือจากนั้นได้สลายตัวไปตามมติคณะรัฐมนตรี⁴⁰

ในปีงบประมาณ 2517 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำโครงการโรงเรียนพี่เลี้ยง โดยคัดเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจำนวน 13 โรงเรียนในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เพื่อให้เป็นโรงเรียนพี่เลี้ยงในการปรับปรุงการเรียนการสอนของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม⁴¹

³⁸ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน แผนงานหลักในการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในภาคใต้ พ.ศ. 2520 หน้า 5

³⁹ สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ล.ค. หน้า 8

⁴⁰ มยุรี จารุปาน ล.ค. หน้า 18

⁴¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2520) ล.ค.

รัฐบาลได้มีนโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นครั้งที่ 3 ในเมื่อคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2519 ตามข้อเสนอของสภาความมั่นคงแห่งชาติดังนี้

“ควรดำเนินการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามซึ่งแปรสภาพจากปอเนาะอยู่ต่อไป ในขณะเดียวกันก็เร่งรัดการศึกษาสายสามัญและอาชีวศึกษาให้สามารถรับเด็กไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าเรียนได้มากขึ้น”⁴²

ด้วยเหตุที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2520 อนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการให้การอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม โดยวางหลักเกณฑ์อุดหนุนในรูปโครงการ และขยายเวลาอุดหนุนเป็น 5 ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2520 ถึง 2524 นั้นเป็นผลให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ “โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ พ.ศ. 2520 - 2524” ขึ้น⁴³ วัตถุประสงค์ของโครงการนี้เพื่อส่งเสริมโรงเรียนที่จัดกิจการได้ดีให้มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นยิ่งขึ้น ส่งเสริมการสอนวิชาศาสนาอิสลาม วิชาสามัญและวิชาชีพให้ได้ดี ส่งเสริมนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีและส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามจะได้รับการ

⁴²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน แนวทางในการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม (กันยายน 2522) หน้า 2.

⁴³ กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องให้โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ พ.ศ. 2520 - 2524 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2520

อุดหนุนตามโครงการนี้ จะต้องมีคุณสมบัติ 12 ประการ คุณสมบัติที่สำคัญ เช่น

1. จัดให้มีการสอนวิชาสามัญหรือวิชาชีพเป็นประจำและทำการ
วัดผลการศึกษาประจำ มีผลการเรียนดีตามสมควร
2. มีนักเรียนทั้งหมดไม่ต่ำกว่า 50 คน
3. มีนักเรียนเข้านั่งสอบไล่วิชาสามัญหรือวิชาชีพเป็นประจำ ซึ่ง
ทางราชการจัดสอบไม่น้อยกว่า 15 คน ในปีงบประมาณ
2520 - 2522 และไม่น้อยกว่า 25 คนในปีต่อ ๆ ไป

การอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามตามโครงการนี้ แบ่ง
เป็น 5 ประเภท คือ

1. อุดหนุนช่วยการให้เงินช่วยเหลือ
2. อุดหนุนช่วยการจัดส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญหรือวิชาชีพ
3. อุดหนุนช่วยการให้อุปกรณ์การเรียนการสอน
4. อุดหนุนช่วยการให้สิทธิบางประการ
5. อุดหนุนค่านวิทยากรสงเคราะห์

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบอนุมัติแผนงานหลักในการพัฒนาโรงเรียน
ราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2521 ในแผนนี้ได้กำหนดนโยบาย
ที่สำคัญไว้ดังนี้⁴⁴

1. ปรับปรุงและส่งเสริมการบริหารและวิชาการเพื่อให้สามารถจัด
การศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนชุมชน (Community School) ซึ่งมีการสอนทั้ง
ในศาสนา วิชาสามัญ ความเป็นพลเมืองดีของประเทศไทยและวิชาชีพ

⁴⁴ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2522) ล.ก.

2. ส่งเสริมการศึกษาภาษาไทยและสังคมศึกษาเป็นพิเศษ
3. ส่งเสริมให้โคะครูและนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงพิษภัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความมั่นคงของชาติ
4. แก้ไขปรับปรุงกลไกของรัฐที่ทำหน้าที่ควบคุม (control) และส่งเสริม (support) โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นกรณีพิเศษ

ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำ "โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2525-2529"⁴⁵ แนวคิดพื้นฐานของโครงการนี้เป็นไปตามมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2519 และสอดคล้องกับแผนงานหลักในการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2521 โครงการนี้ส่งเสริมให้โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน สำหรับการให้การอุดหนุนนั้นก็ให้เงิน ครู วัสดุอุปกรณ์ วิทยากรสงเคราะห์และอื่น ๆ

จากที่ได้อธิบายมาจะเห็นได้ว่าเจตนาเดิมของปอเนาะนั้นจัดตั้งขึ้นมาเพื่อการสอนหลักธรรมของศาสนาอิสลาม สอนการปฏิบัติศาสนกิจที่ถูกต้องตามที่มุสลิมควรปฏิบัติ โคะครูสอนในปอเนาะเป็นการให้วิทยาทาน ไม่เก็บค่าเล่าเรียนจากนักเรียน เพราะถือว่าการสอนศาสนานั้นเป็นการสร้างกุศล ปอเนาะมุ่งที่จะเป็นเลิศทางวิชาการศาสนาอิสลาม นับตั้งแต่รัฐบาลเข้าช่วยเหลือปอเนาะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา รัฐบาลดำเนินการให้ปอเนาะจดทะเบียน แปรสภาพปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม พยายามจะพัฒนาให้เป็นโรงเรียนราษฎร์ขั้นดี และในที่สุด

⁴⁵ ฝ่ายสถานศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
การเสนอร่างโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ ปี 2525-2529 9 หน้า

จะพัฒนาเป็นโรงเรียนชุมชน รัฐพยายามให้การช่วยเหลือต่าง ๆ แต่ "รัฐได้ใช้วิธีการอุดหนุนแก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ เป็นเครื่องมือและแรงจูงใจเพื่อให้โรงเรียนประเภทนี้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐ"⁴⁶ ยิ่งไปกว่านั้น ในร่างโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2525-2529 ในวัตถุประสงค์ได้ระบุว่า

"(1) เพื่อกำหนดการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐและ
แผนงานหลักการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนา
อิสลามภาคใต้ อันเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ"⁴⁷

จึงเห็นได้ว่ารัฐพยายามแปรสภาพของบ่อนะเป็นไปตามนโยบายของรัฐโดยการให้การอุดหนุน

หลักสูตร

ในปัจจุบันโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามสอนทั้งวิชาสามัญ วิชาศาสนาและวิชาชีพ โดยที่วิชาสามัญนั้นจัดสอนใน 5 หลักสูตร ดังนี้⁴⁸

1. ประถมศึกษาตอนปลาย
2. มัธยมศึกษาตอนต้น
3. มัธยมศึกษาตอนปลาย
4. การศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3
5. การศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4

⁴⁶ ด. หน้า 2

⁴⁷ ด. หน้า 4

⁴⁸ ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รายงานผลการปฏิบัติ

โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามนี้บางโรงเรียนสอนหลักสูตรเดียว บางโรงเรียนสอนสองหลักสูตร บางโรงเรียนสอนสามหลักสูตรก็มี⁴⁹ สำหรับวิชาศาสนาอิสลามนั้นแบ่งหลักสูตรเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับต้น (อิบติคาอียะห์) ใช้เวลาเรียน 4 ปี
2. ระดับกลาง (ชานาวียะห์) ใช้เวลาเรียน 3 ปี
3. ระดับสูง (อาลียะห์) ใช้เวลาเรียน 2 หรือ 3 ปี

เขตการศึกษา 2 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้ปรับปรุงหลักสูตรวิชาศาสนาของเขตการศึกษา 2 เสียใหม่และเสนอกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพิจารณาอนุมัติ หลักสูตรวิชาศาสนาที่ปรับปรุงใหม่เป็นดังนี้⁵⁰

1. ระดับต้น (อิบติคาอียะห์) ใช้เวลาเรียน 4 ปี เรียนสัปดาห์ละ 30 ชั่วโมง วิชาที่เรียนมี กุรอาน กิจกรรมศาสนา เอกภาพ ศาสนบัญญัติ หลักการอ่านกุรอาน ภาษาอาหรับ ภาษามลายู ศาสนประวัติและจริยธรรม
2. ระดับกลาง (มุตาวัสซียะห์) ใช้เวลาเรียน 3 ปี เรียนสัปดาห์ละ 30 ชั่วโมง วิชาที่เรียนมี กุรอาน วจนธรรม เอกภาพ ศาสนบัญญัติ มรดก ภาษาอาหรับ ภาษามลายู ประวัติศาสตร์และจริยธรรม
3. ระดับปลาย (ชานาวียะห์) ใช้เวลาเรียน 3 ปี เรียนสัปดาห์ละ 30 ชั่วโมง มีทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกดังนี้ กุรอาน วจนธรรม ศาสนบัญญัติ

⁴⁹ ก. หน้า 86

⁵⁰ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน การพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ หน้า 4

วิชาชีพที่สอนในโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนมีอาชีพติดตัวเมื่อเรียนสำเร็จ หลักสูตรโดยมากเป็นหลักสูตรระยะสั้นใช้เวลาเรียนตั้งแต่ 3 เดือนถึง 3 ปี วิชาที่เรียนเช่น การเลี้ยงปลาชนิดต่าง ๆ การปลูกพืช การทำปุ๋ย การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงเป็ด ข้างไม้ การตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น⁵¹

โรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน

ในปัจจุบันมีโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดภาคใต้ทั้งสามเขตการศึกษากังนี้

เขตการศึกษา 2 คือจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล อยู่ในเขตการศึกษา 2 เขตการศึกษา 2 มีโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามที่เปิดดำเนินการสอนในปีการศึกษา 2523 จำนวน 211 โรงเรียน สอนศาสนาเพียงอย่างเดียว 90 โรงเรียน สอนศาสนาและวิชาสามัญ 121 โรงเรียน (รายละเอียดปรากฏในบทที่ 4)⁵²

เขตการศึกษา 3 เขตการศึกษานี้มี 5 จังหวัด มีโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามจำนวนทั้งสิ้น 70 โรงเรียน โรงเรียนเหล่านี้อยู่ใน 3 จังหวัดคือ สงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช โรงเรียนราษฎรที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ

⁵¹ ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2523) ล.ค.

มีอยู่จำนวน 27 โรงเรียน โดยอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้ สงขลา 17 โรงเรียน
พัทลุง 6 โรงเรียน นครศรีธรรมราช 3 โรงเรียน โรงเรียนสอนศาสนาอย่าง
เคี้ยวส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดสงขลา มีจำนวนถึง 42 โรงเรียน อยู่ในจังหวัดนคร-
ศรีธรรมราช 1 โรงเรียน⁵³

เขตการศึกษา 4 เขตการศึกษานี้มี 5 จังหวัด มีโรงเรียนราษฎร์
สอนศาสนาอิสลามที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญดังนี้ จังหวัดระนอง 2 โรงเรียน
พังงา 1 โรงเรียน ภูเก็ต 2 โรงเรียน กระบี่ 4 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 9
โรงเรียน⁵⁴

โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 3 และ 4 ได้รับ
เงินอุดหนุนเช่นเดียวกับในเขตการศึกษา 2

การอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา รัฐบาลได้อุดหนุนโรงเรียน
ราษฎร์สอนศาสนาอิสลามโดยกระทรวงศึกษาธิการได้ทำเป็นระเบียบหรือโครงการ
ดังนี้ ⁵⁵

⁵³ สำนักงานศึกษาธิการเขต 3 สรุปผลการปฏิบัติงานปรับปรุง
โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ประจำปีงบประมาณ 2523 หน้า 1

⁵⁴ เขตการศึกษา 4 รายงานผลการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอน
ศาสนาอิสลาม ปีงบประมาณ 2523 หน้า สารบัญ

⁵⁵ ฝ่ายสถานศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
การเสนอร่างโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ ปี 2525-
2529 หน้า 1

1. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะ
ในภาคศึกษา 2 พ.ศ. 2504
2. โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของกระทรวง
ศึกษาธิการ พ.ศ. 2513
3. โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ของ
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2520 - 2524

ในปัจจุบันโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ได้รับการอุดหนุน
ตามโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ของกระทรวงศึกษา
ธิการ พ.ศ. 2520 - 2524 ตามโครงการนี้ให้การอุดหนุน 5 ประเภท คือ

1. อุดหนุนด้านการเงิน
2. อุดหนุนค่ายการจัดส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญหรือวิชาชีพ
3. อุดหนุนค่ายการให้อุปกรณ์การเรียนการสอน
4. อุดหนุนค่ายการให้สิทธิบางประการ
5. อุดหนุนด้านวิทยากรส่งเคราะห์⁵⁶

⁵⁶ กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องให้ใช้
โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ พ.ศ. 2520 - 2524
ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2520

รายละเอียดของการอุดหนุนมีดังนี้

การอุดหนุนด้านการเงิน

การอุดหนุนด้านการเงินแบ่งเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. ให้การอุดหนุนแก่เจ้าของโรงเรียนที่ได้รับการอุดหนุนปีละ 5,000 บาท

2. ให้เงินอุดหนุนเพื่อพัฒนากิจการของโรงเรียน

การอุดหนุนใช้เกณฑ์การสอบชั้นตัวประกอบของวิชาสามัญเป็นประการสำคัญ เงินที่ได้รับการอุดหนุนให้โรงเรียนแบ่งไว้ร้อยละ 30 เพื่ออุดหนุนแก่ครูสอนศาสนาทุกคนในโรงเรียนให้ได้รับคนละเท่า ๆ กัน และอีกร้อยละ 70 ให้ใช้เพื่อพัฒนากิจการของโรงเรียน เกณฑ์ในการคำนวณเงินอุดหนุนแบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้

ก. โรงเรียนที่เปิดสอนวิชาสามัญไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 24 ชั่วโมง ซึ่งได้แก่ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ซึ่งมีสูตรคำนวณดังนี้

จำนวนเงินอุดหนุนชั้นตัวประกอบประถมศึกษาตอนปลาย

$$= (\text{จำนวนนักเรียนเข้าningสอบ} \times 300) + (\text{จำนวนนักเรียนสอบได้} \times 450)$$

จำนวนเงินอุดหนุนชั้นตัวประกอบมัธยมศึกษาตอนปลาย

$$= (\text{จำนวนนักเรียนเข้าningสอบ} \times 400) + (\text{จำนวนนักเรียนสอบได้} \times 600)$$

จำนวนเงินอุดหนุนชั้นตัวประกอบมัธยมศึกษาตอนปลาย

$$= (\text{จำนวนนักเรียนเข้าningสอบ} \times 500) + (\text{จำนวนนักเรียนสอบได้} \times 700)$$

ข. โรงเรียนที่เปิดสอนวิชาสามัญน้อยกว่าสัปดาห์ละ 24 ชั่วโมง ซึ่งได้แก่หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3, 4 และ 5 มีสูตรคำนวณเงินอุดหนุนดังนี้

จำนวนเงินอุดหนุนการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3

$$= (\text{จำนวนนักเรียนเข้านั่งสอบ} \times 100) + (\text{จำนวนนักเรียนสอบได้} \times 200)$$

จำนวนเงินอุดหนุนการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4

$$= (\text{จำนวนนักเรียนเข้านั่งสอบ} \times 150) + (\text{จำนวนนักเรียนสอบได้} \times 300)$$

จำนวนเงินอุดหนุนการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 5

$$= (\text{จำนวนนักเรียนเข้านั่งสอบ} \times 300) + (\text{จำนวนนักเรียนสอบได้} \times 400)$$

จากสูตรคำนวณเงินช่วยเหลือดังกล่าวจะเห็นว่าโรงเรียนที่ได้รับการอุดหนุนจะต้องมีนักเรียนชั้นตัวประโยคเข้าสอบ นักเรียนที่มีได้เรียนชั้นตัวประโยค ไม่นำมาพิจารณาในการให้การอุดหนุน จากสูตรในการคำนวณจะเห็นว่านักเรียนชั้นประโยคประถมตอนปลายได้รับการอุดหนุนคนละ 750 บาทต่อปี นักเรียนชั้นประโยคมัธยมตอนต้นและตอนปลายได้รับการอุดหนุนปีละ 1,000 บาทและ 1,200 บาท ตามลำดับ จำนวนเงินที่อุดหนุนนี้เมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้โรงเรียนราษฎร์ทั่ว ๆ ไปเก็บค่าเล่าเรียนยังนับว่าทางกันอยู่มาก โดยที่โรงเรียนราษฎร์ทั่ว ๆ ไปมีสิทธิในการเก็บค่าเล่าเรียนชั้นประถม มัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายได้ไม่เกินปีละ 1,800 บาท 2,200 บาทและ 2,500 บาท ตามลำดับ 57

57 กระทรวงการคลัง จดหมายที่ กค.0502/ว.15724 เรื่อง
ประเภทและอัตราเงินค่าเล่าเรียนในสถานศึกษาของเอกชนหลักสูตรไม่สูงกว่ามัธยม
ศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2524

3. ให้เงินเพื่อการวัดผลการศึกษา

เงินอุดหนุนประเภทนี้ให้การอุดหนุนเฉพาะตามจำนวนนักเรียนที่เข้าสอบไล่ชั้นตัวประโยคคนละ 20 บาท เพื่อให้กรรมการดำเนินการสอบ กรรมการตรวจกระดาษคำตอบ และเป็นค่าวัสดุในการสอบ

ในปีงบประมาณ 2523 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้งบประมาณอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามจำนวน 200 โรงเรียน งบประมาณ 4,710,000 บาท โดยแยกเป็นงบสมนาคุณเจ้าของโรงเรียน 1,000,000 บาท งบพัฒนากิจการโรงเรียน 3,310,000 บาท งบวัดผลการศึกษา 200,000 บาท และงบวัสดุอุปกรณ์การสอน 200,000 บาท รายละเอียดของการอุดหนุนให้แก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในภาคใต้ปรากฏดังตาราง 2.3

ตาราง 2.3 รายการแสดงเงินอุดหนุนให้แก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ ปีงบประมาณ 2523

จังหวัด	จำนวนโรงเรียน		จำนวนเงินอุดหนุน			
	ที่ขอ	ที่ได้	งบประมาณ	พัฒนาโรงเรียน	วัดผล	รวม
ปัตตานี	46	34	170,000	1,205,250	29,580	1,404,830
นราธิวาส	39	34	170,000	1,026,450	32,340	1,227,790
ยะลา	22	20	100,000	772,200	22,580	894,780
สตูล	6	6	30,000	189,350	4,740	224,090
รวมเขตการศึกษา 2	113	94	470,000	3,193,250	89,240	3,752,490
สงขลา	17	15	75,000	364,150	18,320	457,470
พัทลุง	6	5	25,000	70,350	3,140	98,490
นครศรีธรรมราช	3	3	15,000	87,600	4,460	107,060
รวมเขตการศึกษา 3	26	23	115,000	522,100	25,920	663,020

ตาราง 2.3 (ต่อ)

จังหวัด	จำนวนโรงเรียน		จำนวนเงินอุดหนุน			
	ที่ขอ	ที่ได้	ตามาคู่สม	พัฒนาโรงเรียน	วัดผล	รวม
กระบี่	4	4	20,000	22,600	1,560	44,160
พังงา	1	-	-	-	-	-
ระนอง	2	2	10,000	17,800	980	28,780
รวมเขตการศึกษา 4	7	6	30,000	40,400	2,540	72,940
รวมทั้งสิ้น	146	123	615,000	3,755,750	177,700	4,488,450

ที่มา : ฝ่ายสถานศึกษาพิเศษ สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมและอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ ปีงบประมาณ 2523 หน้า 1 - 2

เป็นที่น่าสังเกตว่าในปีงบประมาณ 2523 โรงเรียนที่ได้รับการอุดหนุน
ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ลดลงจากปีงบประมาณ 2522 โดยในปีงบประมาณ 2522
มีโรงเรียนได้รับการอุดหนุน 123 โรง ปีงบประมาณ 2523 ได้รับการอุดหนุน 94
โรง ถึงแม้จำนวนโรงเรียนที่ได้รับการอุดหนุนจะลดลงแต่จำนวนเงินที่ได้รับการ
อุดหนุนเพิ่มขึ้น โดยในปีงบประมาณ 2522 ได้รับเงินอุดหนุน 3,253,560 บาท ใน
ปีงบประมาณ 2523 เพิ่มขึ้น 3,752,490 บาท สำหรับในเขตการศึกษา 3 มี
โรงเรียนได้รับการอุดหนุนในปีงบประมาณ 2522 และ 2523 จำนวน 27 โรง และ
23 โรง ตามลำดับ ได้รับเงินอุดหนุนในปีงบประมาณ 2522 จำนวน 680,320 บาท
ในปีงบประมาณ 2523 ได้รับเงินอุดหนุน 663,020 บาท สำหรับเขตการศึกษา 4
ทั้งในปีงบประมาณ 2522 และ 2523 มีโรงเรียนได้รับการอุดหนุนจำนวน 6 โรง
ได้รับเงินอุดหนุนในปีงบประมาณ 2522 และ 2523 เป็นจำนวน 70,560 บาท และ
72,940 บาท ตามลำดับ 58

การอุดหนุนด้วยการจัดส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญหรือวิชาชีพ

ในระยะเริ่มแรกของการให้การอุดหนุนประเภทนี้ กระทรวงศึกษาธิการ
ได้จัดส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญ แต่เนื่องจากมีงบประมาณจำกัดและประกอบกับมีความ
จำเป็นที่จะต้องใช้ครูเป็นจำนวนมาก สำนักงานประมาณได้จัดสรรเป็นอัตราครูที่บรรจุ
ในตำแหน่งถูกจ้างประจำมาให้ ครูที่สามารถจ้างได้ในระยะนั้นจึงมีวุฒิต่ำ เป็นคนที่จบ
มศ. 3 ไม่มีวุฒิต่างครู หรือมีวุฒิ ป.กศ. ประมาณ 439 คน การจ้างครูในครั้งนั้น

58 ฝ่ายสถานศึกษาพิเศษ สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริม
และอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ ปีงบประมาณ 2523 หน้า 6

ดำเนินการจ้างจากจังหวัดชายแดนภาคใต้และจังหวัดภาคใต้ ในจำนวนนี้มีครูที่นับถือศาสนาอิสลามอยู่บ้างแต่มีจำนวนน้อย⁵⁹

เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2519 โครงการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามรวมทั้งอัตรากำลังข้าราชการครูและครูลูกจ้างได้โอนไปรวมให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนดำเนินการ และคณะรัฐมนตรีให้ยกฐานะครูปอเนาะเป็นข้าราชการครู จึงมีครูที่โอนมาทั้งสิ้น 678 คน⁶⁰ จากครูจำนวนนี้เป็นครูในเขตการศึกษา 2 หรือสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 549 คน เขตการศึกษา 3 จำนวน 110 คน และเขตการศึกษา 4 จำนวน 19 คน จากจำนวนครู 549 คน ในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลาและสตูลนี้ เป็นครูวุฒิปริญญาตรี 26 คน วุฒิ ป.กศ.สูงจำนวน 237 คน วุฒิ ป.กศ. 196 คน วุฒิต่ำกว่า ป.กศ. จำนวน 76 คน⁶¹ จึงเห็นได้ว่าครูที่มีวุฒิ ป.กศ. หรือต่ำกว่าจำนวน 272 คน หรือร้อยละ 49.5 ของครูทั้งหมดในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาสำคัญยิ่งประการหนึ่งในการที่จะพัฒนาครูเหล่านี้ให้มีความรู้ทางวิชาการเหมาะสมที่จะสอนในหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 หรือ 5 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลาย

ตามโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2520 - 2524 มีเกณฑ์ในการให้การอุดหนุนครูวิชาสามัญดังนี้ ครูวุฒิปริญญาตรีให้แก่โรงเรียนที่สอนมัธยมศึกษาตอนปลายหรือหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 5 ครูวุฒิ ป.กศ.สูง หรือเทียบเท่าให้แก่โรงเรียนที่สอนมัธยมศึกษาตอนต้นหรือหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 ครูวุฒิ ป.กศ. หรือเทียบเท่าให้แก่

⁵⁹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้ครูเพื่อพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม หน้า 1

⁶⁰ ก. หน้า 2

⁶¹ ก. หน้า 6 - 7

โรงเรียนสอนระดับประถมปลายหรือหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 สำหรับจำนวนครูที่ให้การอุดหนุนนั้นให้การอุดหนุนตามจำนวนนักเรียนที่มีโดยอุดหนุนเป็นอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1 : 20, 1 : 25 และ 1 : 30 ตามอัตราการเรียนรู้วิชาสามัญ
ต่อสัปดาห์ 62

การอุดหนุนโดยการให้อุปกรณ์การเรียนการสอน

การอุดหนุนประเภทนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดสรรงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลให้จังหวัดเป็นผู้สั่งซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนให้ ในปีงบประมาณ 2523 รัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนเป็นค่าวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนแก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามทั้งหมดในภาคใต้จำนวน 200,000 บาท สำหรับโรงเรียนที่สอนระดับมัธยมศึกษาในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับการอุดหนุนเป็นอุปกรณ์การสอนวิทยาศาสตร์ของ สสวท. จำนวน 58,106 บาท โรงเรียนที่สอนหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ได้รับการอุดหนุน 80,970 บาท โดยแยกเป็นโรงเรียนในจังหวัดปัตตานีได้รับ 28,970 บาท นราธิวาสได้รับ 36,300 บาท ยะลาได้รับ 14,490 บาท และโรงเรียนในจังหวัดสตูลได้รับ 1,210 บาท 63

62 กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องให้ใช้
โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ พ.ศ. 2520 - 2524
ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2520

63 ฝ่ายสถานศึกษาพิเศษ (2523) ล.ก. หน้า 7 - 8

การอุดหนุนด้วยการให้สิทธิบางประการ

การอุดหนุนด้วยการให้สิทธิบางประการแก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามนั้นโดยมากมักจะทำอยู่ในลักษณะสองประการ ประการแรกให้การอบรมแก่ครูประจำการทั้งครูสอนศาสนาและวิชาสามัญ อบรมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียน ประการที่สองให้สิทธิพิเศษบางประการ เช่น ให้สิทธิพิเศษแก่โต๊ะครูในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยครู ดังจะเห็นได้จากในปีการศึกษา 2524 นี้ สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ได้รับความร่วมมือจากวิทยาลัยครูยะลาและวิทยาลัยครูสงขลา คัดเลือกบุตรหลานโต๊ะครูในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยครู ดังนี้ วิทยาลัยครูยะลา จำนวน 35 คน เป็นระดับ ป.กศ. จำนวน 20 คน และระดับ ป.กศ.สูง จำนวน 15 คน วิทยาลัยครูสงขลา ระดับ ป.กศ.สูง จำนวน 10 คน ⁶⁴ การให้สิทธิพิเศษชนิดนี้มีความหวังว่าบุตรหลานของโต๊ะครูจะกลับไปช่วยพัฒนาโรงเรียนหลังจากจบการศึกษาแล้ว

การอุดหนุนด้านวิทยาการสงเคราะห์

การให้การอุดหนุนชนิดนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะพิจารณาให้การอุดหนุนตามสถานการณ์ โอกาสและกำลังเงินงบประมาณ ในสภาพปัจจุบันการอุดหนุนในการสร้างอาคารนี้มีได้กระทำเพราะถูกจำกัดด้วยงบประมาณ

การอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามดังได้กล่าวมาแล้วนั้นส่วนมากเป็นการอุดหนุนตามโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2520 - 2524 การให้การอุดหนุนตามโครงการนี้

⁶⁴ อารมณ มามะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ที่สำนักงานเขตการศึกษา 2 จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2524

ต้องการจะยกระดับคุณภาพของโรงเรียน จึงได้นำจำนวนนักเรียนที่เข้านั่งสอบ และจำนวนนักเรียนที่สอบได้ในชั้นตัวประโยคมาคำนวณในการให้การอุดหนุน คุณสมบัติของโรงเรียนที่จะได้รับการอุดหนุนตามโครงการนี้จำเป็นต้องลดคุณสมบัติลงเมื่อปฏิบัติจริง ๆ ถ้าหากปฏิบัติตามกฎเกณฑ์โดยเคร่งครัดโรงเรียนก็จะขาดคุณสมบัติในการขอการอุดหนุน เช่น

- ก. ปีงบประมาณ 2520 - 2522 ตามเกณฑ์จะต้องมีนักเรียนสอบได้ อย่างต่ำไม่น้อยกว่า 15 คน จึงจะได้รับการพิจารณาให้เงินอุดหนุน แต่ในทางปฏิบัติจริงต้องผ่อนผันให้ตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป
- ข. ปีงบประมาณ 2523 ตามเกณฑ์จะต้องมีนักเรียนสอบได้ อย่างต่ำ ไม่น้อยกว่า 25 คน จึงจะได้รับการพิจารณาให้เงินอุดหนุน แต่ในทางปฏิบัติจริง ๆ ใดผ่อนผันให้ตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป ⁶⁵

การอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามนั้นนอกจากจะดำเนินการจากงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนแล้ว ยังใช้งบประมาณบางส่วนของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย สำนักงานเขตการศึกษา 2 ได้จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการสำคัญบางโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เช่น

1. โครงการพัฒนาอาชีวศึกษาในโรงเรียน
2. โครงการอบรมผู้บริหารโรงเรียน
3. โครงการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามให้เป็นโรงเรียนชุมชน

4. โครงการอบรมครูสอนวิชาสามัญ
5. โครงการสัมมนาครูและอบรมนักเรียนด้วยการนำไปทัศนศึกษา
ในภาคอื่น ๆ
6. โครงการนิเทศการศึกษา
7. โครงการอบรมวิชาภาษาไทยและสังคมศึกษาแก่ครูสอนศาสนา
ที่พูดไทยไม่ได้
8. โครงการอบรมครูสอนวิชาสามัญเพื่อสอนวิชาเฉพาะเช่น
วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์
9. โครงการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน
10. โครงการส่งเสริมกีฬาในโรงเรียน
11. โครงการส่งเสริมปรับปรุงมาตรฐานโรงเรียนเพื่อรับพระราชทาน
รางวัล
12. โครงการปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียนวิชาศาสนาอิสลาม
13. โครงการส่งเสริมความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ⁶⁶

โครงการที่เป็นเกียรติยศและเป็นแรงจูงใจแก่ผู้บริหารคือการคัดเลือก
โรงเรียนเพื่อรับพระราชทานรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งในปัจจุบัน
พระราชทานให้ในสี่จังหวัดภาคใต้ทุกปี การคัดเลือกโรงเรียนดำเนินการตาม
"ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพระราชทานรางวัลแก่โรงเรียนราษฎร์สอน
ศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 พ.ศ. 2521" วิธีการคัดเลือกโรงเรียนเพื่อรับ

⁶⁶ ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนประจำเขตการศึกษา 2
รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2522 และ 2523

พระราชทานรางวัลปีดังนี้ คณะกรรมการระดับอำเภอเสนอการประเมินมาตรฐานโรงเรียนต่อจังหวัด จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการออกไปประเมินตามที่อำเภอเสนอ แล้วแจ้งให้เขตการศึกษาทราบ แล้วเขตการศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการออกไปทำการประเมินมาตรฐานโรงเรียนตามที่จังหวัดเสนอ การชี้ขาดของกรรมการชุดนี้ถือเป็นการสิ้นสุด ในปัจจุบันมีรางวัลพระราชทาน 5 ระดับ คือ รางวัลเกียรตินิยม รางวัลโล่ รางวัลระดับที่ 1, 2 และ 3 ⁶⁷

นอกจากนั้นหน่วยงานอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ได้ให้ความร่วมมือแก่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในการพัฒนาบุคลากรโดยให้ส่งครูในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในภาคใต้เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีตามหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาปีละ 8 คนเป็นเวลา 5 ปี โดยเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2523 ⁶⁸

งานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

งานวิจัยเกี่ยวกับปอเนาะหรือโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามมีปรากฏไม่มากนัก เท่าที่สำรวจพบเช่น สำนักงานภาคศึกษา 2 ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาของปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ งานวิจัยนี้ดำเนินการก่อนปี พ.ศ. 2513 สรุปผลการวิจัยที่สำคัญ เช่น

⁶⁷ สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 พิธีพระราชทานรางวัลแก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 หน้า 2.

⁶⁸ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จดหมายที่ ศช.1001/14206 เรื่อง ขอสิทธิพิเศษในการศึกษาต่อ ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2522 และจดหมายของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ ทม.1001/5292 เรื่อง ขอสิทธิพิเศษในการศึกษาต่อ ลงวันที่ 26 ธันวาคม 2522

1. จุดมุ่งหมายที่สำคัญของปอเนาะและของผู้เรียนคือความรู้ทางศาสนา ไม่ใช่วิชาสามัญหรือวิชาชีพ
2. โต๊ะครูและประชาชนทั่วไปไม่ขัดข้องในการที่รัฐบาลจะปรับปรุงปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
3. โต๊ะครูมีอิทธิพลต่อชุมชนทั่วในค่านิยมและความเชื่อถือ
4. ประชาชนไทยมุสลิมนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนปอเนาะมากกว่าในโรงเรียนรัฐบาล
5. เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลบางคนในบางท้องที่เรียกเก็บเงินจากโต๊ะครูนอกเหนือจากระเบียบการเปลี่ยนปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อรัฐบาลขึ้นในบรรดาโต๊ะครู 69

ในปี พ.ศ. 2511 รุ่ง แก้วแดง ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม 70 ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 ประกิจ ประจนปัจจนึก ได้ทำการวิจัยเรื่องการปรับปรุงและส่งเสริมปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม 71 การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเพิ่งจะปรากฏในปี พ.ศ. 2521 โดยวิทยา บุญสม ผลสรุปของการวิจัยที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับการบริหาร เช่น

69 สำนักงานภาคศึกษา 2 จังหวัดยะลา แนะนำรายงานการวิจัยฉบับที่ 2 เรื่อง การจัดการศึกษาของปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หน้า 5 - 6

70 รุ่ง แก้วแดง ทัศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม 2511

71 ประกิจ ประจนปัจจนึก การปรับปรุงและส่งเสริมปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม 2516

1. เนื่องจากผู้บริหารส่วนใหญ่มีวุฒิทางวิชาสามัญต่ำ ประกอบกับไม่เข้าใจระเบียบการจัดบริหารสถานศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนราษฎร์ ดังนั้นหน้าที่สำคัญของครูใหญ่ทางด้านการบริหารวิชาการและการธุรการ จึงต้องให้ครูสอนวิชาสามัญเป็นผู้จัดทำ
2. การบริหารงานด้านวิชาการ บริหารบุคคล กิจกรรมนักเรียน งานธุรการ งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามกระทำที่อยู่ในระดับที่น้อยหรือค่อนข้างน้อย
3. โรงเรียนชาควัสดุอุปถัมภ์และตำราเรียน ขาดการนิเทศช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ
4. มีการแบ่งแยกนักเรียนระหว่างเพศมากทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนทำให้จัดกิจกรรมได้ลำบาก ⁷²

⁷² วิทยา บุญสม การบริหารงานของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หน้า 120 - 123

บทที่ 3

แบบแผนของการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการวิจัยนี้คือผู้บริหารโรงเรียนซึ่งได้แก่เจ้าของ ผู้จัดการ หรือครูใหญ่ในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่พัฒนามาจากปอเนาะในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลาและสตูล ที่เปิดดำเนินการสอนในปีการศึกษา 2523 มีโรงเรียนที่เปิดดำเนินการสอนอยู่ 211 โรงเรียน สอนศาสนาเพียงอย่างเดียว 90 โรงเรียน สอนศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ 121 โรงเรียน โรงเรียนเหล่านี้ อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ดังตาราง 3.1

ตาราง 3.1 จำนวนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ที่เปิดดำเนินการสอนในปีการศึกษา 2523

จังหวัด	สอนศาสนาอย่างเดียว	สอนศาสนาและวิชาสามัญ
ปัตตานี	52	46
นราธิวาส	10	44
ยะลา	22	23
สตูล	6	8
รวม	90	121

กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามนั้น ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียว จำนวน 25 โรงเรียน ผู้บริหาร 25 คน และจากผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ จำนวน 108 โรงเรียน ผู้บริหาร 128 คน เหตุที่เน้นการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญนั้นก็เพราะรัฐบาลเน้นการช่วยเหลือที่โรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ รายละเอียดของผู้บริหารในกลุ่มตัวอย่างปรากฏในตาราง 3.2

ตาราง 3.2 จำนวนผู้บริหารในกลุ่มตัวอย่างแยกตามจังหวัดต่าง ๆ

จังหวัด	ผู้บริหารในโรงเรียน	ผู้บริหารในโรงเรียน
	สอนศาสนาอย่างเดียว	สอนศาสนาและวิชาสามัญ
ปัตตานี	15	48
นราธิวาส	2	54
ยะลา	5	18
สตูล	3	8
รวม	25	128

ข้อมูลและแหล่งของข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยนี้มุ่งเน้นวิเคราะห์ทั้งข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้และความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงพื้นฐานที่เกี่ยวกับโรงเรียนเช่น จำนวนโรงเรียน จำนวนและคุณลักษณะของครูและนักเรียน การอุดหนุนของรัฐบาล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลดังนี้

1. สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ยะลา
2. คณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ
3. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและอำเภอในจังหวัดปัตตานี

นราธิวาส ยะลาและสตูล

4. แหล่งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารนั้นได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง

การรวบรวมข้อมูลและจัดกระทำกับข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามได้คัดลอกจากแหล่งข้อมูลโดยตรงหรือจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารนั้นได้ใช้แบบสอบถาม 2 ฉบับ ฉบับแรกเป็นแบบสอบถามที่ถามผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดี่ยว มีจำนวน 35 ข้อ แบบสอบถามจำนวน 35 ข้อนี้เป็นทั้งแบบเลือกตอบและแบบให้เติมคำ ฉบับที่สองเป็นแบบสอบถามที่ถาม

ผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ แบบสอบถามฉบับหลังนี้แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนแรกจำนวน 47 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบและแบบให้เติมคำตอบสองเป็นการถามความคิดเห็นเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 33 ข้อ ในชุดข้อ ๆ ว่าเป็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่น่าใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

หลังจากได้ร่างแบบสอบถามทั้งสองฉบับแล้วได้ให้ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโรงเรียน ราษฎรสอนศาสนาอิสลามตรวจสอบ และได้คัดทอนและเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลังจากนั้นได้แปลแบบสอบถามทั้งสองฉบับเป็นภาษาไทย

ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอาจารย์และนิสิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ สงขลา ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลาและสตูล หลังจากได้รับการอบรมเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานในการเก็บข้อมูลแล้วจึงได้ออกเก็บข้อมูลในภูมิลำเนาเดิมหรือท้องถิ่นที่ใกล้กับภูมิลำเนาเดิมของตน

มีอุปสรรคบางประการในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น ความไม่ไว้วางใจผู้เก็บข้อมูล ไม่พยายามเข้าใจวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล แบบสอบถามบางฉบับได้รับคืนมาโดยมีข้อความที่ห้ามไม่ให้ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินงานต่อไป

หลังจากที่ได้รับข้อมูลหมดแล้ว ได้ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ได้ลงรหัสข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ต่อไป

การวิจัยนี้แยกวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสองลักษณะดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานสถิติ ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยนี้มุ่งเน้นที่งานวิจัยเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ
ดังนั้นสถิติที่ใช้จึงได้แก่สถิติเบื้องต้น เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (standard deviation) และไคสแควร์ (chi - square)¹

¹ Quinn McNemar, Psychological Statistics, p.245.

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้เป็นการเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลทั้งหลาย ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และข้อมูลจากแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าเสนอแบ่งเป็น 4 ตอนด้วยกันคือ สภาพทั่วไปของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ปัญหาพื้นฐานบางประการ เปรียบเทียบการบริหารและสภาพโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันกับเมื่อห้าปีก่อน และความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม รายละเอียดของการวิเคราะห์ปรากฏดังต่อไปนี้

สภาพทั่วไปของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

จำนวนโรงเรียน

ตาราง 4.1 แสดงจำนวนโรงเรียนที่เปิดทำการตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 ถึง 2523 จำนวนโรงเรียนที่จดทะเบียนทั้งสิ้น 358 โรงเรียน เปิดดำเนินการสอนในปีการศึกษา 2517 จำนวน 341 โรงเรียน จำนวนโรงเรียนที่เปิดดำเนินการนี้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 ถึง 2521 แต่ในปีการศึกษา 2522 จำนวนโรงเรียนที่เปิดดำเนินการลดลงเหลือเพียง 160 โรงเรียน และเพิ่มเป็น 211 โรงเรียนในปีการศึกษา 2523 จากตาราง 4.1 จะเห็นได้ว่า จังหวัดปัตตานีมีโรงเรียนที่เปิดดำเนินการมากที่สุดและจังหวัดสตูลมีโรงเรียนที่เปิดดำเนินการน้อยที่สุด

ตาราง 4.1 จำนวนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ที่เปิดดำเนินการ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 ถึง 2523

จังหวัด	จำนวนโรงเรียนที่เปิดดำเนินการในปีการศึกษา						
	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523
ปัตตานี	160	160	160	141	156	60	98
นราธิวาส	84	85	84	75	65	51	54
ยะลา	82	82	82	76	82	38	45
สตูล	15	15	16	13	13	11	14
รวม	341	342	342	305	316	160	211

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
ที่เปิดดำเนินการสอน ตาราง 4.2 ได้แสดงถึงจำนวนโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่าง
เดียวกับจำนวนโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาควบกับวิชาสามัญ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2517
ถึง 2523 จากตาราง 4.2 จะเห็นได้ว่าในปีการศึกษา 2523 มีโรงเรียนที่สอน
ศาสนาควบกับวิชาสามัญจำนวน 121 โรงเรียน และสอนศาสนาอย่างเดียว 90 โรง
เรียน สำหรับโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียวนั้นในปีการศึกษา 2517 เปิดดำเนินการ
105 โรงเรียนและมีแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นจนถึงปีการศึกษา 2521 และลด
ลงอย่างมากในปีการศึกษา 2522 โรงเรียนที่เปิดดำเนินการสอนศาสนาอย่างเดียวนั้น
มีในจังหวัดปัตตานีมากที่สุด เป็นที่น่าสังเกตว่าโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียวนั้น

ปีการศึกษา 2523 มีจำนวนมากกว่าในปีการศึกษา 2517 ทั้งในจังหวัดปัตตานีและ
จังหวัดสตูล สำหรับโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาควบกับวิชาสามัญมีจำนวน 236 โรง-
เรียนในปีการศึกษา 2517 และลดลงเรื่อย ๆ จนเหลือ 121 โรงเรียนในปีการ
ศึกษา 2523 อนึ่งจากหลักฐานทางราชการปรากฏว่าในปีการศึกษา 2523 นี้มี
โรงเรียนที่หยุดทำการสอนถึง 147 โรงเรียน

ตาราง 4.2 จำนวนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 ถึง 2523

จังหวัด	จำนวน โรงเรียน ที่จดทะเบียน	จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอน วิชาศาสนาอย่างเดียว						จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอน วิชาศาสนาควบกับวิชาสามัญ						จำนวนโรงเรียน ที่หยุดทำการสอน ในปี 2523	จำนวนโรงเรียน ที่ทำการสอนในปี 2523	
		2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2517	2518	2519	2520	2521			2522
นิกคานิ นราธิวาส ยะลา สตูล	168	47	53	95	81	104	11	52	113	107	65	60	52	49	46	98
	87	24	31	40	24	14	6	10	56	54	44	51	51	45	44	54
	87	31	47	55	52	58	12	22	51	35	27	24	24	26	23	45
	16	1	2	3	4	5	2	6	14	13	13	9	8	9	8	14
รวม	358	105	133	193	161	181	31	90	236	209	149	144	135	129	121	211

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

จำนวนนักเรียน

ตาราง 4.3 แสดงจำนวนนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 ถึง 2523 จากตาราง 4.3 จะเห็นว่าจำนวนนักเรียนทั้งหมดในแต่ละปีการศึกษาไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีนักเรียนทั้งหมด 33,110 คน ในปีการศึกษา 2517 และมีจำนวน 31,004 คน ในปีการศึกษา 2523 เมื่อแยกวิเคราะห์ให้ละเอียดลงไปจะเห็นว่าจำนวนนักเรียนที่เรียนศาสนาแต่เพียงอย่างเดียว มีแนวโน้มที่จะลดลงตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 จนถึง 2521 คือลดลงจาก 24,394 คน ในปีการศึกษา 2517 เหลือจำนวน 14,945 คนในปีการศึกษา 2521 แต่จำนวนนักเรียนที่เรียนศาสนาอย่างเดียวยังเพิ่มขึ้นอีกเป็น 17,045 คนในปีการศึกษา 2522 และเพิ่มเป็น 19,109 คนในปีการศึกษา 2523 แนวโน้มของจำนวนนักเรียนที่เรียนศาสนาอย่างเดียวยที่ลดลงและเพิ่มขึ้นนี้คล้ายกันกับจำนวนนักเรียนทั้งหมด สำหรับจำนวนนักเรียนที่เรียนศาสนาควบกับวิชาสามัญมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยมีจำนวนนักเรียน 8,716 คนในปีการศึกษา 2517 และเพิ่มเป็น 11,895 คนในปีการศึกษา 2523 แนวโน้มนี้เป็นเหมือนกันหมดทั้งสี่จังหวัด ถึงแม้ว่าตาราง 4.3 จะแสดงว่าจำนวนนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสอนศาสนาควบกับวิชาสามัญจะเพิ่มขึ้นทุกปี แต่จำนวนนักเรียนส่วนมากก็เป็นนักเรียนที่เรียนศาสนาอย่างเดียวย ในปีการศึกษา 2517 นักเรียนร้อยละ 73.67 เรียนศาสนาอย่างเดียวย ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำสุด ในปีการศึกษา 2523 นักเรียนที่เรียนศาสนาอย่างเดียวยเป็นร้อยละ 61.63 เรียนศาสนาควบวิชาสามัญร้อยละ 38.37

ตาราง 4.3 จำนวนนักเรียนของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดขอนแก่นภาคใต้

จำนวนตามประเภทการเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2517 ถึง 2523

จังหวัด	จำนวนนักเรียนทั้งหมด							จำนวนนักเรียนที่เรียนศาสนาอย่างเดียว							จำนวนนักเรียนที่เรียนวิชาสามัญควบคู่กับศาสนา						
	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523
บักตานิ	14899	14645	11719	11519	9651	12257	13955	11582	11131	8227	8329	6578	8538	9345	3317	3514	3492	3190	3073	3719	4610
นราธิวาส	8649	8313	7465	7157	7323	7019	8059	5399	5235	3797	3620	3945	3859	4555	3250	3078	3668	3537	3378	3160	3504
ยะลา	7827	7015	7167	7240	6041	6558	6835	6137	4563	4643	4445	3411	3680	4027	1690	2452	2524	2795	2630	2878	2808
สตูล	1735	1187	1417	1389	1650	1714	2155	1276	382	956	803	1011	968	1182	459	805	461	586	639	746	973
รวม	33110	31160	27768	27305	24665	27548	31004	24394	21311	17632	17197	14945	17045	19109	8716	9849	10145	10108	9720	10503	11895

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

จากตาราง 4.3 แสดงให้เห็นแล้วว่าในปีการศึกษา 2523 มีนักเรียนที่เรียนศาสนาควมวิชาสามัญจำนวน 11,895 คน หรือร้อยละ 38.37 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ตาราง 4.4 แสดงว่านักเรียนที่เรียนวิชาสามัญในปีการศึกษา 2523 นั้น เรียนวิชาสามัญในระดับใดบ้าง วิชาสามัญที่เรียนมีระดับประถมปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 และระดับ 4 เป็นที่น่าสังเกตว่านักเรียนเรียนวิชาสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึง 7,803 คน หรือร้อยละ 65.60 ของนักเรียนที่เรียนวิชาสามัญ

ตาราง 4.4 จำนวนนักเรียนที่เรียนวิชาสามัญในปีการศึกษา 2523 จำแนกตามหลักสูตร

หลักสูตร	จังหวัด				รวม
	ปัตตานี	นราธิวาส	ยะลา	สตูล	
ประถมปลาย	106	94	31	64	295
กญ. ระดับ 3	409	748	255	80	1492
กญ. ระดับ 4	142	854	211	-	1207
มัธยมต้น	2987	1676	2311	829	7803
มัธยมปลาย	966	132	-	-	1098
รวม	4610	3504	2808	973	11,895

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

อายุของนักเรียน

มีนักเรียน 27,548 คนที่เรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปีการศึกษา 2522 ตาราง 4.5 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนเหล่านี้มีอายุเท่าไรบ้าง จากตาราง 4.5 จะเห็นได้ว่านักเรียนอายุ 15 ปี มีจำนวนสูงสุดคือ 5,206 คน หรือร้อยละ 18.90 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด นักเรียนอายุ 16 ปีมีจำนวนมากเป็นอันดับสองคือมีจำนวน 4,558 คน หรือร้อยละ 16.55 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ถ้ารวมจำนวนนักเรียนที่มีอายุ 13 ปีถึง 19 ปี เข้าด้วยกันแล้วจะเห็นได้ว่าร้อยละ 85.88 ของนักเรียนทั้งหมดมีอายุ 13 ถึง 19 ปี นักเรียนที่มีอายุมากกว่า 20 ปีมีจำนวน 1,707 คนหรือร้อยละ 6.20 และนักเรียนที่มีอายุมากกว่า 22 ปีมีจำนวน 755 คน หรือร้อยละ 2.74 ของนักเรียนทั้งหมด จากข้อมูลนี้ นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในวัยเรียน มีนักเรียนที่มีอายุอยู่ในวัยที่จะประกอบ อาชีพเข้ามาเรียนหนังสืออยู่เป็นจำนวนเพียงเล็กน้อย

หน้า 4.5 จำนวนเงินที่มอบให้ในโครงการปี 2522

งบ	งบ	งบ																งบ	งบ
		10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25		
งบ	งบ	209	326	751	1791	2924	5206	4558	3712	2735	2732	897	653	299	185	111	189	270	งบ
งบ	งบ	8	20	107	104	209	303	304	198	165	156	71	32	6	6	3	11	11	งบ
งบ	งบ	108	102	147	390	686	1234	1226	1018	853	423	179	77	46	40	13	12	4	งบ
งบ	งบ	51	92	200	482	702	1593	1298	967	833	335	213	118	63	33	14	21	4	งบ
งบ	งบ	42	112	297	815	1327	2076	1730	1529	884	1818	434	426	184	106	81	145	251	งบ
งบ	งบ	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	งบ	งบ

หน้า 49 : จำนวนเงินที่มอบให้ในโครงการปี 2522

เพื่อที่จะตรวจสอบดูว่านักเรียนที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามจบความรู้สามัญระดับใด ตาราง 4.6 แสดงจำนวนนักเรียนเข้าใหม่ในปีการศึกษา 2523 จำแนกตามความรู้วิชาสามัญที่จบ จากตาราง 4.6 จะเห็นว่านักเรียนเข้าใหม่ในปีการศึกษา 2523 จำนวน 7,135 คน นักเรียนเข้าใหม่เหล่านี้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3,595 คน หรือร้อยละ 50.39 และจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1,452 คน หรือร้อยละ 20.35 ซึ่งแสดงว่านักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามนั้นส่วนมากจะเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือ 6 มาแล้ว จากข้อมูลที่ได้แสดงว่าจากนักเรียนที่เข้าใหม่จำนวน 7,135 คนนี้เป็นนักเรียนชาย 3,634 คนและนักเรียนหญิง 3,501 คน ซึ่งแสดงว่านักเรียนหญิงมีโอกาสที่จะเข้าเรียนต่อเท่าเทียมกับนักเรียนชาย

ตาราง 4.6 จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนใหม่ในปีการศึกษา 2523 จำแนกตามความรู้วิชาสามัญที่จบ

จังหวัด	ไม่จบ ป.4	ป.4	ป.5	ป.6	ป.7	มศ. 1 หรือ ม.1	มศ. 2 หรือ ม.2	มศ. 3 หรือ ม.3	จบสูงกว่า มศ.3 หรือ ม.3	รวม
ปัตตานี	206	504	54	1033	274	144	82	151	7	2455
นราธิวาส	200	363	37	1170	130	18	5	144	4	2071
ยะลา	101	478	8	987	140	34	46	48	87	1929
สตูล	21	107	5	405	10	13	17	1	1	680
รวม	528	1452	104	3595	554	209	150	344	99	7135

ที่มา : ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนประจำเขตการศึกษา 2 รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2523 หน้า 60

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตาราง 4.7 แสดงผลการสอบวิชาสามัญเฉพาะชั้นทั่วไปในปีการศึกษา 2522 จากตารางจะเห็นว่ารวมทุกระดับแล้วนักเรียนสอบได้ร้อยละ 89.04 นักเรียนหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 สอบได้สูงสุดคือร้อยละ 92.10 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สอบได้ต่ำสุดคือร้อยละ 85.96 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สอบได้ร้อยละ 86.15 และนักเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 สอบได้ร้อยละ 91.20 จากตาราง 4.7 ยังแสดงให้เห็นถึงระดับความพยายามของนักเรียนวิชาสามัญด้วย จากนักเรียนในบัญชี 3,349 คน เข้าสอบ 3,105 คน หรือร้อยละ 92.71

ตาราง 4.7 ผลการสอบวิชาสามัญเฉพาะชั้นตัวประกอบ ปีการศึกษา 2522

ชั้น	ผลการสอบเป็นรายจังหวัด															
	ปัตตานี			นราธิวาส			ยะลา			สตูล			รวม			
	ในบัญชี	เข้าสอบ	สอบได้	ในบัญชี	เข้าสอบ	สอบได้	ในบัญชี	เข้าสอบ	สอบได้	ในบัญชี	เข้าสอบ	สอบได้	ในบัญชี	เข้าสอบ	สอบได้	สอบได้ร้อยละ
ป. 6	231	200	179	252	233	193	35	32	27	50	41	36	568	506	435	85.96
มศ. 3	489	480	395	75	61	60	374	368	354	107	102	62	1045	1011	871	86.15
ญ.ระดับ 3	327	273	239	742	704	645	227	213	212	-	-	-	1296	1190	1096	92.10
ญ.ระดับ 4	-	-	-	243	205	175	197	193	188	-	-	-	440	398	363	91.20
รวม	1047	953	813	1312	1203	1073	833	806	781	157	143	98	3349	3105	2765	89.04

ที่มา : ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนประจำเขตศึกษา 2 รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2523 หน้า 74 - 75

ตาราง 4.8 แสดงผลการสอบวิชาศาสนาเฉพาะชั้นตัวประโยคในปี
การศึกษา 2522 นักเรียนที่เรียนศาสนาสอบได้ร้อยละ 95.37 ซึ่งสอบได้ในอัตรา
ที่สูงกว่าวิชาสามัญ ระดับความพยายามของนักเรียนก็เช่นกัน มีนักเรียนในบัญชี
3,848 คน เข้าสอบ 3,655 คน หรือร้อยละ 94.98 ซึ่งเข้าสอบในอัตราที่สูงกว่า
วิชาสามัญด้วย นักเรียนศาสนาระดับปลายสอบได้ร้อยละ 98.12 ซึ่งเป็นอัตราสูงสุด
เมื่อเปรียบเทียบกับระดับอื่น ระดับต้นสอบได้ร้อยละ 96.67 และระดับกลางสอบได้
ร้อยละ 89.48

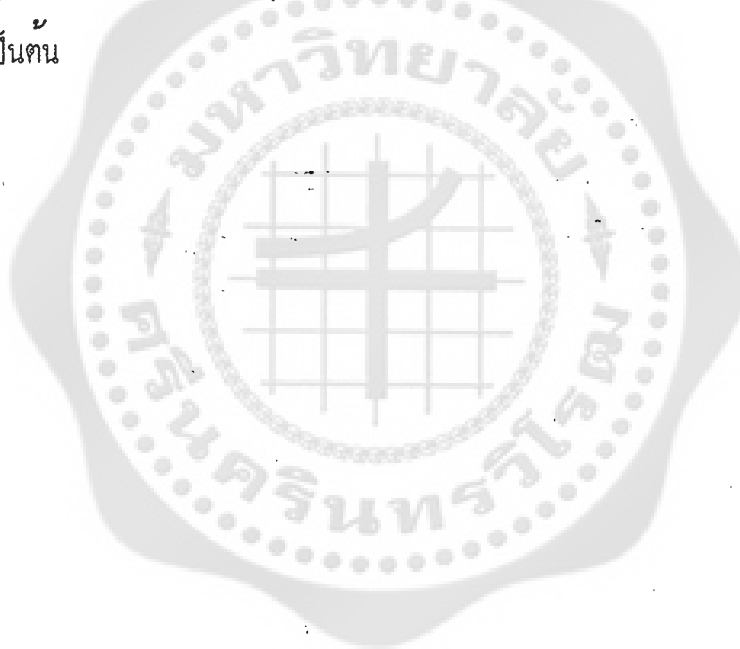
ตาราง 4.8 ผลการสอบวิชาศาสนาเฉพาะชั้นตัวประกอบ ปีการศึกษา 2522

ผลการสอบวิชาศาสนาแยกเป็นรายจังหวัด																
ชั้น	ปัททาวิน			นราธิวาส			ยะลา			สตูล			รวม			
	ในบัญชี	เข้าสอบ	สอบได้	ในบัญชี	เข้าสอบ	สอบได้	ในบัญชี	เข้าสอบ	สอบได้	ในบัญชี	เข้าสอบ	สอบได้	ในบัญชี	เข้าสอบ	สอบได้	
ระดับต้น	1291	1229	1181	817	750	720	674	632	621	68	64	64	2850	2675	2586	96.67
	345	341	302	213	205	176	170	167	160	-	-	-	728	713	638	89.48
ระดับกลาง	133	132	132	49	49	44	88	86	86	-	-	-	270	267	262	98.12
รวม	1769	1702	1615	1079	1004	940	932	885	867	68	64	64	3848	3655	3486	95.37

ที่มา : ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ๒
รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประจำปีงบประมาณ ๒๕๒๕ หน้า ๗๖ - ๗๗

การศึกษาต่อของนักเรียน

ตาราง 4.9 แสดงการศึกษาต่อของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 ในปีการศึกษา 2522 จากข้อมูลที่ได้ปรากฏว่ามีนักเรียนจบ 1,234 คน มีโอกาสศึกษาต่อ 778 คน หรือร้อยละ 63.04 จากจำนวนนักเรียนที่ได้มีโอกาสศึกษาต่อนี้เป็นชาย 457 คน หญิง 321 คน การศึกษาต่อของนักเรียนที่จบส่วนใหญ่คือร้อยละ 70.82 เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เรียนต่อระดับอาชีวศึกษาร้อยละ 16.07 ที่เหลือไปศึกษาต่อสายอาชีพเช่น ครู ตำรวจ พยาบาล เป็นต้น

ตาราง 4.9 การศึกษาต่อของนักเรียนชั้น มศ. 3 และ ญ. ระดับ 4 ในการศึกษา 2522
ไปศึกษาต่อภายในประเทศจำแนกตามวิชาที่เรียน

จังหวัด	มศ. ปลาย	อาชีว ศึกษา	ครู	ตำรวจ	ผู้ ขยาย ขนาด	ขยายขนาด	อื่น ๆ	รวม
ปัตตานี	161	34	3	2	1	-	-	201
นราธิวาส	192	35	13	2	-	-	12	254
ยะลา	166	43	24	4	5	3	14	259
สตูล	32	13	1	-	-	-	18	62
รวม	551	125	41	8	6	3	44	778

ที่มา : สำนักงานสถิติการเขต 2

เพื่อที่จะศึกษาว่านักเรียนที่เรียนจบชั้นของวิชาศาสนาได้ไปศึกษาต่อในต่างประเทศหรือไม่ จากแบบสอบถามที่ถามผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดี่ยวจำนวน 25 คน ร้อยละ 48 ตอบว่านักเรียนที่จบชั้นวิชาศาสนาได้รับทุนให้ไปศึกษาต่อต่างประเทศ จากแบบสอบถามที่ถามผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญจำนวน 128 คน ร้อยละ 32.8 ตอบว่านักเรียนที่จบชั้นวิชาศาสนาได้รับทุนให้ไปศึกษาต่อต่างประเทศ รายละเอียดของการสอบถามปรากฏดังตาราง 4.10

ตาราง 4.10 แสดงนักเรียนที่จบวิชาศาสนาเคยได้รับทุนให้ไปศึกษาต่อต่างประเทศบ้างหรือไม่

	เคยได้รับ		ไม่เคยได้รับ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โรงเรียนสอนศาสนาอย่างเดี่ยว	12	48.0	13	52.0
โรงเรียนสอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ	42	32.8	86	67.2

จากข้อมูลในตาราง 4.10 เป็นเครื่องยืนยันว่านักเรียนที่จบชั้นวิชาศาสนาได้มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศ เพื่อที่จะศึกษาว่านักเรียนเหล่านี้ไปศึกษาต่อประเทศใดบ้าง ตาราง 4.11 แสดงการศึกษาต่อของนักเรียนที่จบวิชาศาสนาชั้นสูงสุดในปีการศึกษา 2521 และ 2522 ไปศึกษาต่อต่างประเทศ จากข้อมูลที่ได้ปรากฏว่าผู้ที่จบในปีการศึกษา 2521 มีโอกาสศึกษาต่อต่างประเทศ 165 คน ผู้ที่จบในปีการศึกษา 2522 มีโอกาสได้ศึกษาต่อต่างประเทศ 262 คน รวมทั้งสองปีมีผู้ที่

ไปศึกษาต่อต่างประเทศจำนวน 389 คน จากตาราง 4.11 จะเห็นได้ว่านักเรียน
ร้อยละ 46.79 ไปศึกษาต่อที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย ร้อยละ 31.11 ไปศึกษาต่อ
ที่ประเทศมาเลเซีย อีกร้อยละ 10.28 ไปศึกษาต่อที่ประเทศอียิปต์ นอกจากนั้นไป
ศึกษาต่อในประเทศอื่น ๆ ในตะวันออกกลาง

ผู้บริหารโรงเรียน

เพื่อที่จะได้รู้สภาพทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
ที่ขึ้น ตาราง 4.12 แสดงอายุของเจ้าของ ผู้จัดการและครูใหญ่ในปีการศึกษา 2523
มีโรงเรียนอยู่ 211 โรงเรียนที่เปิดทำการสอนในปีการศึกษา 2523 เจ้าของโรง-
เรียนเป็นบุคคลธรรมดา 207 โรงเรียน เจ้าของมีสภาพเป็นนิติบุคคล 4 โรงเรียน
ได้แก่ในจังหวัดยะลา 3 โรงเรียนและจังหวัดปัตตานี 1 โรงเรียน เจ้าของโรงเรียน
มีอายุมากกว่า 40 ปีถึงร้อยละ 82.13 ผู้จัดการมีอายุมากกว่า 40 ปี ร้อยละ 70.14
และครูใหญ่มีอายุมากกว่า 40 ปี ร้อยละ 50.24 เมื่อเปรียบเทียบอายุเฉลี่ยของเจ้า-
ของ ผู้จัดการ และครูใหญ่ จะพบว่าเจ้าของมีอายุมากที่สุดถัดลงไปคือผู้จัดการ ครูใหญ่
มีอายุน้อยสุด จากตาราง 4.12 จะเห็นได้ว่าประมาณครึ่งหนึ่งของครูใหญ่มีอายุน้อย
กว่า 40 ปี และมีถึงร้อยละ 17.54 ของครูใหญ่ที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี

ตาราง 4.12 อายุของเจ้าของ ผู้จัดการและครูใหญ่ของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2523

อายุ	เจ้าของ					ผู้จัดการ					ครูใหญ่				
	ปน	นช	ยด	สต	รวม	ปน	นช	ยด	สต	รวม	ปน	นช	ยด	สต	รวม
20 - 30	3	1	-	-	4	6	4	-	-	10	22	9	4	2	37
31 - 40	12	10	6	5	33	24	11	11	7	53	40	15	8	5	68
41 - 50	22	14	10	6	52	31	23	12	6	72	14	17	13	6	50
51 - 60	38	20	14	2	74	24	10	16	1	51	15	8	15	1	39
60 ปีขึ้นไป	22	9	12	1	44	13	6	6	-	25	7	5	5	-	17
รวม	97	54	42	14	207	98	54	45	14	211	98	54	54	14	211

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

ตาราง 4.13 แสดงพื้นฐานความรู้ทางศาสนาของเจ้าของ ผู้จัดการและ
ครูใหญ่ของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปีการศึกษา 2523 จากตาราง 4.13
จะเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากจบวิชาศาสนาชั้นระดับปลาย โดยที่เจ้าของจบ
ร้อยละ 54.59 ผู้จัดการจบร้อยละ 38.86 และครูใหญ่จบร้อยละ 43.60 เจ้าของ
ผู้จัดการและครูใหญ่จบวิชาศาสนาในระดับปริญญาตรีร้อยละ 7.25, 9.00 และ 7.58
ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความรู้วิชาศาสนาของผู้บริหารโรงเรียนแล้ว จะเห็นได้ว่า
เจ้าของมีความรู้สูงสุด รองลงไปก็คือครูใหญ่

จากตาราง 4.13 จะเห็นว่า เจ้าของ ผู้จัดการและครูใหญ่เรียนวิชา
ศาสนาจากต่างประเทศร้อยละ 52.17, 42.65 และ 36.02 ตามลำดับ เพื่อที่จะ
ศึกษาว่าผู้บริหารเหล่านี้เรียนวิชาศาสนาจากประเทศใดบ้าง จากแบบสอบถามผู้บริหาร
จำนวน 153 คน ตอบว่าเรียนศาสนาในประเทศไทยร้อยละ 37.91 เรียนศาสนา
จากต่างประเทศร้อยละ 62.09 จากจำนวนผู้เรียนศาสนาจากต่างประเทศปรากฏว่า
ร้อยละ 67.37 เรียนจากประเทศซาอุดีอาระเบีย ร้อยละ 9.47 เรียนจากประเทศ
มาเลเซีย ร้อยละ 6.32 เรียนจากประเทศอียิปต์ นอกนั้นเรียนจากประเทศอื่นใน
ตะวันออกกลาง

ตาราง 4.13 ความรู้วิชาศาสนาของเจ้าของ "ผู้จัดการและครูใหญ่ของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนา
อิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2523"

ความรู้วิชาศาสนา	เจ้าของ					ผู้จัดการ					ครูใหญ่				
	ปน	นช	ยด	สต	รวม	ปน	นช	ยด	สต	รวม	ปน	นช	ยด	สต	รวม
ไม่สนใจ	16	12	7	3	38	8	14	9	3	34	13	10	6	-	29
ระดับต้น	8	2	3	3	16	32	7	5	6	50	25	4	6	3	38
ระดับกลาง	10	9	2	4	25	14	5	5	2	26	18	8	3	7	36
ระดับปลาย	54	26	29	4	113	33	23	24	2	82	37	27	25	3	92
ปริญญาตรี	9	5	1	-	15	11	5	2	1	19	5	5	5	1	16
เรียนศาสนาจากต่าง ประเทศ	48	36	21	3	108	47	23	21	3	90	27	27	19	3	76

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

ตาราง 4.14 แสดงพื้นฐานความรู้วิชาสามัญของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปีการศึกษา 2523 จากตาราง 4.14 จะเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากมีความรู้วิชาสามัญระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยที่เจ้าของ ผู้จัดการ และครูใหญ่ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 47.83, 56.40 และ 45.50 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบโดยเฉลี่ยแล้วครูใหญ่มีความรู้วิชาสามัญสูงสุดคือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือสูงกว่าร้อยละ 83.89 เจ้าของมีความรู้วิชาสามัญต่ำสุด

จากตาราง 4.14 จะเห็นว่าร้อยละ 18.01 ของผู้จัดการมีความรู้วิชาสามัญไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งแสดงว่าการขอแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นการผ่อนผันให้ดำรงตำแหน่ง เพราะพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 มาตรา 9(4) ระบุว่าบุคคลจะเป็นผู้จัดการได้ต้องมีความรู้สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษา ในทำนองเดียวกัน มาตรา 10(3) ระบุว่าบุคคลจะเป็นครูใหญ่ได้จะต้องสอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าประโยคมูลสำหรับโรงเรียนที่เปิดสอนไม่สูงกว่าชั้นประถมศึกษา และจะต้องสอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าประโยคครูประถมสำหรับโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ก็ต้องผ่อนผันในทำนองเดียวกัน¹

¹ "พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 14 วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2497

ตาราง 4.14 ความรู้ความสามารถของเจ้าของ ผู้จัดการและครูใหญ่ของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2523

ความรู้ความสามารถ	เจ้าของ						ผู้จัดการ						ครูใหญ่			
	ของ		การ		การ		การ		การ		การ		การ			
	ปน	นร	ยล	สค	รวม	ปน	นร	ยล	สค	รวม	ปน	นร	ยล	สค	รวม	
ไม่ได้เรียน ประถมศึกษาปีที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 4 ประถมศึกษา มัธยมต้น สูงกว่าชั้นมัธยมต้น	29	23	17	1	70	17	5	8	-	30	8	14	9	-	31	
	9	1	3	-	13	6	-	2	-	8	1	-	2	-	3	
	50	24	18	7	99	55	29	25	10	119	48	19	20	9	96	
	7	5	4	5	21	10	15	7	3	35	24	12	7	2	45	
	2	1	-	1	4	9	5	3	1	18	15	8	6	3	32	
	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2	1	1	-	4	

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

ตาราง 4.15 แสดงเงินค่าตอบแทนของผู้จัดการและครูใหญ่ของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปีการศึกษา 2523 จากตาราง 4.15 จะเห็นได้ว่าร้อยละ 86.26 ของผู้จัดการไม่ได้รับเงินค่าจ้างหรือค่าตอบแทน และร้อยละ 71.56 ของครูใหญ่ไม่ได้รับเงินค่าจ้างหรือค่าตอบแทนเป็นรายเดือน ซึ่งแสดงว่าผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามส่วนมากไม่ได้รับเงินเดือนจึงเป็นเสมือนการทำงานการกุศล

เพื่อที่จะหาคำตอบว่าผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามดำรงชีพด้วยเงินจากที่ใด จากแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ที่สอนศาสนาอย่างเดี่ยว จำนวน 25 คน ร้อยละ 84.0 ของผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่านอกจากจะดำรงตำแหน่งผู้บริหารแล้วยังต้องประกอบอาชีพอื่นอีก จากแบบสอบถามที่ถามผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญจำนวน 128 คน ร้อยละ 82.8 ของผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าต้องประกอบอาชีพอื่นอีกนอกเหนือไปจากเป็นผู้บริหาร อาชีพที่ทำส่วนมากได้แก่สวนยาง สวนผลไม้ ทำนา และค้าขาย

ตาราง 4.15 เงินค่าตอบแทนเป็นรายเดือนของผู้จัดการและครูใหญ่
ของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2523

เงินค่าตอบแทน รายเดือน	ผู้จัดการ					ครูใหญ่				
	ปน	นช	ยด	สต	รวม	ปน	นช	ยด	สต	รวม
ไม่ได้รับ	82	49	37	14	182	73	37	33	8	151
น้อยกว่า 500 บาท	9	3	1	-	13	11	10	-	5	26
500 - 1,000	4	2	4	-	10	11	5	8	-	24
1,001 - 1,500	2	-	1	-	3	3	1	3	-	7
1,501 - 2,000	-	-	2	-	2	-	-	1	-	1
มากกว่า 2,000 บาท	1	-	-	-	1	-	1	-	1	2

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

ปัญหาพื้นฐานบางประการ

เพื่อที่จะวิเคราะห์หาปัญหาและอุปสรรคพื้นฐานบางประการในการบริหาร
โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ปรากฏว่ามีปัญหา
พื้นฐานบางประการดังต่อไปนี้

จำนวนและคุณภาพของครู

ตาราง 4.16 แสดงจำนวนครูในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปีการศึกษา 2523 จากตารางจะเห็นว่า มีครูทั้งหมด 1,476 คน เป็นครูสอนศาสนา 844 คน หรือร้อยละ 57.18 ของครูทั้งหมด เป็นครูสอนวิชาสามัญที่โรงเรียนจ้างเอง 125 คน และเป็นครูสอนวิชาสามัญที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนส่งไปช่วยสอน จำนวน 507 คน จังหวัดปัตตานีมีครูมากที่สุด ครูสอนศาสนา ครูสอนวิชาสามัญและครูที่โรงเรียนจ้างเอง ก็มีจำนวนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ

ตาราง 4.16 จำนวนครูในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
จำแนกตามสภาพการสอน ปีการศึกษา 2523

จังหวัด	ครู ทั้งหมด	ครูสอน ศาสนา	ครูสอนวิชาสามัญ				
			โรงเรียน จ้าง	ครูสังกัด สช.			
				รวม	สอนจริงๆ	ช่วยราชการ	ศึกษาต่อ
ปัตตานี	608	370	54	184	143	25	16
นราธิวาส	410	220	36	154	110	16	28
ยะลา	327	177	12	138	95	27	16
สตูล	131	77	23	31	23	7	1
รวม	1476	844	125	507	371	75	61

ที่มา : ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนประจำเขตการศึกษา 2 รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2523

จากแบบสอบถามที่ถามผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ จำนวน 128 คน ผลปรากฏว่าร้อยละ 19.5 ตอบว่าครูสอนวิชาศาสนามีเพียงพอ ร้อยละ 80.5 ตอบว่าครูสอนวิชาศาสนายังขาดอีก ในทำนองเดียวกันร้อยละ 26.6 ตอบว่าครูสอนวิชาสามัญมีพอเพียง แต่ร้อยละ 73.4 ตอบว่ายังขาดครูสอนวิชาสามัญ อยู่อีก จากข้อมูลที่ได้อธิบายไว้ว่าในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามยังขาดครู ทั้งที่สอนศาสนาและสอนวิชาสามัญ

ปัญหาสำคัญที่ทำให้ขาดแคลนครูก็คือ ประการแรก โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่เปิดดำเนินการสอนในปัจจุบันโดยมากมีขนาดเล็ก ตาราง 4.17 แสดงขนาดของโรงเรียนในปีการศึกษา 2523 จำแนกตามจำนวนนักเรียน จาก ตาราง 4.17 จะเห็นได้ว่าร้อยละ 23.70 ของโรงเรียนที่เปิดดำเนินการมีนักเรียน น้อยกว่า 50 คน ร้อยละ 54.50 ของโรงเรียนที่เปิดดำเนินการสอนมีนักเรียนน้อยกว่า 100 คน มีอยู่เพียง 20 โรงเรียนเท่านั้นที่มีนักเรียนเกิน 300 คน เนื่องจากโรงเรียนส่วนมากมีขนาดเล็กดังปรากฏ จึงทำให้การกระจายของครูเป็นไปไม่ทั่วถึง จึงทำให้เกิดการขาดแคลนครู ประการที่สอง โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันเปิดสอนวิชาสามัญหลายหลักสูตร² ปัจจุบันเปิดสอนถึง 5 หลักสูตร ได้แก่ ประถมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาผู้ใหญ่ ระดับ 3 และการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 ในขณะที่เดียวกันบางโรงเรียนเปิดสอนมากกว่าหนึ่งหลักสูตร ซึ่งแต่ละหลักสูตรมีหลายรายวิชา เช่น หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่มี หมวดวิชาบังคับคือ ภาษาไทย สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วิชาชีพ และมีวิชาเลือก คือคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ รวม 6 หมวดวิชา หลักสูตรมัธยมศึกษา

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ผลการปฏิบัติงานในรอบปี 2523 หน้า 5

ตอนต้นมีหมวดวิชาที่ต้องเรียน 8 หมวดวิชาคือ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ พละนาฏยและพลศึกษา ศิลปศึกษา การงานพื้นฐานอาชีพ ดังนั้นครูแต่ละคนจึงต้องสอนหลายรายวิชา ซึ่งทำให้ค่อยในคุณภาพและครูบางคนอาจสอนหลาย ๆ วิชาไม่ได้ จึงทำให้เกิดการขาดแคลนครูในบางสาขาวิชา

ตาราง 4.17 ขนาดของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2523
จำแนกตามจำนวนนักเรียน

จำนวนนักเรียน	จำนวนโรงเรียนในจังหวัด				รวม
	ปัตตานี	นราธิวาส	ยะลา	สตูล	
น้อยกว่า 50 คน	26	4	17	3	50
50 - 99	26	23	13	3	65
100 - 299	37	23	10	6	76
300 - 499	5	2	1	2	10
500 - 999	3	1	3	-	7
มากกว่า 1000 คน	-	1	1	-	3
รวม	98	54	45	14	211

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคุณวุฒิของครู เป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการบริหาร รัฐบาลได้ให้ความช่วยเหลือโดยส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญ โดยที่ "ในระยะเริ่มแรก ที่ส่งครูไปช่วยสอนในโรงเรียน ได้ประสบปัญหาและอุปสรรคสำคัญคือเนื่องจากได้งบ

ประมาณจำกัด ความจำเป็นต้องใช้ครูจำนวนมาก สำนักงานประมาณได้จัดสรรเป็นอัตราครูลูกจ้างประจำมาให้ ครูลูกจ้างที่สามารถจ้างมาได้ในระบะนั้นจึงมีคุณวุฒิต่ำกว่าคือ เป็นครูไม่มีวุฒิต่างครู กับครูที่มีวุฒิป.กศ. ประมาณ 439 คน³ ซึ่งผลจากการช่วยเหลือนี้ทำให้เกิดปัญหาในภายหลัง เพราะครูไม่มีวุฒิต่ำเหล่านี้ไม่สามารถสอนวิชาสามัญในระดับชั้นสูง ๆ ขึ้นมาได้ ทำให้การพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นไปด้วยความลำบาก

ตาราง 4.18 แสดงคุณวุฒิของครูในปีการศึกษา 2523 ในปีการศึกษานี้มีครูช่วยสอนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจำนวน 507 คน เป็นครูที่ไม่มีวุฒิต่างครูซึ่งมีพื้นความรู้ มศ.3 หรือ มศ. 6 จำนวน 111 คน หรือร้อยละ 21.89 ของครูสอนวิชาสามัญ ร้อยละ 25.05 มีวุฒิป.กศ. หรือเทียบเท่า จากตาราง 4.18 จะเห็นว่าครูที่มีวุฒิป.กศ. หรือต่ำกว่า ร้อยละ 46.94 ซึ่งครูมีวุฒิต่ำในระดับนี้คงจะไม่สามารถสอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือการศึกษายุ่งใหญ่ระดับ 4 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

³ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้ครูเพื่อพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม หน้า 1

ตาราง 4.18 คุณวุฒิทางครูของครูที่สอนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนา
อิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้, ปีการศึกษา 2523

	คุณวุฒิ				รวม
	ไม่มีวุฒิ ทางครู	ป.กศ. หรือ เทียบเท่า	ป.กศ.สูง หรือ เทียบเท่า	ปริญญาตรี	
ครูที่ทำการสอนจริง	65	105	168	33	371
ครูที่ช่วยราชการ	9	20	35	11	75
ครูที่ศึกษาต่อ	37	2	21	1	61
รวม	111	127	224	45	507

ที่มา : ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รายงานผลการปฏิบัติ
งานและสถิติการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2523 หน้า 66 - 73

ปัญหาที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งก็คือการกระจายของครู จากตาราง 4.18 จะเห็นว่าจากจำนวนครู 507 คนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนนี้ ต้องไปช่วยราชการที่สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดทั้งสี่ จังหวัดและสำนักงานศึกษาธิการอำเภอเป็นจำนวนถึง 75 คน หรือร้อยละ 14.79 เป็นผลทำให้จำนวนครูที่ไม่พออยู่แล้วเพิ่มอัตราการไม่พอให้มากขึ้นไปอีก จากตาราง 4.2 แสดงว่ามีโรงเรียนที่เปิดสอนวิชาสามัญจำนวน 121 โรงเรียนในปีการศึกษา 2523 และจากตาราง 4.18 แสดงว่ามีครูที่ทำการสอนวิชาสามัญเพียง 371 คน จากข้อมูลนี้พอจะเดาได้ว่าจะมีครูสอนวิชาสามัญประมาณโรงเรียนละ 3 คน

ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จการสอนจะเป็นอย่างไร ตาราง 4.19 แสดงอัตราส่วนของครูต่อนักเรียนในปีการศึกษา 2523 จากตาราง 4.19 จะเห็นได้ว่าอัตราส่วนระหว่างครูต่อนักเรียนในวิชาสามัญมีอัตราค่อนข้างสูงในทุกจังหวัด อัตราส่วนเฉลี่ยทั้งสี่จังหวัดเป็น 1 ต่อ 49 สำหรับอัตราส่วนของครูต่อนักเรียนในวิชาสามัญนั้นค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับวิชาศาสนา ถ้าหากคิดอัตราส่วนจากจำนวนครูที่มีทั้งหมดแล้ว อัตราส่วนของครูต่อนักเรียนในวิชาสามัญรวมทั้งสี่จังหวัดเท่ากับ 1 ต่อ 24 จังหวัดสตูลมีอัตราส่วนต่ำสุดคือ 1 ต่อ 31 และจังหวัดยะลามีอัตราส่วนสูงสุดคือ 1 ต่อ 20 เมื่อคิดอัตราส่วนจากจำนวนครูที่ทำการสอนจริง ๆ แล้ว อัตราส่วนของครูต่อนักเรียนในวิชาสามัญทั้งสี่จังหวัดเท่ากับ 1 ต่อ 34 อัตราส่วนนี้ชี้ให้เห็นปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กได้เด่นชัดขึ้น เพราะโรงเรียนขนาดเล็กมีครูน้อยคน ครูแต่ละคนต้องสอนหลายหมวดวิชา ซึ่งส่งผลถึงประสิทธิภาพของการเรียนการสอนโดยรวม

ตาราง 4.19 อัตราส่วนของครูต่อนักเรียนในปีการศึกษา 2523

จังหวัด	อัตราส่วน วิชาศาสนา	อัตราส่วนวิชาสามัญ	
		ครูของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษา เอกชนทั้งหมด	ครูของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษา เอกชนที่สอนจริง
ปัตตานี	1 : 48	1 : 26	1 : 32
นราธิวาส	1 : 51	1 : 23	1 : 32
ยะลา	1 : 54	1 : 20	1 : 30
สตูล	1 : 41	1 : 31	1 : 42
รวม	1 : 49	1 : 24	1 : 34

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

การดำเนินการสอนวิชาสามัญ

ในปัจจุบันมีโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่สอนแต่เพียงวิชาศาสนา
อย่างเดียวโดยไม่ได้อบรมวิชาสามัญควบคู่ไปด้วย เพื่อที่จะทราบเหตุผลของการที่
ไม่เปิดสอนวิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนา ผู้วิจัยได้สอบถามผู้บริหารโรงเรียนที่สอน
ศาสนาอย่างเดียวจำนวน 25 คน ผลปรากฏดังตาราง 4.20 ซึ่งปรากฏว่าเหตุผล
ของการไม่เปิดสอนวิชาสามัญก็มีโครงการที่จะเปิดสอนในอนาคต เหตุผลที่สำคัญ
ถัดไปก็คือไม่มีนักเรียนมาเรียน และเหตุผลอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่นักเรียนที่มาเรียน
ศาสนานั้นจบชั้นประถมศึกษาไปแล้วและต้องการเรียนศาสนาอย่างเดียว จากข้อมูล
ที่ได้จากผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียว อาจสรุปได้ว่าโรงเรียนมีโครง-
การที่จะเปิดสอนวิชาสามัญในอนาคตหรือนักเรียนที่เรียนศาสนาอย่างเดียว เรียนจบ
ชั้นประถมศึกษาแล้ว

ตาราง 4.20 แสดงเหตุผลของผู้บริหารที่ไม่เปิดสอนวิชาสามัญ
ควบคู่กับการสอนศาสนา

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เข้าใจวิธีการในการจัดสอน	1	4.0
ไม่เห็นด้วยกับการสอนวิชาสามัญ	3	12.0
ไม่มีนักเรียนมาเรียน	4	16.0
หากครูสอนวิชาสามัญไม่ได้	1	4.0
มีโครงการที่จะเปิดสอนในอนาคต	12	48.0
อื่น ๆ	4	16.0

จากแบบสอบถามที่ถามผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ เกี่ยวกับการจัดดำเนินการสอนวิชาสามัญ ตาราง 4.21 แสดงผู้จัดดำเนินการสอนวิชาสามัญ จากตารางจะเห็นว่าร้อยละ 21.9 ครูใหญ่เป็นผู้จัดดำเนินการ และร้อยละ 71.9 ครูสอนวิชาสามัญเป็นผู้ดำเนินการ จากตาราง 4.21 นี้สามารถสรุปได้ว่าในการจัดดำเนินการสอนวิชาสามัญในโรงเรียนนั้นครูสอนวิชาสามัญเป็นผู้จัดดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ซึ่งไม่ใช่ผู้บริหาร

ตาราง 4.21 ผู้จัดดำเนินการเรียนการสอนวิชาสามัญ

	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของ	2	1.6
ครูใหญ่	28	21.9
ผู้จัดการ	6	4.7
ครูสอนวิชาสามัญ	92	71.9

รัฐบาลได้จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในการจัดสรรเงินอุดหนุนนั้นพิจารณาจากแบบฟอร์มคำขอซึ่งทางโรงเรียนเป็นผู้กรอกจากแบบสอบถามผู้บริหาร เพื่อที่จะทราบว่าใครเป็นผู้กรอกแบบฟอร์มคำขอเงินอุดหนุนปรากฏดังตาราง 4.22 จากตารางจะเห็นว่าผู้ดำเนินการในเรื่องนี้คือครูสอนวิชาสามัญ

ตาราง 4.22 แสดงว่าใครเป็นผู้กรอกแบบฟอร์มคำขอเงินอุดหนุน

ผู้กรอก	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของ	9	7.0
ผู้จัดการ	18	14.1
ครูใหญ่	17	13.3
ครูสอนวิทยาศาสตร์	5	3.9
ครูสอนวิชาสามัญ	47	36.7
คนอื่น ๆ	2	1.6
ไม่ได้ทำ	30	23.4

จากตาราง 4.21 และ 4.22 จึงอาจสรุปได้ว่าครูสอนวิชาสามัญเป็นผู้จัดทำเนิการสอนวิชาสามัญตลอดจนจัดทำคำขอเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ผู้บริหารเองเป็นผู้จัดทำเนิการในเรื่องนี้เพียงส่วนน้อย

เงินดำเนินการและเงินอุดหนุน

โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนที่จะต้องจัดหาเงินมาเพื่อดำเนินการโรงเรียน โดยทั่วไปแล้วโรงเรียนราษฎร์ดำรงอยู่ได้ด้วยการเก็บค่าเล่าเรียน แต่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามแตกต่างไปจากโรงเรียนราษฎร์ประเภทอื่น ๆ โดยที่การเก็บค่าเล่าเรียนของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามมีอัตราการเก็บค่าหรือไม่เก็บเลย ตาราง 4.23 แสดงการเก็บค่าเล่าเรียนของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปีการศึกษา 2523 จากตาราง 4.23 จะเห็น

ว่าจากโรงเรียนที่เปิดดำเนินการ 211 โรงเรียน ไม่เก็บค่าเล่าเรียน 128 โรงเรียน หรือร้อยละ 60.66 ของโรงเรียนที่เปิดดำเนินการไม่เก็บค่าเล่าเรียน สำหรับโรงเรียนที่เก็บค่าเล่าเรียนวิชาศาสนาเก็บไม่เกิน 200 บาทต่อปี จำนวน 57 โรงเรียน วิชาสามัญเก็บไม่เกิน 200 บาทต่อปี จำนวน 17 โรงเรียน และ เก็บเกิน 400 บาทต่อปี 3 โรงเรียนเท่านั้น

ตาราง 4.23 การเก็บค่าเล่าเรียนต่อปีของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปึกการศึกษา 2523

หลักสูตร	อัตราค่าเก็บเงินบาทต่อปี	จำนวนโรงเรียนในจังหวัด				รวม
		ปัตตานี	นราธิวาส	ยะลา	สตูล	
วิชาศาสนา	ไม่เกิน 200 บาท	24	20	5	8	57
	201 - 300	4	3	3	-	10
	301 - 400	5	2	-	-	7
	มากกว่า 400 บาท	-	-	1	-	1
	ไม่เก็บ 200 บาท	8	4	5	-	17
วิชาสามัญ	ไม่เกิน 200 บาท	4	-	3	4	11
	201 - 300	1	-	-	3	4
	301 - 400	1	-	-	-	1
	401 - 500	-	1	-	1	2
	มากกว่า 500 บาท	63	23	36	6	128

ที่มา : ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนประจำเขตการศึกษา 2 รายงานผลการปฏิบัติงานและ

สถิติปีการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2523 หน้า 46

จากแบบสอบถามผู้บริหารเกี่ยวกับการเก็บค่าเล่าเรียน พบว่าการเก็บค่าเล่าเรียนวิชาศาสนามีความแตกต่างกันมาก โรงเรียนที่เก็บน้อยที่สุดเก็บภาคเรียนละ 10 บาท โรงเรียนที่เก็บมากที่สุดเก็บภาคเรียนละ 165 บาท ค่าเฉลี่ยของการเก็บค่าเล่าเรียนวิชาศาสนาเท่ากับ 93 บาทต่อภาคเรียน ค่าเฉลี่ยของการเก็บค่าเล่าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเท่ากับ 145 บาทต่อภาคเรียน จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและข้อมูลจากตาราง 4.23 เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าการเก็บค่าเล่าเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามมีอัตราการเก็บที่ต่ำ การให้การศึกษากลับไปให้เปล่าและเป็นการสร้างกุศล

ในเมื่อโรงเรียนเก็บค่าเล่าเรียนต่ำมากแล้วโรงเรียนจะดำเนินกิจการได้อย่างไร จากแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน ร้อยละ 84.37 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ว่าโรงเรียนของตนเองมีรายได้จากอย่างอื่นด้วย โดยที่ร้อยละ 38.28 ตอบว่ามีรายได้จากสวนยาง ร้อยละ 35.94 ตอบว่ามีรายได้จากการบริจาคน (ซากาต) ของประชาชน นอกนั้นมีรายได้จากสวนผลไม้และอื่น ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่าร้อยละ 2 ตอบว่ามีรายได้จากค่าเช่าบ้าน

รัฐบาลให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม โดยถือเกณฑ์จำนวนผู้สอบได้ในวิชาสามัญเป็นประการสำคัญ ตาราง 4.24 แสดงจำนวนโรงเรียนที่ขอและได้รับเงินอุดหนุนในปีงบประมาณ 2522 และ 2523 จากตาราง 4.24 จะเห็นได้ว่าในปีงบประมาณ 2522 ร้อยละ 94.62 ของโรงเรียนที่ขอเงินอุดหนุนได้รับเงินอุดหนุน โดยที่โรงเรียนในจังหวัดปัตตานีและสตูลได้ทุกโรงเรียนที่ขอเงินอุดหนุน ในปีงบประมาณ 2523 ร้อยละ 83.18 ของโรงเรียนที่ขอเงินอุดหนุนได้รับเงินอุดหนุน โดยที่จังหวัดสตูลได้รับทุกโรงเรียนที่ขอ เป็นที่น่าสังเกตว่าร้อยละของโรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนและจำนวนโรงเรียนที่ขอเงินอุดหนุนในจังหวัดปัตตานี นราธิวาสและสตูลในปีงบประมาณ 2523 ลดลงจากปีงบประมาณ 2522

ตาราง 4.24 จำนวนโรงเรียนที่ขอและจำนวนโรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุน
ในปีงบประมาณ 2522 และ 2523

จังหวัด	ปีงบประมาณ 2522		ปีงบประมาณ 2523	
	โรงเรียนที่ขอ	โรงเรียนที่ได้	โรงเรียนที่ขอ	โรงเรียนที่ได้
ปัตตานี	51	51	46	34
นราธิวาส	48	43	39	34
ยะลา	25	23	22	20
สตูล	6	6	6	6
รวม	130	123	113	94

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ผลการปฏิบัติงานในรอบปี
งบประมาณ 2522 หน้า 1

_____, สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมและ
อุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้
ปีงบประมาณ 2523 หน้า 1

ตาราง 4.25 แสดงเงินอุดหนุนแก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
ภาคใต้ปีงบประมาณ 2517 ถึง 2523 จากตารางจะเห็นได้ว่าเงินอุดหนุนในปี
งบประมาณ 2517 เท่ากับ 2,017,480 บาท และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี ในปี
งบประมาณ 2523 เงินอุดหนุนเพิ่มขึ้นเป็น 3,725,060 บาท จังหวัดปัตตานีได้รับเงิน
อุดหนุนมากที่สุดในทุกปีงบประมาณ จังหวัดนราธิวาสได้รับเงินอุดหนุนถัดลงมา ตาม
ด้วยจังหวัดยะลา จังหวัดสตูลได้รับน้อยที่สุด เงินอุดหนุนในปีงบประมาณ 2522 เป็น

เงินเพื่อพัฒนากิจการของโรงเรียนร้อยละ 78.68 เป็นเงินสมนาคุณร้อยละ 18.90
อีกร้อยละ 2.42 เป็นงบเพื่อดำเนินการพัฒนาการเรียน ในปีงบประมาณ 2523
เป็นเงินเพื่อพัฒนากิจการของโรงเรียนร้อยละ 85.10 เป็นเงินสมนาคุณร้อยละ
12.52 และเงินเพื่อดำเนินการพัฒนาการเรียนอีกร้อยละ 2.38

ตาราง 4.25 เงินอุดหนุนตามโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอน
ศาสนาอิสลามภาคใต้ ปีงบประมาณ 2517 - 2523

จังหวัด	ปีงบประมาณ						
	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523
ปัตตานี	851,260	934,760	1,010,850	805,100	986,600	1,140,500	1,404,830
นราธิวาส	587,210	584,910	671,450	740,600	893,800	1,005,750	1,201,360
ยะลา	475,760	511,840	544,970	649,300	721,650	853,350	894,780
สตูล	103,250	98,630	112,720	133,850	205,050	175,200	224,090
รวม	2,017,480	2,130,140	2,339,990	2,328,850	2,807,100	3,174,800	3,725,060

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2522

หน้า 63

ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนประจำเขตการศึกษา 2 รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติ

การศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2523 หน้า 79

จากตาราง 4.3 และ 4.25 จะทำให้เห็นได้ว่า เฉี่ยเงินอุดหนุน
ต่อหัวของนักเรียนวิชาสามัญเท่ากับ 231 บาทในปี 2517 เท่ากับ 230 บาทในปี
2519 เพิ่มขึ้นเป็น 289 บาทในปี 2521 และเพิ่มสูงถึง 313 บาทในปี 2523
แม้ว่าโดยเฉลี่ยแล้วเงินอุดหนุนต่อหัวของนักเรียนจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในระยะ
เวลาที่ผ่านมา แต่ก็ยังไม่พอเพียงที่จะจัดดำเนินการเรียนการสอนได้อย่างมีประ-
สิทธิภาพได้ ดังจะเห็นได้จากปัญหาการขาดแคลนครูซึ่งได้กล่าวมาแล้ว โรงเรียน
จำเป็นต้องจ้างครูทั้งสอนวิชาศาสนาและวิชาสามัญ ตาราง 4.26 แสดงจำนวน
ครูที่โรงเรียนจัดหาเองและค่าจ้างที่ได้รับในปีการศึกษา 2523 จากตาราง
4.26 จะเห็นว่าโรงเรียนต้องจ้างครู 969 คน เป็นครูสอนศาสนา 844 คน ครู
สอนวิชาสามัญ 125 คน ปรากฏว่ามีครู 219 คนสอนโดยไม่รับเงินเดือน มีครู
จำนวน 750 คนได้รับเงินเดือน โดยได้รับเฉลี่ยปีละ 930 บาท จังหวัดยะลาได้
รับต่อคนโดยเฉลี่ยสูงสุดคือ 1288 บาทต่อปี จังหวัดนราธิวาสได้รับค่าจ้างต่อคน
โดยเฉลี่ยต่ำสุดคือ 785 บาทต่อปี โดยสภาพเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันและค่าจ้าง
930 บาทต่อปี เป็นเรื่องชี้แนะว่าครูเหล่านี้ทำการสอนเป็นงานกุศลเป็นส่วนมาก
และคงจะไม่สามารถสอนได้เต็มเวลา เพราะจะต้องเอาเวลาไปประกอบอาชีพอื่น
อีกเพื่อยังชีพ

ตาราง 4.26 จำนวนครูที่โรงเรียนจัดทำมาเองและค่าจ้างที่เตรียมในการศึกษา 2523

จังหวัด	จำนวนครูสอนศาสนา			จำนวนครูสอนวิชาสามัญ			จำนวนครูที่ไม่ได้รับเงินเดือน	จำนวนครูที่ได้รับเงินเดือน	ค่าจ้างมีอิสระ
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม			
ปัตตานี	311	59	370	28	26	54	99	325	833
นราธิวาส	197	23	220	16	20	36	55	201	785
ยะลา	154	23	177	7	5	12	56	133	1288
สตูล	54	23	77	16	7	23	9	91	1078
รวม	716	128	844	67	58	125	219	750	930

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการ เขต 2

การศึกษาต่อของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา

ในการให้การศึกษาขั้นมูลฐานให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง รัฐบาลได้กำหนดการศึกษาภาคบังคับซึ่งเด็กปกติทุกคนจะต้องเรียน รัฐบาลกำหนดค่าพลที่จะบังคับเรียนขึ้นจำนวนหนึ่งก่อน แล้วขยายจำนวนค่าพลขึ้นเรื่อย ๆ จนกว่าจะทั่วประเทศ รัฐบาลให้ความสนใจในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพิเศษในการเพิ่มค่าพลของการขยายการศึกษาภาคบังคับ ตาราง 4.27 แสดงร้อยละของค่าพลที่ขยายการศึกษาภาคบังคับตั้งแต่ปี 2506 ถึง 2519 จากตาราง 4.27 จะเห็นได้ว่าในปี 2506 ร้อยละของค่าพลที่ขยายการศึกษาภาคบังคับในจังหวัดปัตตานีและยะลาต่ำกว่าอัตราโดยเฉลี่ยของทั้งประเทศ ในปี 2510 มีจังหวัดปัตตานีจังหวัดเดียวที่ร้อยละของค่าพลที่ขยายการศึกษาภาคบังคับต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยของทั้งประเทศ ตั้งแต่ปี 2514 เป็นต้นมา ร้อยละของค่าพลที่ขยายการศึกษาภาคบังคับของสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้สูงกว่าอัตราโดยเฉลี่ยของทั้งประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดยะลาและสตูลในปี 2519 มีอัตราการขยายสูงมาก

ตาราง 4.27 แสดงร้อยละของค่าบดที่ขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ปี 2506 - 2519

	2506	2510	2514	2517	2519
ปัตตานี	7.62	9.52	28.57	45.79	55.14
นราธิวาส	8.33	11.67	43.33	65.57	85.48
ยะลา	6.38	10.64	51.06	91.49	93.62
สตูล	8.69	17.39	26.92	73.08	96.30
รวมสี่จังหวัด	7.66	11.06	36.55	62.24	74.90
รวมทั้งประเทศ	8.07	10.05	17.76	35.86	50.82

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดัชนี ตัวชี้วัดและแผนภาพ
ทางการศึกษา : การขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ภาคผนวก หน้า 20

ถึงแม้ว่าตาราง 4.27 จะแสดงการร้อยละของค่าบดที่ขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสี่จังหวัดภาคใต้จะสูงกว่าส่วนเฉลี่ยของทั้งประเทศ แต่อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในตาราง 4.28 เป็นเรื่องที่น่าวิตก ตาราง 4.28 แสดงอัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รุ่นปีการศึกษา 2511 และ 2515 อัตราการคงอยู่ในที่นี้หมายถึงอัตราการเรียนต่อเนื่องของนักเรียนรุ่นใดรุ่นหนึ่งจากชั้นต้นไปจนถึงชั้นที่กำหนด เช่น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปี 2511 จำนวน 100 คน จะขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในปี 2522 ขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปี 2523 และเรื่อยๆ ไปจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในปี 2527 ว่าจากจำนวนนักเรียน 100 คนนี้จะเหลืออยู่

เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ก็คน จากตาราง 4.28 จะเห็นว่าอัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รุ่นปี 2511 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในปี 2517 ของจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยของทั้งประเทศ จังหวัดยะลาและสตูลมีอัตราการคงอยู่สูงกว่าอัตราเฉลี่ยของทั้งประเทศเพียงเล็กน้อย อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รุ่นปี 2515 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปี 2522 ของทั้งสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยของทั้งประเทศ จังหวัดนราธิวาสมีอัตราการคงอยู่ต่ำมาก จังหวัดปัตตานีมีอัตราการคงอยู่ต่ำ จากตาราง 4.28 จะเห็นได้ชัดเจนว่านักเรียนในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปี 2511 จำนวน 100 คน จะเหลือเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในปี 2517 จำนวน 24 คน ในทำนองเดียวกันนักเรียนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปี 2515 จำนวน 100 คนจะเหลือเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปี 2520 จำนวน 28 คน จากตาราง 4.28 นี้แสดงว่ามีนักเรียนออกกลางคันก่อนจะจบชั้นประถมศึกษาในอัตราค่อนข้างสูง

ตาราง 4.28 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รุ่นปีการศึกษา 2511 และ 2515

	ปัตตานี	นราธิวาส	ยะลา	สตูล	รวมสี่จังหวัด	รวมทั้งประเทศ
ป.1 ในปี 2511	100	100	100	100	100	100
ป.7 ในปี 2517	21	21	28	28	24	27
ป.1 ในปี 2515	100	100	100	100	100	100
ป.6 ในปี 2520	30	21	32	33	28	35

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คชป. หัวข้อนำและแผนภาพทางการศึกษา อัตราการคงอยู่และแนวโน้มอัตราระหว่างชั้นของนักเรียน (ตารางสถิติ) หน้า 14 - 15

จากตาราง 4.3 แสดงให้เห็นว่าจำนวนนักเรียนที่เรียนวิชาสามัญในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดภาคใต้เพิ่มขึ้นทุกปี ประกอบกับผลจากแบบสอบถามที่ถามผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามจำนวน 153 คน ซึ่งร้อยละ 39.87 ตอบว่านักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนของตนส่วนมากจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 52.29 ตอบว่าจบมาจากชั้นประถมปลาย และร้อยละ 7.84 ตอบว่านักเรียนจบมาจากชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากข้อมูลเหล่านี้อาจสรุปได้ว่านักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดภาคใต้โดยมากจบชั้นประถมศึกษามาแล้ว ซึ่งข้อสรุปนี้เป็นการสนับสนุนข้อมูลในตาราง 4.29

ตาราง 4.29 แสดงการศึกษาต่อของผู้จบชั้นประถมศึกษาในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปีการศึกษา 2522 จากตาราง 4.29 จะเห็นว่านักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี เข้าเรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามร้อยละ 55.1 และเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนทุกสังกัดร้อยละ 36.8 นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส เข้าเรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามร้อยละ 43.1 เข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนอื่นร้อยละ 44.7 นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาในจังหวัดยะลาและสตูล เข้าเรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามร้อยละ 21.7 และ 26.4 ตามลำดับและเข้าเรียนชั้นมัธยมในโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ ร้อยละ 26.8 และ 59.5 ตามลำดับ จากตาราง 4.29 เห็นได้ชัดว่านักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาในจังหวัดสตูลนิยมเรียนในชั้นมัธยมมากกว่าเรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาส เข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมและโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในอัตราที่ใกล้เคียงกัน นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาในจังหวัดยะลาเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมมากกว่าในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเพียงเล็กน้อย นักเรียนเข้าสู่อุปการศึกษานอกระบบโรงเรียนร้อยละ 51.5 ซึ่งศูนย์การศึกษาประชาชนจังหวัดยะลาให้การศึกษาดังร้อยละ 30.1 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาในจังหวัดยะลา สำหรับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี เข้าเรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอน

ศาสนาอิสลามในอัตราค่อนข้างสูงและเรียนศาสนาเพียงอย่างเดียวถึงร้อยละ 38.4 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตาราง 4.29 ยังแสดงให้เห็นอีกว่า อัตราการเข้าศึกษาต่อของนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาเข้าเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานีมีอัตราสูงสุดและเรียนศาสนาอย่างเดียวในอัตราสูงสุดด้วย นักเรียนในจังหวัดนราธิวาสเรียนศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญในอัตราสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ

ตาราง 4.29 สถิติการเรียนรู้และสอบของครูประจำโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2522

ระดับและสถานที่ในการศึกษาต่อ	ปีการศึกษา		นราธิวาส		ยะลา		สตูล	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มัธยมศึกษาทุกสังกัด	8,173	36.8	7,273	44.7	8,079	26.8	3,864	59.5
2. โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม	12,257	55.1	7,019	43.1	6,558	21.7	1,714	26.4
2.1 เรียนศาสนาอย่างเปิดเผย	8,538	38.4	3,859	23.7	3,680	12.2	968	14.9
2.2 เรียนศาสนาจากคู่มือวิชาศาสนา	3,719	16.7	3,160	19.4	2,878	9.5	746	11.5
3. การศึกษาอกระบบโรงเรียน	1,806	8.1	1,983	12.2	15,544	51.5	914	14.1
3.1 การศึกษาผู้ใหญ่ของกรมสามัญศึกษาทุกระดับ	1,806	8.1	1,983	12.2	6,466	21.4	914	14.1
3.2 ศูนย์การศึกษาประชาชน	-	-	-	-	9,078	30.1	-	-
รวม	22,236	100.0	16,275	100.0	30,181	100.0	6,492	100.0

ที่มา : คู่มือวางแผนพัฒนาภาคใต้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2525 - 2529 ตารางที่ 6 ของภาคผนวก

ครูช่วยสอนวิชาสามัญ

คณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามตามเกณฑ์ของการช่วยเหลือ แม้ว่าครูสอนวิชาสามัญจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นอย่างมาก แต่ก็มีปัญหาบางประการเกิดขึ้น ตาราง 4.30 แสดงจำนวนนักเรียนและโรงเรียนบางประการของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่สอนวิชาสามัญในปีการศึกษา 2523 จากตาราง 4.30 จะเห็นได้ว่ามีโรงเรียนขนาดเล็กเป็นจำนวนมากคือนักเรียนน้อยกว่า 40 คนถึง 50 โรงเรียน โรงเรียนเหล่านี้ถ้าหากมีครูคนเดียวก็จะทำให้เกิดปัญหาของคุณภาพในการสอนเพราะครูคนเดียวต้องสอนทุกวิชา หากมีครูหลายคนจำนวนชั่วโมงสอนก็จะน้อยทำให้เกิดการว่างงาน โรงเรียนที่มีนักเรียนเรียนวิชาสามัญเพียง 5 คนหรือ 8 คนดังตาราง 4.30 ย่อมจะมีปัญหาในการพัฒนา

ตาราง 4.30 จำนวนนักเรียนและจำนวนโรงเรียนบางประการของ
โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่สอนวิชาสามัญใน
ปีการศึกษา 2523

	จำนวนนักเรียนในโรงเรียนที่มี		จำนวนโรงเรียนที่มีนักเรียน	
	นักเรียน น้อยสุด	นักเรียน มากที่สุด	น้อยกว่า 40 คน	มากกว่า 150 คน
ปัตตานี	8	608	18	6
นราธิวาส	5	1,203	21	3
ยะลา	12	545	10	4
สตูล	39	212	1	3

ที่มา : ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รายงานผลการปฏิบัติงาน
และสถิติการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2523 หน้า 84 - 92

ปัญหาที่สำคัญของครูสอนวิชาสามัญอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้บริหารเป็นผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ซึ่งเป็นภาคเอกชน ครูสอนวิชาสามัญเป็นข้าราชการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นภาครัฐบาล ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับบัญชาและการตรวจนิเทศจึงเกิดขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนทำให้ทราบว่าครูสอนวิชาสามัญไปทำการสอนไม่ตรงตามเวลาที่ทางราชการกำหนด บางคนไปเฉพาะวันที่สอนหรือเวลาที่สอน ตาราง 4.31 แสดงความคิดเห็นบางประการของผู้บริหารเกี่ยวกับครูสอนวิชาสามัญที่รัฐบาลส่งมาช่วย จากตาราง 4.31 แสดงว่าผู้บริหารมีความสนใจที่จะดูการสอนของครูสอนวิชาสามัญ ร้อยละ 22.7 ของผู้บริหารเห็นว่า ครูสอนวิชาสามัญมีปัญหาบาง ร้อยละ 7.0 ตอบว่ามีปัญหามาก จากการสัมภาษณ์และจากแบบสอบถามแสดงว่าครูสอนวิชาสามัญมักไปโรงเรียนสาย ร้อยละ 17.2 ตอบว่าครูสอนวิชาสามัญไปโรงเรียนสายเสมอ ร้อยละ 5.5 ตอบว่าไปสายบ่อย ๆ ร้อยละ 48.4 ตอบว่าไปสายบางครั้ง แต่จะอย่างไรก็ตามผู้บริหารร้อยละ 71.9 ตอบว่าไม่เคยมีความขัดแย้งกับครูสอนวิชาสามัญ

การนิเทศและการให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่นศึกษานิเทศก์ ศึกษาธิการอำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาอื่น ๆ ย่อมสามารถแก้ปัญหาข้างต้นได้บ้าง ผู้บริหารร้อยละ 33.6 ตอบว่าได้รับการนิเทศและแนะนำบ่อยครั้ง ร้อยละ 60.2 ตอบว่าบางครั้ง แต่อีกร้อยละ 6.3 ตอบว่าไม่เคยได้รับการนิเทศและแนะนำเลย

ตาราง 4.31 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการที่รัฐบาลจัดครูสอนวิชาสามัญมาช่วย

คำถาม	จำนวน	ร้อยละ
ท่านเคยดูการสอนของครูวิชาสามัญบ้างหรือไม่		
ดูบ่อย ๆ	72	56.3
ดูบางครั้ง	49	38.3
ไม่มีเวลาดู	7	5.5
ท่านคิดว่าครูสอนวิชาสามัญที่รัฐบาลส่งมาช่วยสอน นั้นเป็นปัญหาแก่ท่านหรือไม่		
ไม่เป็นปัญหา	72	56.3
เฉย ๆ	18	14.1
เป็นปัญหบ้าง	29	22.7
เป็นปัญหามาก	9	7.0
ครูสอนวิชาสามัญในโรงเรียนท่านไปโรงเรียน สายบ่อยครั้งหรือไม่		
ไปสายเสมอ	22	17.2
ไปสายบ่อย ๆ	7	5.5
ไปสายบางครั้ง	62	48.4
ไม่เคยไปสาย	37	28.9
ท่านเคยมีความขัดแย้งกับครูสอนวิชาสามัญบ่อยครั้ง หรือไม่		
บ่อยครั้ง	1	0.8
บางครั้ง	35	27.3
ไม่เคย	92	71.9

เปรียบเทียบการบริหารและสภาพโรงเรียนราษฎร์

สอนศาสนาอิสลาม ในปัจจุบันกับเมื่อห้าปีก่อน

ในการถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อห้าปีก่อน การบริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียวนั้น ผู้บริหารร้อยละ 16.0 ตอบว่าการบริหารง่ายขึ้น ร้อยละ 36.0 ตอบว่าเหมือนเดิม และร้อยละ 48.0 ตอบว่าการบริหารยุ่งยากและซับซ้อนขึ้น จากการทดสอบด้วยไคสแควร์ได้ค่าสถิติเท่ากับ 18.473 และมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 จึงอาจสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนศาสนาอย่างเดียว มีความเห็นว่าการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันยุ่งยากและซับซ้อนขึ้นกว่าเมื่อห้าปีก่อน สำหรับการบริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ ผู้บริหารร้อยละ 24.2 ตอบว่าการบริหารเหมือนเดิม ร้อยละ 25.0 ตอบว่าง่ายขึ้น และร้อยละ 50.8 ตอบว่าการบริหารยุ่งยากและซับซ้อนขึ้น จากการทดสอบด้วยไคสแควร์ได้ค่าสถิติเท่ากับ 17.546 และมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 จึงอาจสรุปได้ว่าการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญมีความเห็นว่าการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันยุ่งยากและซับซ้อนกว่าเมื่อห้าปีก่อน เมื่อรวมข้อมูลของโรงเรียนทั้งสองชนิดเข้าด้วยกัน ปรากฏว่าร้อยละ 50.33 ของผู้บริหารมีความเห็นว่าการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันยุ่งยากและซับซ้อนขึ้นกว่าเมื่อห้าปีก่อน มีเพียงร้อยละ 23.53 ที่เห็นว่าการบริหารโรงเรียนง่ายขึ้น รายละเอียดของข้อมูลดังกล่าวปรากฏตามตาราง 4.32

ตาราง 4.32 ผลของการตอบคำถามที่ว่า "การบริหารโรงเรียนราชกุศลสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันนี้เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อทำมาก่อนเป็นอย่างไร"

	ผลการตอบ			ค่า โลสแควร์	นัยสำคัญ ที่ระดับ
	มากขึ้น	เหมือนเดิม	น้อยกว่า และ ดีขึ้น		
ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอย่างเดียว	4	9	12	18.473	.001
	16.0	36.0	48.0		
ผู้บริหารโรงเรียนสอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ	32	31	65	17.546	.001
	25.0	24.2	50.8		

ในการตอบคำถามของผู้บริหารในคำถามที่ว่า "โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ท่านเปรียบเทียบโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันกับเมื่อห้าปีก่อนเป็นอย่างไรกันบ้าง" สำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดี่ยว ร้อยละ 12.0 ตอบว่าเลวลง ร้อยละ 56.0 ตอบว่าเหมือนเดิม และร้อยละ 32.0 ตอบว่าดีขึ้น จากการทดสอบด้วยไคสแควร์ ได้ค่าสถิติเท่ากับ 7.282 และมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จึงอาจสรุปได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่สอนศาสนาอย่างเดี่ยวเห็นว่าโดยทั่ว ๆ ไปแล้วโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันเหมือนกับเมื่อห้าปีก่อน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ ร้อยละ 9.4 ตอบว่าเลวลง ร้อยละ 16.4 ตอบว่าเหมือนเดิม และร้อยละ 74.2 ตอบว่าดีขึ้น จากการทดสอบด้วยไคสแควร์ ได้ค่าสถิติเท่ากับ 97.234 และมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 จึงอาจสรุปได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ที่สอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนที่เปิดสอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ เห็นว่า โดยทั่ว ๆ ไปแล้วโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันดีขึ้นกว่าเมื่อห้าปีก่อน เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียวกัยผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญมีความคิดเห็นต่างกันในเรื่องนี้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการอุดหนุนและส่งเสริมของรัฐบาลที่ให้แก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามนั้นใช้เกณฑ์ผลจากการสอบวิชาสามัญเป็นประการสำคัญ รายละเอียดของข้อมูลปรากฏในตาราง 4.33

ตาราง 4.33 ผลของการตอบคำถามที่ว่า "โดยทั่วไปแล้ว ท่านเปรียบเทียบกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันกับเมื่อห้าปีก่อนเป็นอย่างไรบ้าง"

	ผลการตอบ			ค่า ไคสแควร์	นัยสำคัญ ที่ระดับ
	ลดลง	เหมือนเดิม	ดีขึ้น		
ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอย่างเคียว	3	14	8	7.282	.05
	12.0	56.0	32.0		
ผู้บริหารโรงเรียนสอนทั้งศาสนาและวิทยาศาสตร์	12	21	95	97.234	.001
	9.4	16.4	74.2		

ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ส่วนมากเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ให้ผู้บริหารตอบคำถามว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่ามีค่า 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการร้องเพลงชาติและเพลงอัลนาซีด

รัฐบาลมีนโยบายที่จะให้นักเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ได้มีกิจกรรมที่แสดงออกทางสร้างสรรค์ เช่นการร้องเพลงชาติ เพลงอัลนาซีด ซึ่งเป็นการปลูกใจให้รักชาติ ให้ทำความดี ให้มีความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น ตาราง 4.34 แสดงความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับกาของเพลงชาติและเพลงอัลนาซีด

ตาราง 4.34 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับการร้องเพลงชาติและเพลงอัลนาซีด

ข้อ	มาตราส่วนประมาณค่า					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	5	4	3	2	1		
1	47	68	7	3	3	4.195	0.833
2	29	77	8	11	3	3.922	0.919
3	22	59	17	18	12	3.477	1.203
4	25	62	13	25	3	3.633	1.079

ตาราง 4.34 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความเห็นด้วยอย่างยิ่ง (ค่าเฉลี่ยมากกว่า 4.00) ในข้อ 1 คือ

ข้อ 1 ควรส่งเสริมให้นักเรียนร้องเพลงชาติให้เป็น

ผู้บริหารมีความเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.50 กับ 4.00) เรียงตามลำดับของความเห็นด้วยจากมากมาน้อยดังนี้

อันดับที่ 1 ข้อ 2 ควรส่งเสริมให้นักเรียนร้องเพลงอัลนาซีด

อันดับที่ 2 ข้อ 4 ควรประกวดร้องเพลงอัลนาซีดระหว่างโรงเรียน

ผู้บริหารมีความไม่แน่ใจ (ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.50) ในข้อ 3 คือ

ข้อ 3 นักเรียนหญิงก็ควรส่งเสริมให้ร้องเพลงอัลนาซีด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชน

สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 มีนโยบายที่จะพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามให้เป็นโรงเรียนชุมชน ตาราง 4.35 แสดงความคิดเห็นของ ผู้บริหารเกี่ยวกับลักษณะบางประการของโรงเรียนชุมชน

ตาราง 4.35 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของ ผู้บริหารเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชน

ข้อ	มาตราส่วนประมาณค่า					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	5	4	3	2	1		
5	107	19	1	1	-	4.812	0.465
6	73	50	3	2	-	4.516	0.627
7	95	33	-	-	-	4.742	0.439
8	50	56	12	5	-	4.258	0.786
9	16	49	16	41	6	3.219	1.163

ตาราง 4.35 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความเห็นด้วยอย่างยิ่ง (ค่าเฉลี่ยมากกว่า 4.00) เรียงตามลำดับความเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุดลงมาตามลำดับดังนี้

- อันดับที่ 1 ข้อ 5 นอกจากเรียนศาสนาแล้ว ควรให้นักเรียนได้
เรียนวิชาชีพด้วย
- อันดับที่ 2 ข้อ 7 ควรส่งเสริมการสอนศาสนาอิสลามแก่ประชาชน
- อันดับที่ 3 ข้อ 6 ควรให้นักเรียนได้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ใน
โรงเรียนด้วย
- อันดับที่ 4 ข้อ 8 โรงเรียนควรสอนวิชาชีพให้แก่ชาวบ้านทั่ว ๆ
ไปด้วย

ผู้บริหารมีความไม่แน่ใจ (ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.50) ในข้อ 9 คือ
ข้อ 9 ควรให้ชาวบ้านมาเล่นกีฬาในโรงเรียน

ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้แนะว่าการส่งเสริมให้มีการสอนวิชาชีพในโรงเรียน
ราษฎรสอนศาสนาอิสลาม และการสอนวิชาชีพให้แก่ประชาชนที่โรงเรียน เป็นสิ่งที่
กระทำได้และควรส่งเสริม การสอนศาสนาให้แก่ประชาชนเพื่อนำความรู้ไปช่วย
ในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องก็เป็นสิ่งที่ผู้บริหารเห็นด้วยอย่างยิ่ง แท้ที่จริงแล้วร้อย
ละ 73.20 ของผู้บริหารตอบแบบสอบถามว่าได้จัดสอนศาสนาเป็นพิเศษให้แก่ประชาชน
ด้วยแล้ว

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกีฬาในโรงเรียน

องค์กรของรัฐพยายามจะส่งเสริมกีฬาในโรงเรียน ตาราง 4.36
แสดงความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับการกีฬาในโรงเรียน

ตาราง 4.36 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับการกีฬาในโรงเรียน

ข้อ	มาตราส่วนประมาณค่า					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	5	4	3	2	1		
10	48	77	3	-	-	4.352	0.526
11	15	44	22	33	14	3.102	1.229
12	40	76	8	4	-	4.187	0.684

ตาราง 4.36 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความเห็นด้วยอย่างยิ่ง (ค่าเฉลี่ยมากกว่า 4.00) เรียงตามลำดับความเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด ลงมาตามลำดับดังนี้

อันดับที่ 1 ข้อ 10 ควรส่งเสริมให้นักเรียนชายเล่นกีฬา

อันดับที่ 2 ข้อ 12 ควรส่งเสริมให้มีการแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน

ผู้บริหารมีความไม่แน่ใจ (ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.50) ในข้อ 11 คือ ข้อ 11 ควรส่งเสริมให้นักเรียนหญิงเล่นกีฬา

ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้แนะว่าการส่งเสริมการเล่นกีฬา การแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียนเป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่นักเรียนชาย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความช่วยเหลือของรัฐบาล

รัฐบาลได้ให้การช่วยเหลือและอุดหนุนแก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในหลาย ๆ อย่าง เพื่อจะวิเคราะห์ถึงสิ่งซึ่งรัฐบาลช่วยเหลือและจัดหาให้นั้น สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้บริหารโรงเรียนหรือไม่ ตาราง 4.37 แสดงความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับความช่วยเหลือของรัฐบาล

ตาราง 4.37 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้บริหารเกี่ยวกับความช่วยเหลือของรัฐบาล

ข้อ	มาตราส่วนประมาณค่า					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	5	4	3	2	1		
13	70	51	5	2	-	4.477	0.652
14	42	81	3	2	-	4.273	0.585
15	41	55	21	7	4	3.953	0.995
17	37	76	9	6	-	4.125	0.732
18	40	80	3	4	1	4.203	0.703
26	59	48	11	9	1	4.211	0.928
27	78	42	5	2	1	4.516	0.721
29	8	23	37	47	13	2.734	1.068
30	19	63	24	18	4	3.586	1.008
31	56	67	4	-	1	4.383	0.629

ตาราง 4.37 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความเห็นด้วยอย่างยิ่ง (ค่าเฉลี่ยมากกว่า 4.00) เรียงตามลำดับความเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุดลงมาตามลำดับ ดังนี้

- อันดับที่ 1 ข้อ 27 ควรจัดอบรมให้โต๊ะครูมีความรู้ทางการบริหาร
 อันดับที่ 2 ข้อ 13 การคัดเลือกโรงเรียนเพื่อรับพระราชทานรางวัล
 จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ควรจะ
 กระทำต่อไปเรื่อย ๆ ทุกปี

อันดับที่ 3 ข้อ 31 การที่รัฐบาลจัดครูสอนวิชาสามัญมาช่วยเป็นการ
ที่แล้ว

อันดับที่ 4 ข้อ 14 ควรจัดให้มีการสอนภาษาไทยแก่โต๊ะครู

อันดับที่ 5 ข้อ 26 การให้สิทธิพิเศษแก่บุตรหลานโต๊ะครูเขาเรียน
ต่อในวิทยาลัยครูเป็นการช่วยเหลือที่ดี

อันดับที่ 6 ข้อ 18 การนำนักเรียนไปปฏิบัติงานที่กรุงเทพและภาคอื่น ๆ
เป็นสิ่งที่มิประโยชน์

อันดับที่ 7 ข้อ 17 การนำครูสอนศาสนาไปปฏิบัติงานที่กรุงเทพและภาค
อื่น ๆ เป็นสิ่งที่ดี

ผู้บริหารมีความเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.50 กับ 4.00)

เรียงตามลำดับความเห็นด้วยจากมากมาน้อยดังนี้

อันดับที่ 1 ข้อ 15 รัฐบาลควรจัดให้มีการสอนสังคมศึกษาแก่โต๊ะครู

อันดับที่ 2 ข้อ 30 การแบ่งเงินอุดหนุนโดยแบ่งให้ครูสอนศาสนา
ร้อยละ 30 และแบ่งให้พัฒนาโรงเรียนร้อยละ
70 เหมาะสมแล้ว

ผู้บริหารมีความไม่แน่ใจ (ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.50) ในข้อ 29 คือ

ข้อ 29 การที่รัฐบาลให้เงินอุดหนุนตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นการ
พอเพียงแล้ว

ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้แนะว่าสิ่งที่รัฐจัดหาช่วยเหลือและอุดหนุนโรงเรียน
ราษฎรสอนศาสนาอิสลามนั้น เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้บริหาร
สมควรที่จะได้กระทำต่อไป

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

เนื่องจากการสอนศาสนาอิสลามเป็นจุดมุ่งหมายเดิมของโรงเรียน
ราษฎรสอนศาสนาอิสลาม ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดดำเนินการ
สอนวิทยาศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่ควรศึกษา ตาราง 4.38 แสดงความคิดเห็นของผู้
บริหารเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์อิสลาม

ตาราง 4.38 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของ
ผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์อิสลาม

ข้อ	มาตราส่วนประมาณค่า					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
	5	4	3	2	1		
19	75	41	8	4	-	4.461	0.752
20	31	64	23	8	2	3.891	0.893
21	35	68	9	11	5	3.914	1.020
22	40	58	19	10	1	3.984	0.922
23	48	58	15	6	1	4.141	0.858

ตาราง 4.38 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความเห็นด้วยอย่างยิ่ง
(ค่าเฉลี่ยมากกว่า 4.00) เรียงตามลำดับความเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุดลงมา
ตามลำดับ ดังนี้

อันดับที่ 1 ข้อ 19 ควรจัดให้มีการสอนวิทยาศาสตร์อิสลามถึงชั้น
ปริญญาตรีในเมืองไทย

อันดับที่ 2 ข้อ 23 ควรปรับปรุงหลักสูตรวิทยาศาสตร์เสียใหม่

ผู้บริหารมีความเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 กับ 4.00) เรียงตามลำดับความเห็นด้วยจากมากมาน้อยดังนี้

- อันดับที่ 1 ข้อ 22 ควรปรับปรุงแบบเรียนวิชาศาสนาเสียใหม่
 อันดับที่ 2 ข้อ 21 คำรสอนศาสนานั้นใช้คำรจากประเทศใดก็ได้
 อันดับที่ 3 ข้อ 20 หลักสูตรวิชาศาสนาอิสลามเป็นหลักสูตรที่ล้าสมัย

ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้แนะว่าควรจัดให้มีการสอนวิชาศาสนาอิสลามจนถึงระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ควรจะได้ปรับปรุงหลักสูตรวิชาศาสนาให้เหมาะสม ควรจะรีบเร่งสร้างคำรหรือแบบเรียนวิชาศาสนาให้เหมาะสมและใช้อย่างแพร่หลาย และทั่วถึง ทั้งนี้เพื่อการรักษามาตรฐานและแนวทางการสอนที่พึงปรารถนา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้บริหารและกระบวนการบริหาร

ตาราง 4.39 แสดงความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้บริหารและกระบวนการบริหาร

ตาราง 4.39 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้บริหารและกระบวนการบริหาร

ข้อ	มาตราส่วนประมาณค่า					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	5	4	3	2	1		
16	57	69	2	-	-	4.430	0.528
24	38	53	14	17	6	3.781	1.150
25	21	38	16	45	8	3.148	1.243
28	52	61	10	4	1	4.242	0.791
32	62	50	6	7	3	4.258	0.949
33	15	24	46	40	3	3.062	1.030

ตาราง 4.39 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความเห็นด้วยอย่างยิ่ง (ค่าเฉลี่ยมากกว่า 4.00) เรียงตามลำดับความเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุดลงมาตามลำดับ ดังนี้

อันดับที่ 1 ข้อ 16 โต๊ะครูควรจะมีพัดพัดไทยให้ได้เพื่อสะดวกในการ
ติดต่อน

อันดับที่ 2 ข้อ 32 ครูสอนวิชาสามัญควรอยู่ใต้บังคับบัญชาของโต๊ะครู

อันดับที่ 3 ข้อ 28 ควรตั้งครูสอนวิชาสามัญเป็นผู้ช่วยครูใหญ่เพื่อ
รับผิดชอบการเรียนการสอนวิชาสามัญ

ผู้บริหารมีความเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 กับ 4.00) ใน
ข้อ 24 คือ

ข้อ 24 ครูใหญ่ควรจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ผู้บริหารมีความไม่แน่ใจ (ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.50) เรียงตามลำดับ
ความไม่แน่ใจมากที่สุดขึ้นมาตามลำดับ ดังนี้

อันดับที่ 1 ข้อ 33 โต๊ะครูไม่ควรปกครองครูสอนวิชาสามัญ ควร
ให้ครูสอนวิชาสามัญอยู่ภายใต้การบังคับบัญชา
ของอำเภอหรือจังหวัด

อันดับที่ 2 ข้อ 25 ครูสอนศาสนาไม่จำเป็นต้องจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้แนะว่าการส่งเสริมให้โต๊ะครูพูดภาษาไทยให้ได้
เป็นเรื่องที่ควรจะทำ ควรจะไต่พิจารณาการบังคับบัญชาและบทบาทของครู
สอนวิชาสามัญในการช่วยพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

ความคิดเห็นโดยส่วนรวม

จากความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามนี้ หากรวมความคิดเห็นแต่ละหมวดหมู่เข้าด้วยกัน จะเห็นได้ว่าผู้บริหารมีความเห็น คล้ายอย่างยิ่ง สืบประการแรกเรียงตามลำดับความเห็นคล้ายจากมากไปหาน้อยดังนี้

- อันดับที่ 1 นอกจากเรียนศาสนาแล้ว ควรให้นักเรียนได้เรียนวิชา ชีพด้วย
- อันดับที่ 2 ควรส่งเสริมการสอนศาสนาอิสลามแก่ประชาชน
- อันดับที่ 3 ควรให้นักเรียนได้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน
- อันดับที่ 4 ควรจัดให้โต๊ะครูมีความรู้ทางการบริหาร
- อันดับที่ 5 การคัดเลือกโรงเรียนเพื่อรับพระราชทานรางวัลจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ควรจะกระทำต่อไป เรื่อย ๆ ทุกปี
- อันดับที่ 6 ควรจัดให้มีการสอนวิชาศาสนาอิสลามถึงชั้นปริญญาตรี ในประเทศไทย
- อันดับที่ 7 โต๊ะครูควรจะให้คำปรึกษาไทยให้ได้เพื่อสะดวกในการติดต่อ
- อันดับที่ 8 การที่รัฐบาลจัดครูสอนวิชาสามัญมาช่วยเป็นการดีแล้ว
- อันดับที่ 9 ควรส่งเสริมให้นักเรียนชายเล่นกีฬา
- อันดับที่ 10 ควรจัดให้มีการสอนภาษาไทยแก่โต๊ะครู

ผู้บริหารมีความ ไม่แน่ใจ หกประการแรกเรียงตามลำดับของความ ไม่แน่ใจ จากมากมาน้อยดังนี้

- อันดับที่ 1 การที่รัฐบาลให้เงินอุดหนุนตามที่ เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นการพอเพียงแล้ว

- อันดับที่ 2 โตะครูไม่ควรปกครองครูสอนวิชาสามัญ ควรให้ครูสอน
วิชาสามัญอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของอำเภอหรือ
จังหวัด
- อันดับที่ 3 ควรส่งเสริมให้นักเรียนหญิงเล่นกีฬา
- อันดับที่ 4 ครูสอนศาสนาไม่จำเป็นต้องจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
- อันดับที่ 5 ควรให้ชาวบ้านมาเล่นกีฬาในโรงเรียน
- อันดับที่ 6 นักเรียนหญิงก็ควรส่งเสริมให้ร้องเพลงอัลนาซีด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทสุดท้ายนี้เป็นการเสนอผลสรุปของการวิจัยซึ่งได้แก่ปัญหา จุดมุ่งหมาย กระบวนการ ผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

ปัญหา

สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลาและสตูล มีลักษณะแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศในหลายลักษณะ เช่น สี่จังหวัดนี้มีพื้นที่ติดกับประเทศมาเลเซียเกือบทุกจังหวัดยกเว้นจังหวัดยะลา อาณาเขตติดต่อกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียมีระยะทางยาว เขตแบ่งแดนเป็นป่าหรือแม่น้ำต้น ๆ สภาพเหล่านี้มิได้เป็นอุปสรรคทำให้ชนในชาติทั้งสองประเทศติดต่อกันลำบาก ตามสภาพความเป็นจริงแล้วทางสัญจรไปมาระหว่างชนชาติทั้งสองเป็นไปด้วยความสะดวก ในสี่จังหวัดภาคใต้มีประชากร 1,309,150 คน ประชาชนร้อยละ 74 นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่ของมาเลเซียนับถือ นอกจากนั้นมีคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่สามารถพูดอ่านหรือเขียนภาษาไทยได้ แต่พูดภาษามาเลย์ท้องถิ่นซึ่งสามารถสื่อความหมายกับประชาชนของประเทศมาเลเซียได้สะดวก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดแนวคิดในแง่ชนชาติ ศาสนาและภาษา ประชาชนมีรายได้ต่อหัวต่อบีคอนข้างต่ำ จากรายได้ของประชาชนต่อหัวใน 14 จังหวัดภาคใต้ รายได้ต่อหัวของประชาชนในจังหวัด

ยะลา สตูล นราธิวาส และปัตตานี เป็นอันดับ 9, 10, 11 และ 13 ตามลำดับ รายได้เฉลี่ยของประชาชนในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของประชาชนทั้งประเทศและของภาคใต้ เมื่อรัฐบาลกำหนดพื้นที่ชนบทยากจนเพื่อการเร่งรัดพัฒนา ปรากฏว่าพื้นที่ชนบทยากจนในจังหวัดปัตตานีและสตูลเกือบจะเท่ากับครึ่งหนึ่งของจำนวนอำเภอพื้นที่ชนบทยากจนในภาคใต้ทั้งหมด ซึ่งแสดงว่าปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง นอกไปจากนั้นปัญหาการเมือง การปกครองซึ่งสะสมมาแต่อดีต ปัญหาโครงการเมืองและโครงการต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาพื้นฐานของสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ศาสนาอิสลามสอนว่าการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน การวิจัยทัศนคติของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดภาคใต้ยืนยันว่าชาวไทยมุสลิมมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา ทั้งเป็นการศึกษาของตนเองและการศึกษาของบุตรหลาน สถานศึกษาดังเดิมทางศาสนาในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้คือปอเนาะ โต๊ะครูซึ่งเป็นผู้มีความรู้ทางศาสนาอิสลามเป็นผู้จัดตั้งปอเนาะ ผู้เรียนมาปูลูกระห้อมอยู่อาศัยรอบ ๆ สถานศึกษา หุงหาอาหารเพื่อรับประทานเอง การสอนเป็นการเฝ้าวิทยาทาน ไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมใด ๆ จากผู้เรียน โต๊ะครูนอกจากสอนหนังสือแล้วยังประกอบอาชีพอื่น ๆ เพื่อการยังชีพด้วย การสอนไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน แต่เป็นการสอนเพื่อให้รู้หลักธรรมของศาสนาอิสลาม สอนการปฏิบัติศาสนกิจอย่างถูกต้องซึ่งเป็นหน้าที่จำเป็นของมุสลิม โต๊ะครูเป็นผู้นำชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ต่อมารัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่าการจัดการศึกษาในปอเนาะเป็นสิ่งที่ล้าสมัยมีการเมืองเข้าไปแทรก รัฐบาลจึงดำเนินการให้จดทะเบียนปอเนาะ และให้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในบางยุคบางสมัยรัฐบาลห้ามจัดตั้งปอเนาะขึ้นใหม่ด้วยเหตุผลของความปลอดภัยของประเทศชาติ รัฐบาลเริ่มดำเนินการพัฒนาปอเนาะและเปลี่ยนสภาพจากปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 รัฐบาล

พยายามให้การช่วยเหลือภายใต้เงื่อนไขบางประการ เงื่อนไขที่สำคัญคือการมีนักเรียนเรียนวิชาสามัญ มีนักเรียนวิชาสามัญเข้าสอบในชั้นตัวประโยคและสอบไล่ได้ การให้การช่วยเหลืออุดหนุนกระทำในหลายลักษณะเช่น จัดส่งครูสอนวิชาสามัญไปช่วยสอน ให้เงินสมนาคุณแก่โต๊ะครู ให้เงินเพื่อพัฒนากิจการของโรงเรียน ให้สิทธิพิเศษบางประการ เป็นต้น นอกจากการช่วยเหลือดังกล่าวยังมีโครงการซึ่งจัดให้เป็นแรงจูงใจในการพัฒนาสถานศึกษา เช่น จัดอบรมผู้บริหารอบรมครูสอนวิชาสามัญ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียน นำโต๊ะครูและนักเรียนไปทัศนศึกษายังภาคอื่น ๆ ของประเทศ โครงการประกวดโรงเรียนเพื่อเข้ารับพระราชทานรางวัล เป็นต้น กระทรวงศึกษาธิการมีระเบียบหรือโครงการในการช่วยเหลือโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามตั้งแต่ต้นมาดังนี้ ระเบียบฯ พ.ศ. 2503 โครงการอุดหนุนฯ พ.ศ. 2513 และโครงการอุดหนุนฯ พ.ศ. 2520-2524

ในปีการศึกษา 2523 มีโรงเรียนราษฎร์ 211 โรงในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีทั้งจัดดำเนินการสอนศาสนาอย่างเดียวกับสอนศาสนาและวิชาสามัญ มีนักเรียน 31,004 คน ครู 1,471 คน รัฐบาลให้เงินสนับสนุน 3,725,060 บาท สอนศาสนาอิสลามระดับต้น ระดับกลางและระดับสูง สอนวิชาสามัญตามหลักสูตรชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย การศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 ถึงระดับ 5 โต๊ะครูซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่เป็นเจ้าของผู้จัดการ ครูใหญ่และครูสอนศาสนา โต๊ะครูมีความรู้ทางศาสนาแต่ขาดความรู้ทางวิชาครูและวิชาสามัญ แต่จำเป็นต้องบริหารสถานศึกษาในรูปของโรงเรียนราษฎร์ ดังนั้นการให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ จึงต้องผ่นพ้นจากพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาถึงปัญหาและแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำ

วัตถุประสงค์

ในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์หาปัญหาและอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อทราบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันกับการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเมื่อห้าปีก่อน
4. เพื่อวิเคราะห์หาสิ่งที่รัฐบาลช่วยเหลือและจัดหาให้ว่าสอดคล้องกับความต้องการจริง ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มากน้อยเพียงใด
5. เพื่อหาวิธีทางที่จะปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ดียิ่งขึ้น

กระบวนการวิจัย

ในการวิจัยนี้แบ่งการวิจัยเป็นสองลักษณะ คือ

1. การวิจัยโดยใช้เอกสาร ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น ตารางสถิติ รายงานสถิติ รายงานการวิจัย เอกสารการดำเนินงาน เอกสารการประเมินผลของจังหวัด เขตการศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามซึ่งสร้างจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และให้ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นผู้ตรวจสอบ หลังจากนั้นได้แปลแบบสอบถามเป็นภาษาไทย แบบสอบถามที่สร้างเป็นสองฉบับ ฉบับแรกเป็นแบบสอบถามที่ถามผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดี่ยว ลักษณะของข้อคำถามเป็นทั้งแบบเติมคำและแบบเลือกตอบ แบบสอบถามฉบับที่สองเป็นแบบสอบถามที่ถามผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบเติมคำ แบบเลือกตอบ แบบมาตราส่วนประมาณค่า ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้วิธีการทางสถิติเช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และไคสแควร์

ประชากรในการวิจัยนี้คือผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามจำนวน 211 โรงเรียนที่เปิดทำการสอนในปีการศึกษา 2523 เป็นโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดี่ยว 90 โรงเรียน สอนศาสนาและวิชาสามัญ 121 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้คือผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดี่ยว 25 คน จากโรงเรียน 25 โรง และผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญจำนวน 128 คน จากโรงเรียน 108 โรง ผู้วิจัยได้ให้ผู้ช่วยการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปเก็บข้อมูลโดยตรงจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นราย ๆ ไป

ผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

สภาพทั่วไปของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

ก. จำนวนโรงเรียน

1. มีโรงเรียนที่จดทะเบียน 358 โรงเรียน เปิดทำการสอนในปีการศึกษา 2523 จำนวน 211 โรงเรียน จังหวัดปัตตานีมีโรงเรียนที่เปิด

ทำการสอนมากที่สุดคือ 98 โรงเรียน

2. จำนวนโรงเรียนที่เปิดทำการสอนมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ
เว้นจังหวัดสตูลที่อัตราการลดลงไม่มาก

3. ในปีการศึกษา 2523 มีโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียว
จำนวน 90 โรงเรียน ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในจังหวัดปัตตานี

4. มีโรงเรียนที่สอนศาสนาและวิชาสามัญในปีการศึกษา 2523
จำนวน 121 โรงเรียน อยู่ในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสร้อยละ 38.02 และ
36.36 ตามลำดับ

ข. จำนวนนักเรียน

1. ในปีการศึกษา 2523 มีนักเรียนทั้งหมด 31,004 คน เรียน
ศาสนาอย่างเดียว 19,109 คน หรือร้อยละ 61.63 เรียนศาสนาควบกับวิชาสามัญ
11,895 คน หรือร้อยละ 38.37 จังหวัดปัตตานีมีนักเรียนที่เรียนศาสนาอย่างเดียว
มากที่สุดคือจำนวน 9,345 คน หรือเป็นร้อยละ 48.90 ของนักเรียนที่เรียนศาสนา
อย่างเดียว

2. จำนวนนักเรียนที่เรียนศาสนาอย่างเดียวมีแนวโน้มที่ลดลง
แต่จำนวนนักเรียนที่เรียนศาสนาควบกับวิชาสามัญมีแนวโน้มของการเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

3. จำนวนนักเรียนที่เรียนวิชาสามัญในปีการศึกษา 2523 นั้น
ร้อยละ 65.60 เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและในระดับนี้ผู้เรียนมากที่สุดในแต่ละ
จังหวัดควย ร้อยละ 12.54 เรียนในหลักสูตรการศึกษานานาชาติ 3 หรือเทียบเท่า
ชั้นประถมศึกษา

ค. อายุของนักเรียน

1. ในปีการศึกษา 2522 นักเรียนอายุ 15 ปีมีจำนวนสูงสุดคือ
ร้อยละ 18.90 นักเรียนอายุ 16 ปีมีมากเป็นอันดับสองคือมีร้อยละ 16.55 ร้อยละ

85.88 ของนักเรียนทั้งหมดที่มีอายุระหว่าง 13 ถึง 19 ปี นักเรียนที่มีอายุมากกว่า 22 ปีมีเพียงร้อยละ 2.74

2. นักเรียนที่เข้าเรียนใหม่ในปีการศึกษา 2523 โดยมากจบชั้นประถมศึกษามาแล้ว คือจบชั้นประถมปีที่ 4 ร้อยละ 20.35 และจบชั้นประถมปีที่ 6 ร้อยละ 50.39 นักเรียนที่เข้าเรียนใหม่เป็นนักเรียนหญิงร้อยละ 49.07

ง. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ผลการสอบวิชาสามัญในปีการศึกษา 2522 นักเรียนชั้นตัวประโยคสอบได้ร้อยละ 89.04 นักเรียนหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 สอบได้สูงสุดคือร้อยละ 92.10 นักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 สอบได้ต่ำสุดคือร้อยละ 85.96 จังหวัดนครราชสีมาจำนวนนักเรียนสอบได้มากที่สุด มีนักเรียนร้อยละ 92.71 จากนักเรียนในบัญชีที่เข้าทำการสอบ

2. ผลการสอบวิชาศาสนาในปีการศึกษา 2522 นักเรียนสอบได้ร้อยละ 95.37 ซึ่งสอบได้ในอัตราที่สูงกว่าวิชาสามัญ มีนักเรียนร้อยละ 94.98 จากนักเรียนในบัญชีที่เข้าทำการสอบ ร้อยละ 74.18 ของนักเรียนที่สอบได้สอบผ่านหลักสูตรระดับต้น

จ. การศึกษาต่อของนักเรียน

1. นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 ในปีการศึกษา 2522 นั้น ร้อยละ 63.04 มีโอกาสศึกษาต่อโดยศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 70.82 ศึกษาต่ออาชีวศึกษาร้อยละ 16.07 จากจำนวนนักเรียนที่มีโอกาสศึกษาต่อนี้ร้อยละ 41.26 เป็นนักเรียนหญิง

2. นักเรียนที่เรียนจบหลักสูตรวิชาศาสนามีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศ โดยไปศึกษาต่อที่ประเทศซาอุดีอาระเบียร้อยละ 46.79 ศึกษาต่อประเทศมาเลเซียร้อยละ 31.11 ศึกษาต่อประเทศอียิปต์ร้อยละ 10.28 นอกนั้น

ไปศึกษาในประเทศตะวันออกกลางอื่น ๆ

ฉ. ผู้บริหารโรงเรียน

1. เมื่อเปรียบเทียบอายุเฉลี่ยของเจ้าของ ผู้จัดการและครูใหญ่ แล้วพบว่า เจ้าของมีอายุมากที่สุด ถัดลงก็คือผู้จัดการ ครูใหญ่มีอายุน้อยที่สุด โดยที่เจ้าของส่วนใหญ่อายุระหว่าง 51 ถึง 60 ปี ผู้จัดการส่วนใหญ่อายุ 41 - 50 ปี ครูใหญ่ส่วนใหญ่อายุ 31 ถึง 40 ปี

2. โดยเฉลี่ยแล้วความรู้ทางศาสนาของผู้บริหารนั้นเจ้าของมีความรู้สูงสุด รองลงก็คือครูใหญ่ ผู้จัดการมีความรู้ทางศาสนาต่ำสุด ร้อยละ 62.09 ของผู้บริหารเรียนวิทยาศาสตร์จากต่างประเทศ

3. โดยเฉลี่ยแล้วความรู้วิชาสามัญของผู้บริหารนั้นครูใหญ่มีความรู้สูงสุด รองลงก็คือผู้จัดการ เจ้าของมีความรู้วิชาสามัญต่ำสุด ครูใหญ่ ผู้จัดการ และเจ้าของไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 16.11, 18.01 และ 40.10 ตามลำดับ

4. ผู้บริหารดำเนินงานในโรงเรียนเป็นงานกุศลเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.26 ของผู้จัดการไม่ได้รับเงินเดือน ร้อยละ 71.56 ของครูใหญ่ไม่ได้รับเงินเดือน ผู้บริหารที่รับเงินเดือนก็ได้รับเงินน้อยคืออัตราต่ำกว่าเดือนละ 1,000 บาท ร้อยละ 84.0 ของผู้บริหารในโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดี่ยวต้องประกอบอาชีพอื่นอีก และร้อยละ 82.8 ของผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญต้องประกอบอาชีพอื่นอีก

ปัญหาพื้นฐานบางประการ

ก. จำนวนและคุณภาพของครู

1. โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามชาครุทั้งวิชาศาสนา และวิชาสามัญ

2. โรงเรียนมีขนาดเล็ก ร้อยละ 54.50 ของโรงเรียนมีนักเรียนน้อยกว่า 100 คน ร้อยละ 23.70 ของโรงเรียนมีนักเรียนน้อยกว่า 50 คน มีอยู่เพียง 20 โรงเรียนเท่านั้นที่มีนักเรียนมากกว่า 300 คน ผลจากการที่โรงเรียนส่วนมากมีขนาดเล็ก จึงทำให้การกระจายของครูไม่ทั่วถึง

3. โรงเรียนเปิดสอนวิชาสามัญหลายหลักสูตรในโรงเรียนเดียวกัน แต่ละหลักสูตรมีหลายรายวิชา ครูแต่ละคนสอนหลายรายวิชาและครูบางคนไม่สามารถสอนหลายวิชาได้ ทำให้เกิดการขาดแคลนครูในบางสาขาวิชา

4. ครูมีคุณภาพดี ร้อยละ 46.94 ของครูสอนวิชาสามัญมีความรู้ชั้น ป.กศ. หรือต่ำกว่า ครูจำนวนนี้ไม่สามารถสอนในชั้นมัธยมศึกษาหรือการศึกษาระดับ 4 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ครูไม่ได้ทำงานสอน ร้อยละ 14.79 ของครูถูกใช้ให้ไปช่วยราชการที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ จังหวัดและเขตการศึกษา นอกจากนั้นมีครูจำนวนหนึ่งที่ลาศึกษาต่อ จึงทำให้มีครูที่ทำการสอนจริง ๆ เพียงร้อยละ 73.18 ของครูทั้งหมด โดยเฉลี่ยแล้วมีครูวิชาสามัญ 3 คนต่อหนึ่งโรงเรียน จึงทำให้ขาดแคลนครูมาก

6. อัตราส่วนครูต่อนักเรียน อัตราส่วนของครูต่อนักเรียนในวิชาศาสนาเป็น 1 : 49 และอัตราส่วนของครูต่อนักเรียนในวิชาสามัญเป็น 1 : 34 ในเมื่อโรงเรียนส่วนมากมีขนาดเล็กและมีครูน้อยคน จึงทำให้ปัญหาการขาดแคลนครูมีมาก

ข. การดำเนินการสอนวิชาสามัญ

1. จากผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาเพียงอย่างเดียว ร้อยละ 48.0 มีโครงการที่จะเปิดสอนวิชาสามัญในอนาคต ร้อยละ 16.0 ไม่มีนักเรียนมาเรียนวิชาสามัญ ร้อยละ 12.0 ไม่เห็นด้วยกับการสอนวิชาสามัญ

2. ในการจัดดำเนินการสอนวิชาสามัญ ครูใหญ่เป็นผู้ดำเนินการ ร้อยละ 21.9 ครูสอนวิชาสามัญเป็นผู้ดำเนินการถึงร้อยละ 71.9

3. ในการจัดดำเนินการขอเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ครูใหญ่เป็นผู้ดำเนินการร้อยละ 13.3 ผู้จัดการเป็นผู้ดำเนินการร้อยละ 14.1 ครูสอนวิชาสามัญเป็นผู้ดำเนินการร้อยละ 36.7

ค. เงินดำเนินการและเงินอุดหนุน

1. โรงเรียนเปิดดำเนินการสอนเป็นงานกุศล จะเห็นว่าร้อยละ 60.66 ของโรงเรียนไม่เก็บค่าเล่าเรียน โรงเรียนที่เก็บค่าเล่าเรียนส่วนมากเก็บในอัตราค่อนข้างต่ำ โดยเฉลี่ยแล้วเก็บค่าเล่าเรียนวิชาศาสนาภาคเรียนละ 93 บาท เก็บค่าเล่าเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายและมีธยมศึกษาตอนต้นภาคเรียนละ 100 บาท และ 145 บาท ตามลำดับ

2. ร้อยละ 84.37 ของผู้บริหารตอบว่าโรงเรียนของตนมีรายได้ อย่างอื่นเพื่อการดำเนินกิจการโรงเรียน โดยที่ร้อยละ 38.28 มีรายได้จากสวนยาง ร้อยละ 35.94 มีรายได้จากการบริจาคน (ซากาค) ของประชาชน นอกนั้นมีรายได้จากสวนผลไม้ บ้านเช่า และอื่น ๆ

3. จำนวนโรงเรียนที่ขอเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและได้รับเงินอุดหนุนในปีงบประมาณ 2522 และ 2523 เป็นร้อยละ 94.62 และ 83.19 ของโรงเรียนทั้งหมดที่ขอ ในปีงบประมาณ 2522 ได้รับการอุดหนุน 123 โรงเรียน และในปีงบประมาณ 2523 ได้รับการอุดหนุน 94 โรงเรียน

4. รัฐบาลเพิ่มเงินอุดหนุนขึ้นเรื่อย ๆ ในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยที่ในปีงบประมาณ 2523 ให้เงินอุดหนุน 3,725,060 บาท จังหวัดปัตตานีได้รับเงินอุดหนุนมากที่สุด ในปีงบประมาณ 2523 นี้ เงินอุดหนุนเฉลี่ยของนักเรียนวิชาสามัญเท่ากับ 313 บาทต่อปี

5. นอกจากรัฐบาลจะจัดส่งครูมาช่วยสอนวิชาสามัญแล้ว ในปีการศึกษา 2523 โรงเรียนทองหลางเพิ่มอีก 969 คน เป็นครูสอนศาสนา 844 คน ครูสอนวิชาสามัญ 125 คน จากจำนวนครูที่โรงเรียนหามาเพิ่มมีครู 219 คน หรือร้อยละ 22.60 ไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้าง ครูที่ได้รับค่าจ้างนั้นได้รับค่าจ้างเฉลี่ยปีละ 930 บาท ดังนั้นครูส่วนใหญ่จำเป็นต้องประกอบอาชีพอื่น ๆ เพื่อดำรงชีพ

ง. การศึกษาต่อของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา

1. รัฐบาลพยายามเร่งรัดการขยายการศึกษาภาคบังคับในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังจะเห็นได้จากในปี 2519 มีค่าพลที่ขยายการศึกษาภาคบังคับร้อยละ 74.90 ในเมื่อทั้งประเทศมีค่าพลที่ขยายการศึกษาภาคบังคับเพียงร้อยละ 50.82 แต่ละจังหวัดมีอัตราการขยายการศึกษาภาคบังคับสูงกว่าของทั้งประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดสตูลและยะลา มีค่าพลที่ขยายการศึกษาภาคบังคับถึงร้อยละ 96.30 และ 93.62 ในขณะที่จังหวัดปัตตานีมีค่าพลที่ขยายการศึกษาภาคบังคับร้อยละ 55.14

2. ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะขยายค่าพลของการศึกษาภาคบังคับในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ค่อนข้างสูง แต่อัตราการคงอยู่ของนักเรียนน้อยกว่าส่วนเฉลี่ยของประเทศ อัตราการคงอยู่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รุ่นปีการศึกษา 2511 และ 2515 เป็น 24 และ 28 ในเมื่ออัตราการคงอยู่ของทั้งประเทศเป็น 27 และ 35 ตามลำดับ ซึ่งแสดงว่านักเรียนออกกลางคันก่อนจะจบชั้นประถมศึกษาในอัตราค่อนข้างสูง

3. นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาในปีการศึกษา 2522 เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมในโรงเรียนรัฐบาลหรือโรงเรียนราษฎร์อื่น ๆ ร้อยละ 36.43 เข้าเรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามร้อยละ 36.64 อัตราการเรียน

ต่อในโรงเรียนมัธยมกับในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครราชสีมา และยะลา มีอัตราที่ใกล้เคียงกัน แต่ในจังหวัดสตูลนักเรียนเข้าเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมร้อยละ 59.5 เข้าเรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามร้อยละ 26.4 ซึ่งตรงกันข้ามกับจังหวัดปัตตานี ซึ่งนักเรียนเข้าเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมเพียงร้อยละ 36.8 และเรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามร้อยละ 55.1 จากจำนวนนักเรียนที่เรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ร้อยละ 61.87 เรียนศาสนาแต่เพียงอย่างเดียว

4. จากจำนวนนักเรียนที่เรียนต่อนี้ศึกษานอกระบบโรงเรียน ร้อยละ 26.93 ซึ่งร้อยละ 55.16 เรียนการศึกษานานาชาติ และอีกร้อยละ 44.84 เรียนหลักสูตรระยะสั้นของศูนย์การศึกษาประชาชน

จ. ครูสอนวิชาสามัญ

1. เนื่องจากมีโรงเรียนขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก เช่น โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 40 คน มีถึง 50 โรงเรียน หรือร้อยละ 41.32 ของโรงเรียนที่สอนวิชาสามัญโรงเรียนเหล่านี้ถ้ามีครูคนเดียวก็จะทำให้เกิดปัญหาในคุณภาพของการสอนเพราะครูคนเดียวต้องสอนทุกวิชา หากมีครูหลายคนจะทำให้จำนวนชั่วโมงที่สอนของครูแต่ละคนมีน้อย ทำให้เกิดการว่างงาน โรงเรียนเหล่านี้ย่อมจะมีปัญหาในการพัฒนา

2. เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นภาคเอกชน ครูสอนวิชาสามัญเป็นข้าราชการจึงทำให้เกิดปัญหาของการบังคับบัญชาและการตรวจนิเทศ

3. ครูสอนวิชาสามัญมักไปทำงานไม่ตรงตามเวลาของทางราชการ บางคนไปเฉพาะวันหรือเวลาที่สอนเท่านั้น

เปรียบเทียบการบริหารและสภาพโรงเรียนในปัจจุบันกับเมื่อห้าปีก่อน

1. ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าการบริหารโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันยุ่งยากและซับซ้อนขึ้นกว่าเมื่อห้าปีก่อน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ไม่ว่าจะแยกวิเคราะห์เฉพาะผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียว หรือผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญก็มีความเห็นตรงกันว่าการบริหารโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันยุ่งยากและซับซ้อนกว่าเมื่อห้าปีก่อน

2. จากการตอบคำถามว่า “โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ท่านเปรียบเทียบโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันกับเมื่อห้าปีก่อนเป็นอย่างไรกันบ้าง” ผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียวยังมีความเห็นว่าโดยทั่ว ๆ ไปแล้วสภาพของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันเหมือนกับเมื่อห้าปีก่อน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญมีความเห็นขัดแย้งกับความคิดเห็นดังกล่าว โดยผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญมีความเห็นว่า โดยทั่ว ๆ ไปแล้วโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันดีขึ้นกว่าเมื่อห้าปีก่อน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน

ก. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการร้องเพลงชาติและเพลงอัลนาซิด

1. ผู้บริหารเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการส่งเสริมให้นักเรียนร้องเพลงชาติให้เป็น

2. ผู้บริหารเห็นด้วยกับการส่งเสริมให้นักเรียนร้องเพลงอัลนาซิด ซึ่งเป็นการปลูกใจให้รักชาติ ให้ทำความดี ให้มีความขยันหมั่นเพียรเป็นต้น

3. ผู้บริหาร ไม่แน่ใจ ว่าควรส่งเสริมให้นักเรียนหญิงร้องเพลง
อัลนาซิคหรือไม่

ข. ความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชน

1. ผู้บริหาร เห็นด้วยอย่างยิ่ง กับการให้นักเรียนได้เรียนวิชาชีพ
นอกจากการเรียนวิชาศาสนา การสอนศาสนาอิสลามให้แก่ประชาชนทั่วไป การ
ส่งเสริมให้นักเรียนได้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน และการสอนวิชาชีพให้แก่
ชาวบ้านทั่ว ๆ ไป

2. ผู้บริหาร ไม่แน่ใจ ว่าควรให้ชาวบ้านมาเล่นกีฬาในโรงเรียน
หรือไม่

ค. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกีฬาในโรงเรียน

1. ผู้บริหาร เห็นด้วยอย่างยิ่ง กับการส่งเสริมให้นักเรียนชาย
เล่นกีฬาและการส่งเสริมให้มีการแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน

2. ผู้บริหาร ไม่แน่ใจ ว่าควรส่งเสริมให้นักเรียนหญิงเล่นกีฬา
หรือไม่

ง. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความช่วยเหลือของรัฐบาล

1. ผู้บริหาร เห็นด้วยอย่างยิ่ง กับการจัดอบรมให้โต๊ะครูมีความรู้
ทางบริหาร การคัดเลือกโรงเรียนเพื่อรับพระราชทานรางวัล การที่รัฐบาลจัดครู
มาช่วยสอนวิชาสามัญ การจัดสอนภาษาไทยแก่โต๊ะครู การให้สิทธิพิเศษแก่ครู
หลานโต๊ะครูเข้าเรียนต่อในวิทยาลัยครู การนำนักเรียนและครูสอนศาสนาไปศึกษา
ดูงานที่กรุงเทพและภาคอื่น ๆ

2. ผู้บริหาร เห็นด้วย กับการสอนสังคมศึกษาให้แก่โต๊ะครู และ

การแบ่งเงินอุดหนุนเป็นร้อยละ 30 ให้ครูสอนศาสนาและร้อยละ 70 เพื่อพัฒนาโรงเรียน

3. ผู้บริหารไม่แน่ใจว่าเงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่ให้อยู่ในปัจจุบัน เป็นการพอเพียงแล้วหรือไม่

จ. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศาสนาอิสลาม

1. ผู้บริหารเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่ควรจัดให้มีการสอนวิชาศาสนาอิสลามถึงชั้นปริญญาตรีในประเทศไทย และควรปรับปรุงหลักสูตรวิชาศาสนาเสียใหม่

2. ผู้บริหารเห็นด้วยกับการปรับปรุงแบบเรียนและหลักสูตรวิชาศาสนา เห็นด้วยกับการใช้ตำราสอนศาสนาจากประเทศใดก็ได้

ฉ. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้บริหารและกระบวนการบริหาร

1. ผู้บริหารมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่โต๊ะครูควรจะพูดไทยให้ได้ ครูสอนวิชาสามัญควรอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของโต๊ะครู ควรตั้งครูสอนวิชาสามัญเป็นผู้ช่วยครูใหญ่เพื่อจัดดำเนินการสอนวิชาสามัญ

2. ผู้บริหารเห็นว่าครูใหญ่ควรจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. ผู้บริหารไม่แน่ใจว่าครูสอนวิชาสามัญควรอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของอำเภอหรือจังหวัด ครูสอนศาสนาควรจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือไม่

การทดสอบสมมุติฐาน

ผลจากการทดสอบสมมุติฐานในการวิจัยนี้ปรากฏดังนี้

สมมุติฐาน : ปัญหาของการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเกิดจากทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล

ผล : เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ปัญหาของการบริหารที่สำคัญที่เกิดจากภาคเอกชนได้แก่ความไม่พร้อมของผู้บริหารที่จะจัดทำแผนการตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ขาดความรู้ในการบริหาร ขาดความพร้อมที่จะจัดทำแผนการสอนวิชาสามัญและวิชาชีพทางโรงเรียน ปัญหาของการบริหารที่สำคัญที่เกิดจากภาครัฐบาลได้แก่ความไม่เหมาะสมในการกระจายและการใช้ครูสอนวิชาสามัญ การบังคับบัญชาครูสอนวิชาสามัญ, การตรวจนิเทศโรงเรียน การติดตามประเมินผลการใช้เงินอุดหนุน

สมมุติฐาน : ผู้บริหารเห็นว่าการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันไม่แตกต่างไปจากการบริหารโรงเรียนเมื่อห้าปีก่อน

ผล : ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารมีความเห็นว่าการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันยุ่งยากและซับซ้อนขึ้นกว่าการบริหารเมื่อห้าปีก่อน ความเห็นนี้สอดคล้องกันทั้งผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียวและผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ

สมมุติฐาน : ผู้บริหารเห็นว่าโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันไม่แตกต่างไปจากโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเมื่อห้าปีก่อน

ผล : มีความเห็นไม่สอดคล้องกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียวกับผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอย่างเดียวกันมีความเห็นว่าโดยทั่ว ๆ ไปแล้วโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันไม่แตกต่างไปจากโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเมื่อห้าปีก่อน แต่ผู้บริหารโรงเรียนที่สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญเห็นว่าโดยทั่ว ๆ ไปแล้วโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันดีขึ้นกว่าเมื่อห้าปีก่อน

สมมุติฐาน : สิ่งที่รัฐบาลช่วยเหลือและจัดหาให้สอดคล้องกับความต้องการจริง ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

ผล : เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้

ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงาน

ผลจากการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงานดังนี้

1. เนื่องจากการเปลี่ยนจากปอเนาะมาเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามกระทำในลักษณะที่ผู้บริหารโรงเรียนขาดความพร้อม ดังนั้นจึงควรมีการจัดอบรมสัมมนาให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการในการบริหารโรงเรียน

2. เนื่องจากการใช้จำนวนนักเรียนวิชาสามัญเป็นเกณฑ์ในการให้การอุดหนุน ดังนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องเปิดสอนวิชาสามัญทั้ง ๆ ที่ขาดความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่จะดำเนินการสอนวิชาสามัญ ควรจะใช้เกณฑ์อย่างอื่นประกอบในการให้การอุดหนุน เช่น ชั้นเรียนวิชาศาสนา ผลการสอบวิชาศาสนา ความพยายามของโรงเรียนในการลงทุน เป็นต้น

3. มีนักเรียนเป็นจำนวนมากที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วเข้าเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามโดยเรียนศาสนาอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้มีเวลาว่าง้าง ดังนั้นควรจะมีจัดให้มีการสอนวิชาชีวะที่จะช่วยให้นักเรียนเหล่านี้สามารถประกอบอาชีพได้หลังจากออกจากโรงเรียนไปแล้ว

4. การให้เงินอุดหนุนในสภาพปัจจุบันอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิที่โรงเรียนราษฎร์จะเก็บค่าเล่าเรียนได้ รัฐควรที่จะเพิ่มเงินอุดหนุนให้มากขึ้นแต่ในขณะเดียวกันควรมีหลักเกณฑ์ในการติดตามผลการใช้เงินอุดหนุนว่าตรงตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาโรงเรียนหรือไม่

5. การจัดครูไปช่วยสอนวิชาสามัญในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นการดี แต่ควรจะมีจัดระบบการส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญเสียใหม่ เช่น ยึดหลักการกระจายครูอย่างเหมาะสม โรงเรียนใดที่มีครูมากเกินไปจำเป็นต้องย้ายออก จัดเป็นกลุ่มโรงเรียน ลดจำนวนครูที่ไปช่วยงานที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ จังหวัด หรือเขตการศึกษา เพื่อไปสอนหนังสือที่โรงเรียน

6. เนื่องจากการบริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามไม่มีสิทธิในการบังคับบัญชาครูสอนวิชาสามัญซึ่งเป็นข้าราชการ ทำให้เกิดปัญหาในการบริหาร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาวิธีการให้ผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามมีส่วนร่วมในการบังคับบัญชาครูสอนวิชาสามัญ อย่างน้อยที่สุดก็น่าจะมีส่วนร่วมในการพิจารณาความดีความชอบประจำปี

7. ควรจะมีมาตรการในการควบคุมและติดตามผลการปฏิบัติราชการของครูสอนวิชาสามัญ

8. ควรจะได้มีการปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตรและแบบเรียนวิชาศาสนาอิสลามโดยเร่งด่วน

9. ควรจะพัฒนาครูสอนวิชาสามัญเพื่อให้สามารถสอนในระดับที่สูงขึ้นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10. ควรจะได้มีการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียนเป็นกรณีพิเศษ เช่น การกีฬา เป็นต้น

11. การคัดเลือกโรงเรียนเพื่อรับพระราชทานรางวัล การนำโต๊ะครูและนักเรียนไปศึกษาดูงานที่กรุงเทพและภาคอื่น ๆ ของประเทศเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริม เพราะจะเป็นการสร้างความเข้าใจดีให้เกิดขึ้น

12. เนื่องจากโต๊ะครูเป็นที่นับถือและเป็นผู้นำชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ควรจะใช้โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ

13. เนื่องจากมีโรงเรียนขนาดเล็กเป็นจำนวนมากซึ่งยากแก่การช่วยเหลือและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพได้ ดังนั้นจึงน่าจะพิจารณาช่วยเหลือบางโรงเรียนเป็นกรณีพิเศษเพื่อที่จะสร้างเป็นรูปแบบตัวอย่างในการที่จะพัฒนาโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

14. เนื่องจากผู้จบชั้นประถมศึกษามีความนิยมที่จะศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมและโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในอัตราที่ใกล้เคียงกันโดยเฉลี่ย ดังนั้นรัฐจึงจำเป็นต้องปรับปรุงโรงเรียนมัธยมของรัฐให้สามารถสนองตอบความต้องการของสังคมได้ควย การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเช่น ศิลปกรรมและจริยธรรมน่าจะให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นควย

15. ควรจะได้พัฒนาการศึกษาในระบบโรงเรียนเพราะสามารถสนองตอบความต้องการของสังคมได้เป็นอย่างดี ควรจะได้จัดตั้งศูนย์การศึกษาประชาชนในทุกจังหวัด

16. ควรจัดสร้างโรงเรียนมัธยมโดยให้นักเรียนอยู่ประจำอย่างน้อย
หนึ่งแห่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อผลทางการศึกษาและจิตวิทยา

17. มีความต้องการที่จะให้เปิดทำการสอนวิชาศาสนาอิสลามจนถึงชั้น
ปริญญาตรีในประเทศไทย ดังนั้นรัฐควรจะให้ความสนใจในเรื่องนี้

การดำเนินการตามข้อ 16 และ 17 อาจกระทำได้โดยแก้ไขพระราช
กฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2488 มาตรา 4 ซึ่งเกี่ยว
กับการจัดตั้งสถานศึกษาที่เรียกว่า "อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย" โดยที่ข้อ 16
เป็นการขยายสาขา และข้อ 17 เป็นการปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งมาตรา 4 ในพระราช
กฤษฎีกาดังกล่าวระบุไว้ดังนี้

"มาตรา 4 เมื่อเห็นสมควร กระทรวงศึกษาธิการ
อาจตั้งสถานการศึกษาเรียกว่า "อิสลามวิทยาลัย
แห่งประเทศไทย" เพื่ออิสลามศาสนิกจะได้ศึกษา
และรับการอบรมในทางศาสนา ผู้สำเร็จการศึกษา
จากวิทยาลัยนี้มีสิทธิเข้ารับเลือกเพื่อรับพระราชทาน
เงินทุนส่งไปเข้าศาสนาจารย์ ณ นครเมกกะ ตาม
จำนวนที่จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ กำหนดขึ้น
เป็นคราว ๆ"¹

สำหรับข้อ 17 นั้น หากไม่ดำเนินการตามข้อเสนอข้างต้น อาจกระทำ
ได้โดยจัดสร้างหลักสูตรและดำเนินการสอนในมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยรับผู้จบชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือผู้ที่จบวิชาศาสนาชั้นสูงเข้าเรียน

¹ "พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช
2488" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 62 ตอนที่ 26 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2488

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไปมีดังนี้

1. ควรจะวิจัยเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่สามารถเป็นจุดรวมหรือประสานประโยชน์ได้ทั้งของรัฐบาลและประชาชน
2. ควรจะวิจัยความเหมาะสมของหลักสูตรวิชาสามัญสำหรับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ซึ่งมีขนาดต่าง ๆ กัน เช่น หลักสูตรมัธยมศึกษากับหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่มีความเหมาะสมกับโรงเรียนที่มีคุณลักษณะอย่างไร
3. ควรจะศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารสถานศึกษาค้นทาง ๆ เช่น งานวิชาการ งานธุรการ งานบริหารบุคคล งานกิจกรรมนักเรียน งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นต้น
4. ควรศึกษาบทบาทที่เหมาะสมของครูสอนวิชาสามัญในอันที่จะช่วยพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามให้ดียิ่งขึ้น
5. ควรจะวิจัยเพื่อสร้างสูตรการให้เงินช่วยเหลือที่เหมาะสม โดยใช้องค์ประกอบอย่างอื่นอีกในการคำนวณการให้ความช่วยเหลือ

บรรณานุกรม

การคลัง, กระทรวง จดหมายที่ กค.0502/ว.15724 เรื่อง ประเภทและอัตราเงินค่าเล่าเรียนในสถานศึกษาของเอกชนหลักสูตรไม่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2524

ชัชฎาภย์ บุรุษพัฒน์ ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย แพร่พิทยา 2515

เขตการศึกษา 4 รายงานผลการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
ปีงบประมาณ 2523 เอกสารอค์สำเนาเย็บเล่ม 2523

คนใต้ 100 % (นามแฝง) "การแก้ปัญหาที่สวนทางกับปัญหาสี่จังหวัดภาคใต้"
ตะวันออกใหม่ 132 : 4 - 5 29 กันยายน 2523

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน ดัชนี ตัวชี้วัดและแผนภาพทางการศึกษา : การขยายการศึกษาภาคบังคับ โรงพิมพ์โรงเรียนสตรีในศึกษา (แผนการพิมพ์) 2521

_____, ดัชนี ตัวชี้วัดและแผนภาพทางการศึกษา อัตราการคงอยู่และแนวโน้มอัตราระหว่างชั้นของนักเรียน (ตารางสถิติ) พื้นที่พบบลิชซึ่ง
2522

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน การพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ เอกสารอค์สำเนาเย็บเล่ม 2523

_____, จดหมายที่ ศธ.1001/14206 เรื่อง ขอสิทธิพิเศษในการศึกษา
ทอ ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2522

_____, แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เอกสารอค์สำเนา กันยายน 2522

_____, แผนงานหลักในการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ พ.ศ. 2520 เอกสารอค์สำเนา 2520

_____ , สภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้ครูเพื่อพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เอกสารอัครดำเนินา ธันวาคม 2522

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน วางแผนปฏิบัติการพัฒนาชนบท 2525 - 2529 โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี 2524

ศิริก กุลศิริสวัสดิ์ อิสลามกับการเดินทางในอวกาศ วุฒิการพิมพ์ 2512

คอนเม็ค ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้จะแก้อย่างไร อักษรบัณฑิต 2523

ทวน สุวรรณศาสน์ "สาส์นของจุฬาราชมนตรี เนื่องในโอกาสขึ้นศตวรรษที่ 15 แห่งอิรเราะฮ์ศักราช 9 พฤศจิกายน 2523" งานเมอดิกกลาง ฮ.ศ. 1401 และงานต้อนรับศตวรรษที่ 15 แห่งอิรเราะฮ์ศักราช แห่งประเทศไทย อักษรพิทยา 2524

นโยบายการพาณิชย์, กอง กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ภาวะเศรษฐกิจและสังคมในภาคใต้ของประเทศไทย (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1) โรงพิมพ์อักษรไทย 2523

นราธิวาส, จังหวัด เอกสารประกอบการบรรยายสรุปจังหวัดนราธิวาส เอกสารอัครดำเนินา 2516

บุคอรี ปินรามัญ คำบรรยายกระบวนการวิชากฎหมายอิสลาม โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2521

ป. อาหมินเซ็น "ความสำคัญของการประกอบอาชีพตามทรรศนะของอิสลาม"
โคโรสาร 17 : 71 กันยายน 2512

ประกิจ ประจันปัจจนิก การปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม วิทธานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516

ประสิทธิ์ เวชสุวรรณค์, พ.อ. การพัฒนาการศึกษาเพื่อบูรณาภาพของจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2509

ฝ่ายแผนงาน กองสถานศึกษาเอกชน สภาพปัจจุบัน ปัญหา นโยบายและแนวความคิดเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ เอกสารอัดสำเนา 2516

ฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ประจำเขตศึกษา 2 รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2523 เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม 2523

ฝ่ายสถานศึกษาพิเศษ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน การเสนอร่างโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ปี 2525-2529 เอกสารอัดสำเนา กันยายน 2523

_____, ผลการปฏิบัติงานในรอบปีงบประมาณ 2523 เอกสารอัดสำเนา 2523

_____, สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมและอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ ปีงบประมาณ 2523 เอกสารอัดสำเนา 2523

"พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พุทธศักราช 2488" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 62 ตอนที่ 26 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2488

"พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2491" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 65 ตอนที่ 77 ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2491

"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71

ตอนที่ 14 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2497

ภาคศึกษา 2, สำนักงาน แนะนำรายงานการวิจัย ฉบับที่ 2 เรื่อง การจัดการ
ศึกษาของปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ม.ป.ป.)

_____, แนะนำรายงานวิจัย ฉบับที่ 3 เรื่อง การสำรวจความต้องการ
และทัศนคติต่อการศึกษาประชาชนในภาคศึกษา 2 สำนักงานภาคศึกษา 2

2513

วิทยุ ต้นพิทยคุปต์ และคณะ ความเชื่อในศาสนาอิสลามของไทยมุสลิมใน 4
จังหวัดภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา 2523

มยุรี จารุพาน การศึกษาในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2518

โมหันต์ อับดุลกาเดร์, ดร. "คนใต้แลปฐุหา" เอเชียปริทัศน์ 1 : 132
ตุลาคม - ธันวาคม 2523

โมหันต์ อับดุลกาเดร์ และสมาน ใจปราณี ความรู้เกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลาม
และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยอิสลามใน 4 จังหวัดภาคใต้
สหภาพการพิมพ์ ยะลา 2506

ยะลา, จังหวัด เอกสารบรรยายสรุปของจังหวัดยะลา เอกสารอัครสำเนา 2516

"รมช. มหาดไทยวิเคราะห์สถานการณ์ภาคใต้" ปฏิญญา 83 : 13 - 15

10 ตุลาคม 2523

รุ่ง แก้วแดง ทัศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอน
ศาสนาอิสลาม วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัย คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2511

วินัย กรุวรรณพันธ์ ทัศนคติของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อประเทศ
สหพันธ์มาเลเซีย สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523

วิทยา บุญสม การบริหารงานของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกบริหารการ
ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521

ศรีนครินทร์วิโรฒ, มหาวิทยาลัย จดหมายที่ ทม.1001/5292 เรื่อง ขอลิขิต
พิเศษในการศึกษาต่อ ลงวันที่ 26 ธันวาคม 2522

ศึกษาธิการ, กระทรวง ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้โครงการ
อุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ พ.ศ. 2520 - 2524
ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2520

ศึกษาธิการเขต 2, สำนักงาน บทบรรยายสรุปเรื่องโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนา
อิสลาม เอกสารอัดสำเนา เขตการศึกษา 2 2521

_____, พิธีพระราชทานรางวัลแก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
เขตการศึกษา 2 20 กันยายน 2521 โรงพิมพ์สำนักงานศึกษาธิการ
เขต 2 ยะลา 2521

ศึกษาธิการเขต 3, สำนักงาน สรุปผลการปฏิบัติงานปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์
สอนศาสนาอิสลาม ประจำปีงบประมาณ 2523 เอกสารอัดสำเนา
ยะลา 2523

ศูนย์วางแผนพัฒนาภาคใต้ กองวางแผนภาค สคช. วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2525 - 2529
เอกสารอัดสำเนา มีนาคม 2524

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 โรงพิมพ์
สำนักนายกรัฐมนตรี 2514

สุขุม ไพรสาร ภาคใต้ของไทยหรือมาเลเซีย สำนักพิมพ์ประกาง 2522

สตูล, จังหวัด บรรยายสรุปขอราชการจังหวัดสตูล เอกสารอัครา 2516

เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ศาสนา
และวัฒนธรรมไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรี 2523

เสาวนีย์ จิตต์หมวก วัฒนธรรมอิสลาม โรงพิมพ์จุรินทร์ 2524

อ.การิม อับดุลเลาะห์ คู่มือมุสลิมเบื้องต้น ส.วงศ์เสงี่ยมการพิมพ์ 2510

อารง สุทธาศาสน์, ดร. "พื้นภูมิหลังของสี่จังหวัดภาคใต้" เอเชียปริทัศน์
1 : 16 ตุลาคม - ธันวาคม 2523

อารมณ มามะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ที่สำนักงานเขตการศึกษา 2 จังหวัดยะลา เมื่อ
วันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2524

"อภิปรายบทบาทจุฬาราชมนตรี จักรระบบบริหารฝ่ายอิสลามใหม่" สัญญาลักษณ์
10 พฤษภาคม 2524

อุทัย หิรัญโต มุสลิมในประเทศไทย โอเคียนสโตร 2521

McNemar, Quinn. Psychological Statistics. New York : John
Wiley and Sons, Inc, 1969.

ภาคผนวก

แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดี่ยว

بورغ فرتيان انتوف کاجين

برکنان: مسأله دان کچندروغن فندافت دری فیهق فنتدبير سکوله اوکام رعیت
(فونديق) دالم ولایه ۲ دسمفادن سلاتن تهای

بورغ فرتيان این برتجوان انتوف ممفلاجری دان مٹکاجي برکنان دغن مسأله
دان کچندروغن فندافت دری فیهق فنتدبير سکوله اوکام رعیت دالم ولایه ۲
دسمفادن سلاتن تهای سچارا عموم. باهن ۲ دان حاصل ۲ کاجين یغ دافت
درين کن دکوناکن انتوف منجاری جالین سفای ممفرکبٹکن دان مهاجوکن لاکي
سکوله ۲ اوکام رعیت.

باهن ۲ یغ دافت دری بورغ این کن داغلف سبائی فرکارا سولیت. اولهئیت
دهارف توان دافت مبری جوافن یغ سپنرمٹیکوت کادان سکارغ. دجامین بهوا
باهن ۲ یغ دافت توان این تیدف کن ممبھیاکن دیری توان والوسد یکیت فون.

کتر اغرن: کاریسکن ✓ دالم ۰ دان فنوھکن دتمفت ۲ کوسوغ دغن جوافن
یغ سمفرن دان بنر ۲ برکنان دغن توان

۱. جنیس ۰ للاکی ۰ فرمفوان

۲. برعمور ——— ناهون

۳. توان مکغ جواتن اف دسکوله / فونديق این

۰ کوروپسر ۰ توان سکوله

۰ فوچدکان ۰ لبه بايق دری ساتو جواتن

۴. توان تله مکغ جواتن این سلما ——— ناهون

۵. سلاتن دری جواتن یغ توان مکغ ایت، افکه نکر جان یغ لاین لاکي

۰ برکون کته ۰ پردوسون بواه ۲ هین

۰ برساوه فادی ۰ برٹیاک

۰ لاین ۲ سفرت ۰ تیدف اد فکر جان یغ لاین .

6. مڻائي فرڪهيون ٿوان

0 بوجھ 0 سوده ڪهوپن

0 برچراي 0 جندا

7. شهاده فلاجران سامن (ٽهاڙ) ٿوان

0 لبه رنده دري درجه 4 0 درجه 4

0 درجه 7 اوتونديشن بڻ سام 0 ميووم 3 اوتونديشن بڻ سام

0 ميووم 5 اوتونديشن بڻ سام 0 سرجان مودا (ڪٽي ٻوٽو ڪٽي)

8. شهاده اوڪام ٿوان

0 ابتدائي 0 ثانوي

0 عالي 0 ديقلوما

0 سرجان مودا 0 تيدف ممويائي شهاده اوڪام

9. ٿوان بلاجرا اوڪام دري نڪري

10. سڪوله ٿوان مڱاڊاڪن فلاجران اوڪام سمفي ڪفر بڻڪت پراف

0 ابتدائي 0 ثانوي

0 عالي 0 مائي سينيستيم (چارا) لام

11. سڪوله ٿوان ممويائي ڪورو اوڪام سرامي _____ اورغ

12. سموا مريد 2 سڪوله ٿوان برجله _____ اورغ

13. ڪورو 2 اوڪام سڪوله ٿوان سوده منچوڪوفي اوتيدف

0 سوده منچوڪوفي 0 بلوم منچوڪوفي

14. ڪالو ڪورو 2 اوڪام سڪوله ٿوان بلوم منچوڪوفي، ڳمائي ٿوان اڪن مڱاڊاڪن مساله اين

0 اوفه سنديري 0 مينتا فرتولوڪن دري ڪراجان

0 لائين 2

15. فرنهڪه ٿوان مڱاڊاڪن فروجيق انتوف مڱاڊاڪن سڪوله سفاي مڱمبيل بهانين دالم

فرتنديشن انتوف مندا فڪن هديه درفد سري مهرج

0 فرنه 0 تيدف فرنه

16. سڪوله ٿوان فرنه مندا فڪن هديه درفد سري مهرج اوتيدف

0 فرنه 0 تيدف فرنه

17. کالوسکوله توان فرنه مندافت هديه درفدسري مهرج، سوده براف کالی که سکوله توان مندافت هديه ایت

0 1 کالی	0 2 کالی
0 3 کالی	0 4 کالی
0 5 کالی	0 لبه باقی دری 5 کالی

18. بیلاکه ماس بلاجر او کام دسکوله توان
0 خاص فد بهرکین فاکي 0 خاص فد بهرکین فتح

0 مغاچر سفنجج هاری

19. بکمانکه چارن توان مغوتیف بوران دسکوله توان
مرید ۲ بغ بلاجر او کام سانوفغکل دکوتیف سپایف
کوب

20. سکوله مغاچر او کام کفد اورغ کمفوغ اوتیدف
0 مغاچر 0 تیدق فرنه مغاچر

21. مرید ۲ بغ تمت فلاجران او کام دسکوله فرنه مندافت بیاسیسوا انتوف ملخوتکن
فلاجران دلوار نکري اوتیدف
0 فرنه 0 تیدق فرنه

22. هاری چونی میغکوان سکوله توان ایاله
0 هاری جمعة 0 هاری جمعة دان سبت
0 هاری خمیس دان جمعة

23. مرید ۲ بغ هاش بلاجر بهرکین او کام دسکوله توان کبا یقکن مرید تمت فلاجران
سامن (تهای) درجه براف
0 فریغکت رنده اول
0 فریغکت رنده اخیر
(2/5: 2/5) (2/5: 2/5)

0 فریغکت منغه اول
0 لاین
(2/5: 2/5) (2/5: 2/5)

24. مريد ۲ يځ هاڻ بلاجري فلاجران او ڪاه ڪبا پگن مريڪ پر عمور لپه ڪورڻ تاهون

25. ٻگهيا نڪه تون مڊيا ڪن تمفت تي ٽڪل انتوف مريد ۲ تون
 ○ مڊيا ڪن فوتدق ○ مڊيا ڪن اسراما
 ○ تيدق مڊيا ڪن اف ۲

26. ٻگهيا نڪه چارا تون مندا فنگن واغ يٽد ڪوينا ڪن انتوف باغون سڪوله
 ○ واغ ڪفوپان نو ڪورو ○ دري خيرات
 ○ دري بدن ڪبا جيڪن

27. اف ڪه ڪماسو ڪن سڪوله تون سلاين دري پوران فرسڪولهن
 ○ ڪبون ڪته ○ دوسون ڪلاف
 ○ دوسون پواهه هين ○ رومه سسوا
 ○ لائين ۲ (هارف ترنگن)
 ○ تيدق اد حاصيلن لائين

28. ٻگهيا نڪه فريديان سڪوله او ڪام رعيت فدماس سڪارڻ دغن سڪوله او ڪام رعيت
 فدلیم تاهون يځ لالو
 ○ ماکين موندور ○ سفرت پياس
 ○ برتمبه ماجو

29. ٻگهيا نڪه فند پيران سڪوله او ڪام رعيت فدهاري اين ستله دبندي ٽڪن دغن سڪوله
 او ڪام رعيت فدلیم تاهون يځ لالو
 ○ مرتبه سنڻ ○ سفرت پياس
 ○ برتمبه سوسه دان بايق مساله

30. ستله تون برجاي ممفري ٽيڪن سڪوله تون، اڌه تون فيڪير بهوا تون ڪن مينتا واغ
 بنتوان دري ڪراجان او تيدق
 ○ مينتا ○ تيدق مينتا

31. ادکه توان برستوجودغن فیهف کراجان باکني منولوع معاجر فلاجران کهدوفن اتوق
 مرید ۲ دسکوله توان سجارار بفکس
 ○ تیدف برستوجو ○ تیدف ۲ اف ۲ فندافت
 ○ برستوجو

32. افکه السن توان یغ تیدف معادکن فلاجران سامن (ترای) سئیر یغن دغن
 فلاجران اوکام دسکوله توان
 ○ تیدف فهم جارا ۲ معاجر
 ○ تیدف ستوجودغن معادکن فلاجران سامن (ترای)
 ○ تیدف ادمرید ۲ دانخ بلاجر
 ○ تیدف دافت میجاری کورو معاجر فلاجران سامن
 ○ ادجادغن (فروکریم) هتدف معادکن فدماس اکندانخ
 ○ لاین ۲ یایت

33. بکیمانکه فندافت توان معنائی سوکاتن فلاجران اوکام یغدنوناکن سکارخ
 ○ فانوت عطر با یفکن لای ○ سوده چوکف با یلث

34. ادکه توان برستوجودغن ^{عبری}فلوع کفد کورو ۲ اوکام فرکی ملیهت کما جوان
 (دالم بیدغ فلاجران) دبعکوف دان دباکین ۲ تمفت یغ لاین
 ○ برستوجو ○ تیدف برستوجو

35. ادکه توان برستوجودغن معادکن فلاجران اوکام سمفی کنریغکت
 سرجان مودا (کلیه) دالم نگری ترای
 ○ برستوجو ○ تیدف برستوجو

ภาคผนวก

**แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน
ที่สอนทั้งศาสนา และวิชาสามัญ**

بوراء فرتيان انتوق كا جين

بركنان : مساله دان كچندروغن فندا فت دري فيهق فنتدبير سگوله اوگام رعيت (فوندق)

دالم ولايه سمدان سلاتن تهاي
.....

بوراء فرتيان اين برتجوان انتوق مفلجري دان مڭكاجي بركنان دغن مساله دان كچندروغن

فندا فت دري فيهق فنتدبير سگوله اوگام رعيت دالم ولايه سمدان سلاتن تهاي سجارا عموم .
باهن دان حاصله كاجين يڭ دافت درين اكن دكوناكن انتوق منچاري جالن سفاي مفركميڭكن
دان مچوكن لاكي سگوله اوگام رعيت .

باهن ۲ يڭ دافت دري بوراء اين اكن داڭك سباجي فركارا سوليت . اولهئيت دمارف توان
دا فت ممبري جوافن يڭ سبئر مڭيكت كا دان سكارغ . دجامين بهوا باهن ۲ يڭ دافت دري توان اين
تيدق اكن مبهياكن ديري توان والو سديكيت فون

بهاكين فرتام

كتراغن : كاري سگن له تغدا دالم ☒ دان فنو مكن دتمفت ۲ كوسوڭ دغن جوافن يڭ سمدارنا

دان بنر ۲ بركنان دغن توان

۱ - جنيس ☐ للاكي ☐ فرمفوان

۲ - برعمور تامون

۳ - توان مڭك جواتن افد سگوله اين

☐ كورو بسر ☐ توان سگوله

☐ فوجد كان ☐ له بايق دري ساتو جواتن

۴ - توان تله مڭك جواتن اين سلا ما تامون

۵ - سلاين دري جواتن يڭ توان مڭك سكارغ اين ، افكه فكريان توان يڭ لايي لايي
.... / ۱

- ☐ برکبون کته ☐ برنوسن بواه ۲ هن
☐ برساوه فادی ☐ برنیاک
☐ لاین سفرته ☐ تیدق اد فکر جان یخ لاین

۶ - مشنا ئی نکاح کهوین :

- ☐ بوج ☐ سوده کهوین
☐ برجرای ☐ جندا

۷ - شهاده فلاجران سامن (تهای) توان

- ☐ لبه رنده دری درجه امفه ☐ درجه امفه
☐ درجه توجه اتو بندیشن یخ سام ☐ م ص ۳ اتو بندیشن یخ سام
☐ م ص ۵ اتو بندیشن یخ سام ☐ سرجان مودا (လက်မှတ်ရေးထိုးသူ)

۸ - شهاده فرکوروان توان

- ☐ شهاده فرکوروان رنده اتو بندیشن یخ سام
☐ شهاده فرکوروان تیغی اتو بندیشن یخ سام
☐ سرجان مودا (လက်မှတ်ရေးထိုးသူ) ☐ لبه تیغی دری سرجان مودا
☐ تیدق مفویائی شهاده فرکوروان

۹ - شهاده اوکام توان

- ☐ ابتدائی ☐ ثانوی
☐ عالی ☐ دیفلو ما
 سرجان مودا (လက်မှတ်ရေးထိုးသူ) ☐ تیدق مفویائی شهاده اوکام
 لاین ۲

۱۰ - توان بالاجر اوکام دری نگیری

۱۱ - سکوله توان مقاداکن فلاجران اوکام سمفی کفریفتک براف

○ ابتدائی ○ ثانوی

○ عالی ○ عاکی سیستیم (چارا) لام

۱۲ - سکولہ توان مقاداکن فلاجران سامن (تہای) سمفی کفریشتک براف

○ فریشتک رندہ اخیر (๕๕๕/๕๕๕/๕๕๕) ○ فریشتک منقہ اول (๕๕๕/๕๕๕/๕๕๕)

○ فریشتک منقہ اخیر (๕๕๕/๕๕๕/๕๕๕) ○ فریشتک تیک دیواس (๕๕๕/๕๕๕/๕๕๕)

○ فریشتک امفت دیواس (๕๕๕/๕๕๕/๕๕๕) ○ فریشتک لیم دیواس (๕๕๕/๕๕๕/๕๕๕)

○ لاین ۲

۱۳ - سکولہ توان ممفویائی کورو اوکام سرمای اورغ

۱۴ - سکولہ توان ممفویائی کورو مقاجر فلاجران سامن سرمای اورغ

۱۵ - سمو مرید؟ سکولہ توان برجملہ اورغ

۱۶ - جملہ مرید؟ یغ بلاجر فلاجران سامن سرمای اورغ

۱۷ - کورو؟ اوکام سکولہ توان سودہ منچوکوفی اتو تیدق

○ سودہ منچوکوفی ○ بلوم منچوکوفی

۱۸ - کالو کورو اوکام سکولہ توان ماسیہ بلوم منچوکوفی، بکیمانکہ توان اکن مقاتاسی مسالہ

این

○ اوفہ سندیری ○ میتا فرتولوغن دری کراجان

○ لاین ۲

۱۹ - ادکہ سکولہ توان ماسیہ گاجی (اوفہ) کورو مقاجر فلاجران سامن

○ اوفہ مقاجر ○ تیدق اوفہ مقاجر

۲۰ - کورو مقاجر فلاجران سامن سکولہ توان سودہ منچوکوفی اتو تیدق

○ سودہ منچوکوفی ○ بلوم منچوکوفی

۲۱ - سکولہ توان فرنہ ممیتا واغ بنتوان دری فیہق کراجان اتو تیدق

○ فرنه مینتا^۲ ○ تیدق فرنه

۲۲ - واغ^۱ بنتوان یغ سکوله توان دافت ایت سوده منچوکوفی اتو تیدق

○ سوده منچوکوفی ○ سدیکت ککوراغن سهاج

○ ماسیه بایق ککوراغن ○ تیدق فرنه دافت

۳۳ - سیافکه یغ مشیسی بوراغ^۱ (تولیس کمروغ^۲) انتوق مینتا^۲ واغ^۱ بنتوان

○ توان سکوله ○ فوجدکان

○ کورو بسر ○ کورو مقاجر اوکام ○ تیدق عبات

○ کورو مقاجر فاجران سامن ○ اورغ^۱ لاین یا ایت

۲۴ - فرنهکه توان مفاداکن فروجیق انتوق ماماوکن سکوله توان سفای مقمبیل بهاکین دالم فرتندیشن

انتوق مندافتکن هدیه درفدا سری مهراج اتو تیدق

○ فرنه ○ تیدق فرنه

۲۵ - سکوله توان فرنه مندافت هدیه درفدا سری مهراج اتو تیدق

○ فرنه ○ تیدق فرنه

۲۶ - کالو سکوله توان فرنه منریما هدیه درفدا سری مهراج ، سوده براف کالیکه سکوله توان

دافت هدیه ایت

○ ساتو کالی ○ دوا کالی

○ تیک کالی ○ امفت کالی

○ لیم کالی ○ لبه بایق سری لیم کالی

۲۷ - توان فرنه مفرهاتی چارا^۲ کورو سامن مقاجر اتو تیدق

○ سالو ○ کادغ^۲ ○ تیدق اد ماس

۲۸ - توان فیکیر بهوا کورو^۲ مقاجر فاجران سامن یشد هنتر اوله کراجان^۱ انتوق منولوغ^۲ مقاجر

ایت منجادی مسأله تره دافت توان اتو تیدق

○ تیدق اد مسأله ○ سفرت بیاس

○ اد سدیگیت مسأله ○ اد بایق مسأله

۲۹ - کورو یغ مقاجر فالجران سامن سکوله توان جارغ ۲ فرکی کسکوله که اتو سالو کسکوله لیوات

اتو تیدق

○ بیاس ○ سالو

○ کادغ ○ تیدق فرنه فوتس سکوله دان تیدق فرنه داتغ لیوات

۳۰ - فرلسیهن دانتارا کورو بسر نغن کورو یغ لائن ادله فرکارا بیاس ۰ توان سندیری فرنهکه

برلسیهه فهم نغن کورو یغ مقاجر فالجران سامن

○ سالو ○ کادغ ۲ ○ تیدق فرنه

۳۱ - ادکه سکوله توان سوده ممفوپائی باغونن یغ چوکف نغن جمله مزید ۲ یغ اد سکارغ

○ ماسیه بایق بلوم منچوکوفی ○ همفیر منچوکوفی ○ سوده منچوکوفی

۳۲ - فکاوی بهاکین فالجران (ကုမ္ပဏီ) فرنه داتغ مالوات کسکوله توان اتو تیدق

○ سالو داتغ ○ کادغ ۲ داتغ ○ تیدق داتغ

۳۳ - فرنهکه توان مندافت نصیحة دری فیقه فکاوی بهاکین فالجران (ကုမ္ပဏီ)

کوتوا فالجران دائره (ကုမ္ပဏီ) اتو دری فکاوی فالجران یقبرکنان

○ سالو ○ کادغ ○ تیدق فرنه

۳۴ - افکه توکس یغ توان بایق ترلیبت سکارغ این

○ توکس دالم بهاکین فالجران ○ توکس دالم بهاکین فنتدبیران

○ توکس دالم ککیلتن مزید ۲ برتوکس دالم سمو بهاکین

۳۵ - سیافکه یغ میوسون مات فالجران بهکین سامن سکوله توان

○ توان سکوله ○ کورو بسر

○ فوجدکان ○ کورو مقاجر فالجران سامن

۳۶ - بیلاکه ماس بالجر فلاجران اوکام دسکرله توان

○ خاص فد بهاکین فاکئی ○ خاص فد بهاکین فتح

○ مشار سفنج هاری بزرسانجن دغن فلاجران سامن

۳۷ - بکیمانکه توان مقوتیف یوران دسکوله توان

مرید یغ بالجر بهاکین اوکام ساتو ففکل دکوتیف سبایق کوب

مرید ۲ یغ بالجر دفریشکت منغه اخیر (၁/၅၃ ကမ္ဘာလကံ) ساتو ففکل دکوتیف سبایق

..... کوب

مرید ۲ یغ بالجر دفریشکت منغه اول (၁/၅၃ ကမ္ဘာလကံ) ساتو ففکل دکوتیف سبایق

..... کوب

مرید ۲ یغ بالجر دفریشکت منغه اخیر (၁/၅၃ ကမ္ဘာလကံ) ساتو ففکل دکوتیف سبایق

..... کوب

مرید ۲ یغ بالجر دتیفکاتن تیک فلاجران دیواس (သီကမ္ဘာလကံ) ساتو ففکل دکوتیف سبایق

..... کوب

مرید ۲ یغ بالجر دتیفکاتن امغه دیواس (သီကမ္ဘာလကံ) ساتو ففکل دکوتیف سبایق

..... کوب

مرید ۲ یغ بالجر دتیفکاتن لیم دیواس (သီကမ္ဘာလကံ) ساتو ففکل دکوتیف

سبایق کوب

۳۸ - سکوله توان مشار اوکام کفدا اورغ ۲ کمفوغ اتو تیدق

○ مشار ○ تیدق فرنه مشار

۳۹ - مرید ۲ یغ تمت بهاکین اوکام دسکوله توان فرنه مندافت بیاسیسوا انتوق ملنجوتکن فلاجران

دلوار نگری اتو تیدق

○ فرنه دافت ○ تیدق فرنه دافت

۴۰ - هاری پوتی میخکوان سکوله توان ایاله

○ هاری جمعه ○ هاری جمعه دان سبت

○ هاری خمیس دان جمعه

۴۱ - مرید؟ یخ هان بلاجر بهاکین اوکام سکوله توان کبا پکن مرید تمت بهاکین سامن درجه براف

○ فریشتک رنده اول (۱/۵: ۱/۵) ○ فریشتک رنده اخیر (۱/۵: ۱/۵)

فریشتک منقه اول (۱/۵: ۱/۵) ○ لاین

۴۲ - مرید؟ یخ هان بلاجر بهاکین اوکام کبا پکن مرید برعمور تاهون

۴۳ - بکیمان توان میدیاکن تمفت تیشتل انتوق مرید؟ توان

○ میدیاکن فوندق ○ میدیاکن اسراما ○ تیدق میدیاکن اف ۲

۴۴ - بکیمانکه چارا توان مندا فتکن واغ یفدکوناکن انتوق باغونن سکوله

○ واغ کفویان تو کورو دری غیرات

○ دری حاصیل بدان کبا چیکن

۴۵ - افکه کما سوقن سکوله توان سلا این دری یوران فرسکولهن دان واغ بنتوان دری فیهق کراجان

○ کبون کته ○ دوسون کلاف

○ دوسون بواه ۲ هن ○ رومه سیوا ○ تیدق اد

○ لاین (هارف ترغکن)

۴۶ - بکیمانکه فرییدان سکوله اوکام رعیت فد ماس سکارغ نغن سکوله اوکام رعیت فد لیم تاهون

یخ لالو

○ ماکین موندور ○ سفرت بیاس ○ برتمبه ماجو

۴۷ - بکیمانکه فنتدبیران سکوله اوکام رعیت فد هاری این ستله دبندیکن نغن سکوله اوکام رعیت

فد لیم تاهون یخ لالو

○ برتمبه سنغ ○ سفرت بیاس ○ برتمبه سوسه دان بایق مساله

بهاکین کد و ا

فند افست

کتر اغش :

باچکنله تیف ۲ ساتو اوغکافن اتو ایات ۲ یفدتتفکن کمدين فرها تيله بایک ۲ ادکه توان

برستوجو اتو تیدق اتو ستاكت مانکه توان برستوجو دغن اوغکافن اتو ایات ۲ یفدتتفکن ایت

کالو توان ساغت برستوجو دغن اوغکافن ایت هارف کاریسکن ✓ دتمفة ساغت برستوجو

کالو توان برستوجو دغن اوغکافن ایت هارف کاریسکن ✓ دتمفة برستوجو

کالو توان کورغ یقین دغن اوغکافن ایت هارف کاریسکن ✓ دتمفة کورغ یقین

کالو توان تیدق برستوجو دغن اوغکافن ایت هارف کاریسکن ✓ دتمفة تیدق برستوجو

کالو توان ساغت تیدق برستوجو دغن اوغکافن ایت هارف کاریسکن ✓ دتمفة ساغت تیدق برستوجو

ساغت برستوجو	تیدق برستوجو	کورغ یقین	برستوجو	ساغت برستوجو
				✓

بیونتوه :

کفرچیان ترها دف اوکام

ادله بر ایمان کفدا الله

کالو توان ساغت برستوجو دغن اوغکافن ایت هارف کاریسکن ✓ دتمفة ساغت برستوجو

ساغت تيدۋ برستوجو	تيدۋ برستوجو	كورغ يقين	برستوجو	ساغت برستوجو	اوڭكافن اتو ايات ۲
					۱ - فاتوت مشكالقكن مريد۲ مياپي لاكو نكارا (wawon) باكي فنداى
					۲ - فاتوت مشكالقكن مريد۲ مياپي لاكو۲ نشيد
					۳ - مريد۲ فرمفوان جوك فاتوت بكالقكن مياپي لكو۲ نشيد
					۴ - فاتوت مشا داكن فرتنديشن نشيد دانتارا سكو له ۲
					۵ - سلاين نرى مفلجى اوكام فاتوت داجر فلاجران كهيدوفن كفا مريد۲ سفت برترنق ايم مملهارا ايكن ، منجاهيمه دان سباكين
					۶ - فاتوت ممبركن مريد۲ بركبون سايور دان منترنق بناتغ دالم كاواسن سكو له
					۷ - فاتوت مشكالقكن كورو۲ سكو له مشاير اوكام كفا اورغ۲ كمفوغ
					۸ - فيهق سكو له فاتوت مشا داكن فلاجران كهيدوفن كفا اورغ كمفوغ عموم
	 / ۹				

ساغت تیدق برستوجو	تیده برستوجو	کورغ یقین	برستوجو	ساغت برستوجو	اوڭکافن اتو ایات ۲
					۹ - فاتوت ممبئرکن اورغ ۲ کمفوغ دا تیج برماین سوکن سکوله
۰					۱۰ - فاتوت مشکا لکن مرید ۲ لاکی برماین سوکن
					۱۱ - فاتوت مشکا لکن مرید ۲ فرمفوان برماین سوکن
					۱۲ - فاتوت مشا دا کن فرلاوان سوکن دانتارا سکوله ۲
					۱۳ - فمیلیهن سکوله ۲ او کام رعیت انتوق منریما هدیه درفدا سری مهران ه فاتوت دا دکن ستروسن (تیف ۲ تاهون)
					۱۴ - فاتوت دبری فالیران بهاس تهای کفدا تو کورو
					۱۵ - فییق کراجان فاتوت مقابر علمو فرکا ولن (سومیال) کفدا تو کورو
					۱۶ - تو کورو فاتوت بالیر برپاکف بهاس تهای باکی فندای سفای سنغ برهوبوغ نغن فییق یغیرکنان

ساغت تیلق برستوجو	تیلق برستوجو	کورغ یقین	برستوجو	ساغت برستوجو	اوڭکافن اتو ایات ۲
					۱۷ - فلواغ یقیدیری کفدا کورو۲ اوگام دافه فرکی کیشکوق دان دیهکین۲ تمغه ییخ لاین ایلله فرکارا ییخ بایک
					۱۸ - فلواغ یقیدیری کفدا مرید۲ فرکی کیشکوق دان دیهکین ۲ تمغه ییخ لاین ایلله فرکارا یقیر فائده
					۱۹ - فاتوت دادکن فالجیران اوگام سمفی کتیریشکت سرجان مودا (کلیه) دالم نگری تهایی
					۲۰ - سوکاتن فالجیران اوگام اسلام سوده کتیشکلن زمان
					۲۱ - بوکو۲ اوگام نری نگری۲ ییخ لاین فون بوله دکوناکن انتوق مقاجر اوگام
					۲۲ - فاتوت ممفربا یقکن لاکئی بوکو۲ اوگام
					۲۳ - فاتوت ممفربا یقکن لاکئی سوکاتن فالجیران اوگام
	/ ۱۱				

اوڭكافن اتوايات ۲	ساغت برستوجو	برستوجو	كورغ يقين	تيدق برستوجو	ساغت تيدق برستوجو
۲۴ - كورو بسر فاتوت تمت درجه امفة					
۲۵ - كورو ۲ اوگام تيدق سمستين ماروس تمت درجه امفة					
۲۶ - حق ۲ استيموا يقدبريكن كفدا انق جوجو توگورو سفای ملنجوتكن فلاجران مريك كفريشكت مكتب فرگورو ادلہ سوات فرتولوغن يڭ بايك					
۲۷ - فاتوت داداكن كروسوس كفدا كورو ۲ اوگام سفای مندافت مقالغن دالم بهاكين فنتديبران					
۲۸ - فاتوت ملنتيق كورو يڭ مشاجر فلاجران سامن منجادى فمبنتو كورو بسر سفای مضمبيل تشكوشجواب بركنان لغن فلاجران سامن					
۲۹ - يڭ فيهق كراجان ممبرى واغ بنتوان سفرت سكارخ اين راسن سوده منچوكوفى					
۳۰ - فمبهاكين واغ بنتوان يقدبريكن كفدا كورو مشاجر اوگام سبايق تيك					
					/ ۱۲

ساغت تيدق برستوجو	تيدق برستوجو	کورځ يقين	برستوجو	ساغت برستوجو	اوځکافن اتو ايات ۲
					فوله فراتوس دان دبړيکن انتوق مماجوکن سکوله توجه فوله فراتوس ايت سوده سسواي
					۳۱ - يځ فيهي کراچان مښهتر کورو داتغ مشاجر فلاجران سامن ايت ادله فرکارا يځ بايک
					۳۲ - کورو ۲ يځ مشاجر فلاجران سامن فاتوت فاتوه کفدا فرنته توکورو
					۳۳ - فاتوت باکي کورو ۲ يځ مشاجر فلاجران سامن ايت دفرينته اوله امفور اتو جفواد
	 / ۱۳				